

HÄÄLEHTIEN NAIS- JA MIESKUVA

Eeva Takalo

Pro gradu -tutkielma
Jyväskylän yliopisto
Kielten laitos
Suomen kieli
Marraskuu 2011

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta – Faculty Humanistinen tiedekunta	Laitos – Department Kielten laitos
Tekijä – Author Eeva Takalo	
Työn nimi – Title Häälehtien nais- ja mieskuva	
Oppiaine – Subject Suomen kieli	Työn laji – Level Pro gradu -tutkielma
Aika – Month and year Marraskuu 2011	Sivumäärä – Number of pages 99
<p>Tiivistelmä – Abstract</p> <p>Pro gradu -tutkielma käsittelee häälehtien nais- ja mieskuvaa. Tarkastelun kohteena on kaksi suomalaista häälehteä, <i>Häät</i> ja <i>Mennään naimisiin</i>, joiden sana-aineiston perusteella kartoitetaan sitä, miten naisista ja miehistä lehdissä puhutaan. Ensisijaisen mielenkiinnon kohteena ovat naisiin ja miehiin viittaavat nimitykset sekä heitä kuvailevat adjektiivit ja partisiipit.</p> <p>Tutkimusta taustoittavat erilaiset kriittisen tekstintutkimuksen teoriat, jotka toisaalta ohjaavat kiinnittämään huomiota tekstin sananvalintoihin, toisaalta käsittelemään sanoja osana niiden laajempia käyttöyhteyksiä, konteksteja.</p> <p>Odotuksenmukaisesti häälehdistä piirtyy kuva varsin morsiankeskeisenä mediana. Tähän vaikuttaa morsiamen viittaavien nimitysten ja morsianta kuvailevien sanojen suuri määrä verrattuna häiden toiseen päähenkilöön, sulhaseen. Vertailukohtaa häiden pääpariin tarjoavat muiden roolihenkilöiden nimitykset, joita on enemmän miespuolisille hääavustajille (<i>puhemies, kantapoika, polvipoika</i>) kuin naispuolisille hääavustajille (<i>kaaso, morsiusneito</i>).</p> <p>Laadulliselta kannalta tarkasteltuna morsiamen ja sulhasen nimityksissä on enemmän eroja kuin yhtäläisyyksiä. Morsiamen nimityksissä ja kuvailuissa painottuu ulkonäkö (<i>tyylitaituri, tumma, kokovalkoinen</i>) ja morsiamia luokitellaan sananvalinnoilla erilaisiin ryhmiin (<i>kesämorsian, klassinen morsian</i>). Lisäksi morsianta välillisesti kuvailevissa adjektiiveissa ja partisiipeissa toistuvat erilaiset naiselliseksi mielletyt ominaisuudet, kuten tunteellisuus (<i>romanttinen puku</i>) ja herkkyyks (<i>herkkä kimppu</i>). Sulhaseen liittyvä kuvailu on tähän verrattuna varsin niukkaa, asiallista ja käytännöllistä (<i>frakkipukuinen sulhanen, laadukas solmio, tavallinen kauluspaita</i>). Sukupuolia yhdistävä piirre on kuninkaallisuuden ja satujen diskursseista peräisin olevat nimitykset, joita käytetään sekä morsiamesta että sulhasesta (<i>prinsessa, prinssi, kaunotar, ritari</i>).</p> <p>Sukupuolten välistä eroa selittää häälehtien kaupallinen tavoite. Mielikuvilla ja tunteilla pelaavat sananvalinnat ohjaavat erityisesti morsiamia erilaisten ominaisuuksien saavuttamiseen kulutusvalintojen kautta. Morsiamet lehtien ensisijaisena kohderyhmänä ovat myös vaikuttamisen ensisijainen kohde.</p>	
Asiasanat – Keywords diskurssintutkimus, häälehdet, mieskuva, naiskuva, tekstintutkimus	
Säilytyspaikka – Depository Kielten laitos, suomen kieli	
Muita tietoja – Additional information	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
1.1 Tutkimustehtävä	1
1.2 Häälehdet kulttuurin kentässä	3
1.3 Häiden roolihenkilöt	5
2 TEORIATAUSTAA	8
2.1 Diskursiivinen näkökulma kielentutkimukseen	8
2.2 Sanastolliset valinnat	10
2.3 Häät kulttuurisena instituutiona	12
3 NAISTEN JA MIESTEN NIMITYKSET	16
3.1 Nimitystyypit	16
3.2 Häiden päähenkilöt: morsian ja sulhanen	19
3.2.1 Häihin liittyvät nimitykset	19
3.2.2 Sukulaisuusnimitykset	25
3.2.3 Siviilisäädyn paljastavat nimitykset	30
3.2.4 Neutraalit nimitykset	35
3.2.5 Kuvailevat nimitykset	40
3.3 Muut häähenkilöt: häiden avustajat	52
3.3.1 Kaason ja puhemiehen nimitykset	52
3.3.2 Muiden hääavustajien nimitykset	57
4 MORSIAMEN JA SULHASSEN KUVAILUT	63
4.1 Kuvailu häälehdissä	63
4.2 Morsianta ja sulhasta kuvailevat sanat	65
4.3 Morsiusmuotia kuvailevat sanat	71
4.3.1 Objektiiviset kuvailut	71
4.3.2 Subjektiivisesti arvottavat kuvailut	75
4.3.3 Liiottelevat kuvailut	85
5 LOPUKSI	90
LÄHTEET	94
LIITTEET	97

1 JOHDANTO

1.1 Tutkimustehtävä

Pro gradu -tutkielmani käsittelee häälehtien nais- ja mieskuvaa. Tarkastelen työssäni sitä, miten naisista ja miehistä lehdissä puhutaan ja millaista kuvaa heistä kielen välityksellä luodaan. Tutkimukseni kohteena ovat kielelliset valinnat, ennen kaikkea tekstin sanaston välittämät merkitykset. Tarkastelen ja luokittelen naisten ja miesten nimityksiä sekä heitä välillisesti ja välittömästi kuvailevia sanoja. Tutkimukseni keskeisintä ainesta ovat sukupuoleen viittaavat substantiivit sekä naisia ja miehiä suoraan kuvailevat adjektiivit ja partisiipit. Lisäksi kiinnittän huomiota muun muassa naisten ja miesten vaatetusta ja asusteita kuvaileviin sanoihin, joilla välillisesti luodaan kuvaa myös niitä kantavasta henkilöstä.

Olen poiminut tutkittavana olevan sana-aineiston kahdesta suomalaisesta häälehdessä. Lehtinimikkeet ovat *Häät* (H) ja *Mennään naimisiin* (M). Molemmista lehdistä tarkastelen vuoden 2004 numeroita siten, että *Häät* -lehdessä mukana on kaksi ja *Mennään naimisiin* -lehdessä kolme numeroa. Sivumääräisesti tutkittavaa kertyy noin 600 sivua, jotka jakautuvat suhteellisen tasaisesti molempien lehtien kesken (H 288, M 332). Koska aineistoni koostuu kokonaisista lehdistä ja tarkoitukseni on tutkia nimenomaan kyseisten lehtien välittämää nais- ja mieskuvaa, olen katsonut tarpeelliseksi rajata tutkimukseni koskemaan ainoastaan toimituksellista (journalistista) aineistoa. Näin ollen tarkastelun ulkopuolelle jäävät lehden varsinaiseen sisältöön kuulumattomat mainokset, joita molemmissa lehdissä on runsaasti (noin yksi kolmasosa sisällöstä). Lisäksi tarkastelematta jäävät muut selvästi toimittamattomat ainekset, kuten erilaiset runot ja lorut sekä aineistot, jotka eivät suoranaisesti liity häihin (esimerkiksi suurin osa kirja- ja elokuva-arvosteluista). Mukaan olen kuitenkin ottanut ns. toimitetut mainokset, joiksi olen tulkinnut esimerkiksi ajankohtaisen häämuodin esittelyt tuomittajien kirjoittamina sekä muun muassa palstat, joissa esitellään kosmetiikkauutuuksia. Tällaiset jutut muodostavat olennaisen osan lehtien sisällöstä, ja ne eroavat varsinaisista mainoksista artikkelimaisuudessaan. Ne merkitään usein myös sananvalinnoillaan ja otsikoillaan (*Häivinkit*, *Häämuoti*, *Kosmetiikka – Kevään uudet sävyt ja tuotteet morsiamelle*) pelkästä tuote-esittelystä juuri kyseisten lehtien teemaan kuuluviksi. Kaiken kaikkiaan aineistoni on niin kirjava, että

joissakin tapauksissa olen ottanut esiin myös vaikkapa jonkin kirja-arvostelun yhteydessä esiintyviä nimityksiä, mikäli ne on tekstissä liitetty selvästi häihin. Tarkastelu tai tarkasteleminen jättäminen on siis pitkälti tapauskohtaista, sillä tarkkojen rajojen vetäminen näinkin laajassa aineistossa jättää väistämättä tarkastelun ulkopuolelle joitakin mielenkiintoisia tapauksia.

Tutkimusmenetelmäni on pääosin kvalitatiivinen. Tarkastelen ja luokittelen aineistossani esiintyviä substantiiveja, adjektiiveja ja partisiippeja erityisesti merkityksen ja tyylin kannalta. Sanojen lukumääriin kiinnitän puolestaan huomiota sikäli kuin katson sen olevan tulkinnan kannalta olennaista. Työni rungon muodostaa eri tasoilla tapahtuva sana-aineiston vertailu. Se että pyrin hahmottamaan lehtien rakentamaa nais- ja mieskuvaa viittaa jo siihen, että vertailua tehdään ensinnäkin naisten ja miesten välillä. Naisiin ja miehiin viittaavien sanojen vertailu kulkee siis punaisena lankana läpi koko työni, kun taas lehtinimikkeitä vertailen keskenään ainoastaan silloin, kun niiden välillä on merkittäviä eroja.

Vaikka analyysini liikkuu lähinnä sanatasolla, ei tarkoitukseni ole irrottaa lekseemejä käyttöyhteydestään. Päinvastoin pyrin tarkastelemaan aineistoa sekä välittömän lause- ja tekstiyhteyteen liittyvän että laajemman kulttuuriin liittyvän kontekstin avulla. Välittömän tilanekontekstin huomioon ottaminen onkin välttämätöntä jo siitä syystä, että aineistoni sisältää varsinaisten sukupuolittuneiden sanojen (*morsian, sulhanen, nainen, mies*) lisäksi myös ns. sukupuolisesti neutraaleja sanoja (*kaveri, rakastettu, asiakas*), joiden asianmukainen tulkinta edellyttää lause- ja tekstiyhteyden tarkastelua. Toisaalta kulttuurinen konteksti auttaa sijoittamaan lehtien pohjalta rakentuvan hädiskurssin laajempaan yhteiskunnalliseen yhteyteen. Pääasiallisena taustateorianä käyttämäni kriittinen diskurssitutkimuskin suorastaan vaatii tällaista ns. kontekstualisoivaa näkökulmaa kielen tutkimukseen.

Diskurssianalyysin ohella käytän tutkimukseni taustateorianä kriittistä tekstintutkimusta yleensä sekä sosiolingvistiikan ja nais- ja miestutkimuksen käsitteitä soveltuvilta osin. Taustateorianäni on siis yhdistelmä erilaisia kielen käyttöä kuvaavia kielentutkimuksen suuntauksia, joiden avulla mielestäni parhaiten voidaan tavoittaa jotain olennaista häälehtien sukupuolten esittämisen tavoista. Tutkimuksessani pyrinkin näihin teorioihin tukeutuen selvittämään lopulta sitä, poikkeako naisten ja miesten kielellinen esittäminen häälehdissä toisistaan. Uusintavatkoo häälehdet perinteisen juhlan äänenkannattajina kenties perinteisiä sukupuolirooleja vai onko asetelma toinen? Lähtökohtana voidaan mielestäni pitää sitä, että häälehdet ovat ennen

kaikkea naisille suunnattuja, naiset ensisijaiseksi lukijoiksi asettavia ja olettavia tuotteita. Tästä syystä on mielenkiintoista tarkastella myös sitä, mikä on miesten rooli ja asema näissä lehdistä sekä koko naisvaltaisessa hääteollisuudessa, jota lehdet osaltaan heijastavat.

1.2 Häälehdet kulttuurin kentässä

Häälehdet ovat suomalaisessa aikakauslehtikentässä varsin tuore ja erikoistunut ilmiö. Alun perin morsiuksalonkien sivutuotteena syntynyt lehtimalli levisi Suomeen angloamerikkalaisen hääteollisuuden nousun ja kukoistuksen myötä 1990-luvulla (Otnes–Pleck 2003: 41; Paasonen 1999a: 11). Ensimmäiset kotimaiset häälehdet perustettiin peräkkäisinä vuosina siten, että *Hääät* – aluksi nimellä *JUHLAAN-opas*¹ – alkoi ilmestyä vuonna 1994 ja *Mennään naimisiin* vuotta myöhemmin. Nämä englanninkielisten mallien mukaan tuotetut ja Suomen oloihin sovelletut lehdet tekivät seuraan muille hääkuvastoille opaskirjoista ja ulkomaisista lehdistä aina häätematiikkaan keskittyviin elokuvaan ja televisiosarjoihin sekä internetsivustoihin saakka. Nykyisin kaksi kertaa vuodessa ilmestyvinä ne kartoittavat häätrendin ajankohtaisia ilmiöitä niin Suomessa kuin yleisemminkin. Päällisin puolin kotimaisesta sisällöstään huolimatta suomalaiset häälehdet kuuluvat monikansalliseen hääilmiöön, eikä selvää kansallista erityisyyttä ole häädiskurssin kohdalla mielekäästä tai tarpeellistakaan määritellä. (Paasonen 1999a: 11–12.) Häälehdet ovat kuitenkin siinä määrin näkyviä, että Suomessakin voidaan puhua hääteollisuudesta ja häistä medioissa esillä olevana kulttuurisena ilmiönä (Paasonen 1999b: 103). Lehdet ovat osa tätä hääteollisuuden ideologista tuotantoa, osa muita median välittämiä hääkuvastoja, ja niiden tarkoituksena on kautta länsimaitten kyllästä häävalmistelut ja itse juhla kuluttajakulttuuriin liittyvillä merkityksillä (Boden 2003: 46, 59).

Sisältönsä ja homogeenisen lukijakuntansa puolesta häälehdet voidaan luokitella toisaalta erikoislehtiin, toisaalta naistenlehtiin kuuluviksi. Ulkomaisten esikuviansa tapaan suomalaiset lehdet keskittyvät markkinoimaan mielikuvia, virikkeitä, esimerkkejä ja varsinkin erilaisia häihin liittyviä tuotteita tuleville morsiamille (Paasonen 1999a: 57, 66). Kolmas leh-

---

1 Nimi viittaa alkuperäiseen ajatukseen tehdä lehteä vaihtuvista juhlateemoista. Ensimmäinen, vuoden 1994 numero keskittyi häihin, ja tästä teemasta tuli sittemmin lehden kantava idea. Vuodesta 1996 lehti on ilmestynyt nimellä *Hääät*. Kiitokset *Hääät*-lehden päätoimittaja Sari Yli-Salomäelle lehden historiaa koskevista tiedoista!

tiä varsin hyvin kuvaava määrite voisi – Ullamaija Kivikurun terminologiaa mukaillen (1996: 132) – olla ns. puffilehti. Häälehtien pääasiallinen sisältö nimittäin koostuu eräänlaisista puffijutuista, mainosmaisista teksteistä, joiden avulla häitä järjestäville pariskunnille kaupataan erilaisia hääteollisuuden tuotteita aina palveluista ja ammattilaisista sormuksiin, koristeisiin, häämatkoihin ja musiikkiin – vain muutamia esimerkkejä mainitakseni – saakka. Lehtiä selaillemalla voi helposti havaita, että aiheiden kirjo on häälehdissä periaatteessa rajaton. Vaikka tietyt perusaineokset, kuten puvut, asusteet ja kampaukset, toistuvatkin lehdestä toiseen, käytännössä tuote kuin tuote on mahdollista ottaa esille hääjärjestelyiden kontekstissa. Lisäksi häät ovat juhla, jota tutkimuskirjallisuudessa tarkastellaan usein romanttisen ja hedonistisen, tunteisiin ja mielikuvitukseen liittyvän kulutuksen näkökulmasta. Ne ovat mitä parhain tilaisuus tunteiden ilmaisemiselle kulutuksen kautta, ja lehtien tehtäväksi tässä yhteydessä jää tarjota kuluttajille pikemminkin vaihtoehtojen valikoima kuin aito mahdollisuus valita, kuluttaako vai ei. (Boden 2003: 23, 145, 152.)

Tarkastelemieni lehtien, *Häät* ja *Mennään naimisiin*, sisällöt eivät edellä mainitun valossa olennaisesti poikkea häälehtien valtavirrasta tai toisistaan. Molemmissa annetaan neuvoja hääjuhlan järjestämiseen sekä ohjeita muun muassa pukeutumiseen. Lehdissä esitellään runsaasti viimeisintä häämuotia, kosmetiikkaa ja asusteita erityisesti naisille, mutta ne vaikuttavat olevan oivallinen foorumi myös miesten pukeutumista ja ihonhoitoa käsitteleville jutuille. Häälehdissä painottuu vaihtelevissa määrin myös itse tekeminen. Esimerkiksi *Häät*-lehdessä on jonkin verran koristeluohjeita, jotka noudattelevat lehden kulloistakin teemaa (*ruusu-häät*, *mausteiset värit*). Lisäksi *Mennään naimisiin*-lehdessä annetaan ohjeita omatekoisiin booleihin ja drinkkeihin, mutta esimerkiksi ruokaohjeita näissä lehdissä ei anneta – pitopalveluiden osoitetietoja kyllä sitäkin enemmän. Toisaalta jokaisessa numerossa vierailaan vähintään yhden esimerkkiparin häissä ja tarkastellaan hääperinteitä nykypäivään soveltaen. Tämä kaikki palvelee ajatusta siitä, että morsiusparien tulisi rakentaa häistä oman näköisensä kokonaisuus – ajatusta, joka kulutuskulttuurin ja konsumerismin näkökulmasta tarkoittaa sitä, että kulutusvalinnat ovat ensisijainen keino tuottaa ja ilmentää yksilöllistä identiteettiä ja persoonallisuutta. Hääteollisuus vastaa tähän ainutkertaisuuden ja persoonallisuuden ideaan tarjoamalla morsiusparien käyttöön paitsi koko laajan tuotevalikoimansa myös luomalla jälleen uusia erottautumisen tarpeita. (Paasonen 1999a: 12–13.) Näin yksilöllisyys, täydellisyys ja romanttisuus vaikuttavat olevan 2000-luvun alun häiden avainsanoja, ja tällainen järjestäjiensä

tyyliä, makua ja arvoja noudattava tilaisuus näyttäytyy tavoiteltavana myös aikakauden lehdissä (vrt. Boden 2003: 20).

1.3 Häiden roolihenkilöt

Häälehdissä vietetyt häät ovat lähes poikkeuksetta pitkään ja huolellisesti suunniteltuja, suurrehkolle vierasjoukolle suunnattuja tilaisuuksia. Vuoden 2004 lehdissä esiteltyjen esimerkkihäiden perusteella juhlissa on keskimäärin noin 60–100 vierasta, täydellinen ruoka- ja juomatarjoilu sekä ohjelmaa aamun pikkutunneille saakka. Lisäksi *Mennään naimisiin* -lehti esittelee, enemmän tai vähemmän seikkaperäisesti, niin suomalaisten julkisuudenhenkilöiden kuin ulkomaisten kuninkaallistenkin vielä astetta suurellisempia juhlallisuuksia.

Jonkinlaisen, vaikkakin jokseenkin rajallisen kuvan 2000-luvun alkupuolen häätrendistä saa tarkastelemalla lehtien tapaa nimittää ja kuvailla häitä. Kun otetaan tiukasti huomioon vain *häät*-sanana määritteet, pääasiassa yhdyssanojen alkuosat ja erilaiset attribuutit, voidaan havaita joitakin yleisiä piirteitä lehdissä käsitellyistä ja kuvatuista hääjuhlista. Niinpä lehdissä juhlitaan tyypillisesti *kesähäitä*, joiden vietto ajoittuu *viikonlopulle*, tarkemmin sanottuna *lauantaille*, ja sijoittuu suomalaisia perinteitä noudattaen *maaseudulle* tai *puutarhaan*, joskus jopa *Ruususen linnaan* tai *vanhaan pitsihuvilaan*. Häät voivat vaihdella tyylin ja muodollisuuden mukaan aina *vauhdikkaista tanssihäistä samppanja-* tai *pitohäihin*, *sukuhäihin* ja edelleen *perussuomalaisiin häihin* tai *perinteisiin karjalaisiin pitohäihin*. Vakaumuksen perusteella ne ovat lähinnä *kirkkohäitä*, joita luonnehtii usein *suuri koko* ja *näyttävyyys*. Erikseen mainituissa tilanteissa kyseessä voivat kuitenkin olla myös *ortodoksiset häät*, *siviilihäät* tai *vaatimaton maistraattivihkimys*. Häillä voi olla myös jokin teema (esimerkiksi *ruusu-* tai *satuhäät*), mutta olennaista on, että ne ovat *juuri oman oloiset*, *romanttiset*, *ikimuistoiset*, *iloisen persoonalliset* ja *parin itsensä näköiset unelmahäät*.

Tarkkaan harkittuna kokonaisuutena häät käsitetään nykyisin pikemminkin konsumerismin ja romantiikan sävyttämäksi kulttuuriseksi tapahtumaksi tai performanssiksi kuin varsinaiseksi siirtymäriitiksi (Boden 2003: 19). Ne ovat eräänlainen tuotettu speaktaakkeli, häänäytelmä, jossa pari esiintyy ja todistaa heteroseksuaalisuuttaan, keskinäistä rakkauttaan, persoonallisuuttaan ja hääparin statusta sukulaisista ja ystävistä koostuvalle yleisölle (Paasonen

1999a: 12, 99). Tyyliin ja puitteisiin – näytelmän puvustukseen, lavastukseen ja rekvisiittaan – liittyvien seikkojen ohella häiden olennaisia rakennusaineita ovat nimenomaan juhlaan osallistuvat henkilöt. Vastaavasti kuin edellä myös henkilöistä, morsiusparista ja vieraista, voidaan tehdä alustavia päätelmiä häiden määritelmiin nojaten. Näin ollen lehtien tapa käsitteellistää häät jonkun henkilön *omiksi häiksi* viittaa pääasiassa morsiameen, joskus vihittävään pariskuntaan, mutta ei koskaan pelkästään sulhaseen. Lisäksi puhutaan *tyttären häistä*, vaikka toisaalta mainitaan häiden olevan myös *vanhempien, nimenomaan tulevien anoppien juhla. Sulhasen ja puhemiehen järjestämät häät* voivat puolestaan olla *todella hauskat, suoraviivaiset ja rennot*, mutta kiistatta häät ovat pikemminkin naisten kuin miesten juhla – jopa siinä määrin, että häistä voidaan puhua "naisen romanttisen rakkaustarinan ympärille kietoutuvan omaelämäkerrallisen narratiivin huippukohtana". Tästä näkökulmasta katsottuna juhlan toiselle päähenkilölle, sulhaselle, tahtoo jäädä vain pakollisen statistin rooli. (Paasonen 1999a: 66, 68.)

Häiden käsittäminen esitettäväksi näytelmäksi ja varsinkin tämän näytelmän sukupuoli-performatiiviset elementit ovat oivallinen pohja myös tälle tutkimukselle. Näytelmän terminologiaa lainaten tarkastelen ennen kaikkea häiden roolihenkilöitä sekä jossain määrin puvustukseen, lavastukseen ja rekvisiittaan liittyviä piirteitä. Suurimman mielenkiintoni kohteena on luonnollisesti häiden pääpari, morsian ja sulhanen, mutta muutkin vakiintuneet roolihenkilöt – kaaso ja puhemies sekä muut avustajat – auttavat hahmottamaan häiden kannalta olennaisia naisten ja miesten esittämistä, eräänlaista sukupuolitettua häädiskurssia. Tarkasteluni kohteena ovat siis vain performanssin kannalta olennaiset häähenkilöt, joihin tässä yhteydessä eivät kuulu eri alojen asiantuntijat, häiden parissa töitä tekevät henkilöt. Tarkastelematta jäävät myös sukulaisten nimitykset sekä nimitykset ja kuvailut, joilla ei viitata kontekstissaan selvästi vain toiseen sukupuoleen. Tällainen rajausta jättää ulkopuolelle lähinnä joitakin ammattinimikkeitä (*floristimestari, kultaseppä, muotisuunnittelija*), asiantuntijoihin viittaavia substantiiveja (*naisihminen* ja *neito* morsiuspukuliikkeen asiakaspalvelijoihin viitattaessa) ja sukulaisuusnimityksiä (*kummipoika, mummi, sisar*). Myöskään morsiuspariin viittaavat ammattinimikkeet (*tanssija, aulakuormaaja, tv-tuottaja*) tai muut tittelit (*kauppateiteiden maiteri*) eivät kuulu aineistooni, sillä niillä ei henkilöistä suoraan johtuvina nimityksinä nähdäkseen ole merkitystä häädiskurssista nousevien nais- ja mieskuvien kannalta.

Häiden roolihenkilöistä nimitysten perusteella piirtyvää kuvaa täydentävät kuvailut, jotka liittyvät henkilöihin, mutta myös puvustukseen ja muuhun rekvisiittaan. Aineiston runsaudesta johtuen rajaan tarkasteluni morsiuspariin sekä häätjuhlan olennaisimpiin sukupuolta merkitseviin seikkoihin, kuten pukuihin, kampauksiin ja asusteisiin. Nimenomaan näytelmän puvustus, henkilöiden rooliasut ovat tässä yhteydessä kiinnostavia, sillä morsianta ja sulhasta merkitään juuri vaatetuksen kautta. Seremoniallinen pukeutuminen ja laittautuminen on kulttuurisesti ja sosiaalisesti merkityksellistä toimintaa, jolla ei niinkään ilmennetä persoonallisuutta, vaan osoitetaan roolia häätperformanssissa. Morsiamuus on siis esityksessä ikään kuin päälle puettava rooli, ja vaatetuksella on tässä yhteydessä vahva, sukupuoleenkin liittyvä symboliarvonsa. (Paasonen 1999a: 61–62.)

2 TEORIATAUSTAA

2.1 Diskursiivinen näkökulma kielentutkimukseen

Lähestyn tutkimuksessani häälehtiä siltä kannalta, millaisia naiseuden ja mieheyden kuvia niissä kielen avulla tuotetaan. Kielenkäytön seurauksia tuottava luonne, sen todellisuutta rakentava funktio on kriittisen diskurssianalyysin keskeisimpiä teoreettisia lähtöoletuksia. Kielenkäyttöä tarkastellaan tässä yhteydessä sosiaalisen käytännön muotona, sosiaalisena toimintana ja vuorovaikutuksena, jolloin diskurssiksi² määrittäytyy se kieli, jolla tietty sosiaalinen käytäntö representoidaan (Fairclough 1997: 31, 75, 77). Representoinnissa puolestaan on kyse maailman esittämisestä teksteissä. Käsite re-etuliitteinen viittaa siihen, etteivät kielen symbolit esitä itsensä ulkopuolella olevia, "todellisen" maailman kohteita sellaisinaan, vaan kohteet tulevat edustetuiksi kielessä aina uudelleen tai toisin (Lehtonen 2004: 45). Representointiin sisältyy myös ajatus valinnasta: representoitaessa jotakin tapahtumaa, tekoa, suhdetta tai asiaintilaa sekä näihin liittyviä ihmisiä valitaan se, mitä kuvaukseen sisällytetään tai mitä siitä jätetään pois, mikä asetetaan ensisijaiseksi ja mikä toissijaiseksi, mikä ilmaistaan suoraan ja mikä epäsuorasti, millaisiin kategorioihin representointi perustuu jne. (Fairclough 1997: 13, 136). Tästä näkökulmasta katsottuna todellisuuteen ei siis ole suoraa pääsyä, eivätkä representaatiot heijasta mitään todellista, jo olemassa olevaa maailmaa. Kyse on pikemminkin todellisuuden (uudelleen)jäsentämisestä ja tuottamisesta, jonkin asian tai ilmiön merkityksellistämistä ja ymmärrettäväksi tekemisestä suhteessa muihin representaatioihin. (Koivunen 1996: 51–52.) Tässä mielessä kieli ei koskaan ainoastaan heijasta todellisuutta, vaan myös merkityksellistää, uusintaa ja muuntaa sitä. (Jokinen ym. 1993a: 18–20, 41.)

---

2 Diskurssi on nykyisellään useilla tieteenaloilla varsin laajasti käytetty, vaikeasti määriteltävä käsite. Sillä tarkoitetaan käyttöyhteydestä riippuen mitä erilaisimpia asioita, mutta kriittisen diskurssitutkimuksen teoreetikko Norman Fairclough nostaa (1997: 31) määritelmistä esille erityisesti kaksi merkitystä: kielitieteellisen (diskurssi sosiaalisena toimintana ja vuorovaikutuksena) ja yhteiskuntateoreettisen (diskurssi todellisuuden sosiaalisena konstruktiona, tiedon muotona). Faircloughilla diskurssi on yhdistelmä molempia merkityksiä, jolloin käsitettä käytetään paitsi puhuttaessa kielestä yleisesti sosiaalisessa käytössä myös tekstien intertekstuaalisen analyysin sisäisenä kategoriana lajityypin tapaan. Tässä merkityksessä diskursseja voi olla useita.

Kriittinen diskurssintutkimus tuo perinteiseen kielen- ja tekstintutkimukseen sosiaalista ulottuvuutta. Analysoitaessa tekstiä diskurssintutkimuksen näkökulmasta kiinnitetään tekstin ohella huomiota myös diskurssikäytäntöihin ja sosiokulttuurisiin käytäntöihin eli esimerkiksi tekstien tuottamisen ja kuluttamisen tapoihin sekä tilannekohtaisiin, institutionaalisiin ja yhteiskunnallisiin konteksteihin (Fairclough 1997: 28–29). Analyysimenetelmän teoreettisena viitekehyksenä pidetään yleensä sosiaalista konstruktionismia, jolla viitataan todellisuuden rakentumiseen kielenkäytössä ja muussa toiminnassa (Jokinen 1999: 38). Erotuksena "realistisesta", kielenkäyttöä todellisuuden kuvana analysoivasta näkökulmasta, sosiaalisessa konstruktionismissa "kielen käyttöä ei tarkastella siltana todellisuuteen, vaan osana todellisuutta itseään" (Jokinen ym. 1993b: 9). Kyse on siis jo edellä mainitusta periaatteesta, jonka mukaan todellisuutta ja esimerkiksi tutkittavana olevia asioita ja ilmiöitä ei kohdata "puhtaina", vaan jo valmiiksi jostakin näkökulmasta nimettyinä eli kulttuurisesti tai sosiaalisesti merkityksellistettyinä (Jokinen 1999: 39). Tästä näkökulmasta katsottuna korostuu jälleen tekstien merkitys todellisuuden rakentumisessa ja rakentamisessa (Fairclough 2003: 8). Diskurssin ja sosiaalisen rakenteen välillä on vuorovaikutteinen suhde, jolloin sosiaalinen rakenne muokkaa ja rajoittaa diskurssia ja diskurssi puolestaan on sosiaalisesti rakentava. Vastavuoroisuuden huomioon ottaminen on olennaista, jotta välttyään painottamasta liikaa toisaalta diskurssin sosiaalista määräytyneisyyttä, toisaalta sosiaalisen rakentumista diskurssissa. Tarkoitus ei ole siis pelkistää diskurssia pelkäksi "syvemmän sosiaalisen todellisuuden" heijastumaksi, mutta ei myöskään idealistisesti esittää diskurssia ja tekstiä sosiaalisen lähteenä. (Fairclough 1992: 63–64, 65.)

Tekstintutkimuksen kentässä perinteinen tekstintutkimus ja diskurssintutkimus voidaan nähdä jatkumona, jonka toisessa ääripäässä, kriittisessä diskurssianalyysissa, tekstiä käytetään välineenä pureutua siihen, miten esimerkiksi naiseudesta ja mieheydestä puhutaan (Hiidenmaa 2000: 169). Diskurssintutkimus voidaan käsittää myös eräänlaiseksi kattokäsitteeksi, menetelmien ja analyysinimikkeiden kimpuksi, jonka alla tehdään tutkimusta niin sosiologisesta kuin kielitieteellisestä, kriittisestä kuin analyttisestä sekä esimerkiksi vuorovaikutusta, valtasuhteita tai kielellisiä merkityksiä painottavasta näkökulmasta (ks. esim. Fairclough 1997; Jokinen ym. 1999; Luukka 2000). Yhteistä erilaisille näkökulmille on kielen käytön merkityksen tunnustaminen erilaisten sosiaalisten käytäntöjen rakentumisessa ja rakentamisessa sekä kielen keskeisemmän roolin hyväksyminen osana sosiaalisia ilmiöitä yleensäkin. Toisaalta

taas analysoitavat aineistot, kielenpiirteet ja tutkimusmenetelmät voivat vaihdella suurestikin. Kriittinen diskurssintutkimus kaikkine ulottuvuuksineen onkin ymmärrettävä lähinnä väljäksi teoreettiseksi tai metodiseksi viitekehyykseksi, joka pitää sisällään useita lähestymistapoja esimerkiksi tiedotusvälineiden tekstiin (ks. esim. Fairclough 1997: 33). Diskurssintutkimuksen tarjoamin työkaluin on mahdollista tarttua lähes mihin tahansa tekstuaalisiin seikkoihin aina sanastosta kielioppiin ja laajempiin tekstirakenteisiin saakka, mutta käytännössä näkökulma on tutkimustehtävästä riippuen usein rajatumpi (Fairclough 1989: 110–111). Tässä tutkielmasa käytän diskurssintutkimusta hyväkseni vain soveltuvilta osin.

2.2 Sanastolliset valinnat

Kriittisen diskurssintutkimuksen kielikäsitys pohjautuu Michael Hallidayn systeemis-funktionaaliseen kieliteoriaan. Nimensä mukaisesti tässä teoriassa yhdistyvät sekä funktionaalinen, kielen käyttöä ja merkitysten rakentumista selittävä näkökulma että kielen ja merkitysten systeemistä luonnetta korostava näkökulma (Hiidenmaa 2000: 178–179; Luukka 2000: 137–139). Hallidayn itsensä mukaan (1973: 7) funktionaalinen lähestymistapa kieleen tarkoittaa sen tutkimista, miten kieltä käytetään eli mitä tarkoituksia kieli palvelee ja miten näitä tavoitteita voi saavuttaa puhumalla ja kuuntelemalla, kirjoittamalla ja lukemalla. Funktionaalisuus viittaa myös rajatummin kielen kolmeen meta- tai makrofunktioon, joista ideationaalinen metafunktio vastaa lähinnä edellä käsiteltyä maailman representoimista, interpersoonainen metafunktio sisältää kielen suhteita ja identiteettejä luovan funktion ja tekstuaalinen funktio taas liittyy siihen, millä tavoin teksti koostuu esimerkiksi yksittäisistä lauseista (Fairclough 1997: 29). Näistä funktioista ideationaalinen on tässä yhteydessä mielenkiintoisin, sillä se liittyy tekstin "sisällön" ilmaisemiseen eli tekee mahdolliseksi maailman tapahtumien, ihmisten, asioiden ja kokemuksen nimeämisen ja kuvaamisen (Heikkinen 1999: 35, 42). Toisaalta tekstuaalinen metafunktio ohjaa näkemään tekstin kielenä, jolloin analyysissa voidaan kiinnittää huomiota esimerkiksi sanojen muotoon sekä merkityksiin, joita nämä muodot osaltaan rakentavat (Hiidenmaa 2000: 175–176).

Diskurssintutkimuksen kannalta systeemis-funktionaalisen teorian parasta antia on, että siinä tekstit nähdään vaihtoehtojen kokoelmiksi. Tekstien merkityksen muodostumiseen vai-

kuttavat siis kielelliset valinnat, joita tehdään esimerkiksi sanaston tasolla. (Fairclough 1997: 30.) Teksti itsessään on tässä teoriassa tulkittavissa paikaksi tai prosessiksi, jossa merkitys toteutuu (Karlsson 1998: 239). Kieli puolestaan käsitetään merkityspotentiaaliksi eli kokoelmaksi semanttisia vaihtoehtoja, jotka ovat puhujan/kuuntelijan käytettävissä ja riippuvaisia sosiaalisesta kontekstista. Kielellisiä valintoja tehdään kaikilla systeemin tasoilla eli fonologiassa, kieliopissa, sanaston tasolla ja semantiikassa. (Halliday 1973: 55, 72, 100.) Lisäksi semanttisten valintojen taustalla voidaan nähdä muitakin valintoja, jotka koskevat esimerkiksi aiheita, näkökulmia, muotoja jne. Valintoihin liittyen on olennaista huomata, etteivät ne ole välttämättä tietoisia. Esimerkiksi tiedotusvälineissä valintoja ohjaavat yksittäisten toimittajien näkemysten ohella myös lehden linja, näkökulma ja tavoitteet sekä mahdollisesti erilaiset tekstilajien konventiot ja käytänteet. (Heikkinen 1999: 51–53.) Lisäksi valintoihin vaikuttaa kunkin kielenkäyttäjän tuntema sanasto, joka antaa käyttöön tiettyjä ennalta annettuja kategorioita, tietynlaisia tapoja jäsentää ja nimetä asioita (Fairclough 1997: 143). Häälehdissä periaate vaikuttaa esimerkiksi siten, että sananvalintojen voidaan ajatella kumpuavan ainakin ydinsanaston osalta tietyistä vakiintuneista käytännöistä ja merkityssuhteiden verkostoista. Laajempi sosiokulttuurinen kontekstikin vaikuttanee valintoihin niin, että tulevaa vaimoa on hyväksyttävämpää ja ymmärrettävämpää kutsua ennemmin *morsiameksi* tai *neitoseksi* kuin *vanhaksiپیaksi* tai *naikkoseksi*.

Erityisesti yhden diskurssintutkimuksen varhaisen muodon, kriittisen lingvistiikan, piirissä on korostettu sanaston valinnan ideologisia merkityksiä. Jyrki Kalliokoskea mukaillen (1994: 107) nimeäminen ja luokittelu paljastaa puhujan tai kirjoittajan näkökulman puheena olevaan asiaan, ja luokitteluun ja käsitteellistämiseen puolestaan vaikuttaa se, millaisen yhteisön jäsen kukin kielenkäyttäjä on ja millaiset arvot ja uskomukset hän on omaksunut sosiokulttuurisessa ympäristössään. Leksikaalisissa valinnoissa on siis aina pohjimmiltaan kyse maailman ja kokemuksen luokittelusta, kirjoittajan tai puhujan näkökulman tai ideologian tietoisesta tai tiedostamattomasta välittämisestä (Kalliokoski 1999: 20). Kieli itsessään on väline, jolla luokitellaan ja jäsennetään maailmaa, ja leksikaaliset valinnat, esimerkiksi lehdissä käytetyt ilmaukset, tuovat teksteihin mukanaan erilaisia tyylipiirteitä ja sävyjä. Lisäksi on hyvä huomata, ettei kielen luokitteleva funktio koske ainoastaan adjektiiveja, vaan myös esimerkiksi substantiivit ja verbit ovat luokittelevia. (Lee 1992: 1–2.) Nimeäminen onkin yhtäältä erinomainen esimerkki siitä, miten vaikkapa nyt naisista ja miehistä puhuttaessa

sananvalinnoilla voidaan toisaalta uusintaa jo olemassa olevia, kaavamaisia käsityksiä naisuudesta ja mieheydestä, toisaalta muuntaa niitä. Nimettäessä jotakin asiaa tai ilmiötä se liitetään kielen kautta laajempiin merkitysjärjestelmiin ja kategorioihin. Samalla tarkoitteeseen siirtyy myös jotakin tuon nimityksen konnotoimista arvoista, merkityksistä ja normeista. (Koivunen 1996: 48.) Kielen todellisuutta rakentavan luonteen vuoksi ei siis ole yhdentekevää, tulevatko esimerkiksi naiset lehtiteksteissä jatkuvasti representoiduiksi perhesuhteidensa tai sukupuolisen kiinnostavuutensa kautta – osana näitä ideologisesti latautuneita kategoriointisysteemejä (vrt. Fairclough 1997: 42).

2.3 Häät kulttuurisena instituutiona

Kontekstin huomioon ottaminen erottaa kriittisen diskurssintutkimuksen abstraktista, käyttöyhteyksistään irrotettua kielijärjestelmää tarkastelevasta lingvistiikasta. Korostettaessa kontekstia aineiston analyysia rikastuttavana ominaisuutena kohdataan kuitenkin monenlaisia kontekstin määrittelyongelmia: kontekstilla voidaan tarkoittaa kaikkea mahdollista sanojen konkreettisesta lauseyhteydestä aina laajempaan kulttuuriseen kontekstiin saakka. Yleisesti ottaen kontekstin huomioon ottaminen tarkoittaa sitä, että analysoitavaa asiaa tarkastellaan ja tulkitaan suhteessa aikaan ja paikkaan, jossa asia esiintyy. Pienimmillään kyse on sanojen yhteydestä lauseeseen, jolloin kulloisestakin lausekontekstista riippuu, mikä sanan merkityspotentiaali realisoituu. Suurimmillaan taas tapahtumatilanteen ulkopuolelle suhteutuvan kulttuurisen kontekstin huomioon ottaminen tuo tekstin analyysiin yhteiskunnallista ulottuvuutta. (Jokinen ym. 1993a: 29–34.) Kontekstilla viitataan yleensä kaikkiin niihin tekstinulkoisiin ja -sisäisiin tekijöihin, jotka vaikuttavat merkityksenmuodostamisprosessiin niin kirjoittajan kuin lukijankin kannalta. Laajasti ajateltuna kontekstiin sisältyy paitsi konkreettinen tekstiympäristö ('koteksti'), kanssatekstit ja välitön viestintätilanne myös koko kulttuurivaranto instituutioineen ja tekstintuottamiskäytäntöineen sekä muun muassa yksilön tietokehys ja tekstin aihe. (Heikkinen 1999: 68; KK 1994: 96–97.)

Kriittisen diskurssintutkimuksen piirissä analysoinnin kohteena olevaa tekstiä tarkastellaan lähinnä kahden kontekstin ulottuvuuden valossa. Näistä diskurssikäytännöt viittaavat tekstin tuotannon, jakamisen ja kuluttamisen prosesseihin, kun taas sosiokulttuurisilla käytän-

nöillä tarkoitetaan sitä sosiaalista ja kulttuurista yhteyttä, jonka osa teksti on (Fairclough 1997: 79). Käytännössä jokainen diskurssitapahtuma on samanaikaisesti teksti, osa diskurssikäytäntöjä ja osa sosiokulttuurisia käytäntöjä. Analyysin kannalta tämä tarkoittaa sitä, että kuvattavaa tekstiä tulkitaan osana tekstin välittömään tilannekontekstiin ja institutionaaliseen kontekstiin liittyviä käytäntöjä, joita puolestaan selittävät, rajoittavat ja muovaavat sosiokulttuuriset – esimerkiksi valtasuhteisiin, ideologiaan ja arvoihin liittyvät – käytännöt. (Fairclough 1992: 4, 62–96.) Erityisesti kontekstin "uloin kehä", laajempi yhteiskunnallinen ja kulttuurinen konteksti, on faircloughilaisen diskurssianalyysin kannalta tärkeä, sillä se muokkaa diskurssikäytäntöjä merkittävillä tavoilla. Diskurssikäytännöt taas toimivat välittäjänä tekstuaalisen ja sosiaalisen/kulttuurisen tason välillä, jolloin sosiokulttuuriset käytännöt muovaavat tekstejä muuttamalla tekstien tuottamisen ja kuluttamisen tapoja. (Fairclough 1997: 71, 81.) Oleellisempaa kuin erilaisten kontekstien määrittely ja nimeäminen on kuitenkin ajatus kontekstista tekstin osana, tekstin tuottamiseen ja tulkintaan aktiivisesti vaikuttavana ilmiönä. Konteksti ei siis edellä tekstiä tai ole sen ulkopuolella, vaan erilaiset kontekstit ovat aina läsnä jokaisessa kielenkäytössä vaikuttaen muun muassa siihen, mitä konventioita kirjoittajilla on käytettävissään ja millaisella käsitteistöllä tiettyä aihetta on mahdollista ja tarkoituksenmukaista ilmaista (Heikkinen 1999: 70–71; Lehtonen 2004: 160).³

Yksi feministisesti orientoituneiden naistutkijoiden pohdinnan kohteena ollut, häälehtienkin tulkintaa taustoittava kulttuurinen kontekstipiirre on heteroseksuaalisuus. Käsite nostaa huomion kohteeksi kaksi erillistä ja erilaista sukupuolta, joiden on – essentialistiseksikin kutsutussa sukupuoliteoriassa⁴ – katsottu näennäisen luonnollisella tavalla paitsi täydentävän myös haluavan toisiaan (Puustinen ym. 2006: 18). Tähän teoriaan on ikään kuin luonnostaan

---

3 Vanhemmissa kontekstiteorioissa kontekstia on totuttu pitämään tekstin ympäristönä tai "taustana", esimerkiksi tekstiä edeltävien arvojen ja aatteiden kokonaisuutena (ks. esim. Lehtonen 2004: 160). Esimerkiksi Halliday viittaa (Halliday – Hasan 1990: 5, 11) kontekstiin tekstiä edeltävänä tilanteena tai ympäristönä, jolloin teksti määrittyy osaltaan ympäristönsä tuotteeksi, merkitysten jatkuvan valintaprosessin tulokseksi. Useiden tutkijoiden mukaan tekstiä ja kontekstia ei kuitenkaan voi selvästi erottaa toisistaan, vaan laajemmatkin yhteiskunnalliset-kulttuuriset kontekstit ovat tutkijoiden ulottuvilla ainoastaan kielenkäyttöön kirjoittautuvina muotoina ja merkityksinä (ks. esim. Heikkinen 1999: 70–71; Hiidenmaa 2000: 179–180).

4 Sukupuolijärjestelmän essentialistisessa teoriassa on tavattu erottaa toisistaan biologinen ja sosiaalinen sukupuoli, jolloin ensin mainittu tarkoittaa miesten ja naisten välisiä ruumiillisia eroja ja jälkimmäinen feminiiniseksi ja maskuliiniseksi kutsuttuja, kulttuurin ja yhteiskunnan määrittämiä ominaisuuksia. Teoriasta tekee essentialistista – ja paljon kritisoitua – oletus, että sukupuolten ero pohjautuu ihmisten fysiologisiin ominaisuuksiin. Vaihtoehtona tälle olemusperustaiselle teorialle on konstruktionistinen sukupuolikäsitys, jonka mukaan sukupuoli kokonaisuudessaan on sosiaalinen ja yhteiskunnallinen suhde tai rakenne – luokittelun ja nimeämisen, tekemisen ja esittämisen tulosta. (Butler 1999: 9–11; Puustinen ym. 2006: 18–20.)

kuulunut oletus heteroseksuaalisuudesta sisäsyntyisenä, ainoana oikeana sukupuolisen suuntautumisen vaihtoehtona. Vaikka heteroseksuaalisuudella epäilemättä onkin vahva institutionaalistettu asema, eivät nais- ja miestutkijat kuitenkaan hyväksy tätä asemaa automaattisena. Muun muassa heteroseksuaalisen matriisin käsitteen avulla on pyritty tuomaan esille näkemystä heteroseksuaalisuudesta luonnollistettuna ja pakottavana, sukupuolten väliselle vastakkainasettelulle ja arvojärjestykselle perustuvana rakennelmana (Butler 1999: 194, viite 6). Heteroseksuaalisuuden vaatimusta kritisoivien teorioiden puitteissa⁵ käsite on yleensäkin tulkittu kulttuuriseksi rakennelmaksi, joka on poliittisesti ylläpidettyä, ihanteellistettua ja normaalistettua (Butler 1999; Heikkinen 1994: 83, 88; Rossi 2006: 64–65).

Suomalaisia parisuhdeoppaita tutkinut Liisa Tainio (2001: 48, 137) on kiinnittänyt huomiota oppaiden maailmankuvan samankaltaisuuteen muun muassa sukupuolten välisen eron korostamisen ja heteroseksismin suhteen. Hänen mukaansa parisuhdeoppaissa sukupuoli on yksi itsestään selvä diskurssista tuleva kontekstipiirre, ja koko oppaiden ideologian voidaan katsoa perustuvan heteroseksuaalisen parisuhteen luonnollisuuteen. Heteroseksuaalinen konteksti on ollut esillä myös muiden feministisesti orientoituneiden naistutkijoiden pohdinnoissa. Esimerkiksi Marianne Liljeström (1996) on binaarisia oppositioita tarkastellessaan nostanut esille sen, miten perustavanlaatuisen mies–nainen-oppositio toimii arvojärjestelmänä erityisesti heteroseksuaalisuutta korostavassa kontekstissa. Feministiset tutkijathan ovat vastaakohtaparista mies–nainen puhuessaan perinteisesti viitanneet binaarisiin oppositioihin koko kulttuuria arvottavana järjestelmänä, jossa maskuliininen assosioidaan positiiviseen ja hyvään ja feminiininen negatiiviseen ja pahaan (Cameron 1996: 108–109).

Parisuhdeoppaiden tavoin myös häälehtien kohdalla voidaan puhua heteroseksuaalisesta kontekstista. Häälehdethän edustavat perinteisen, sukupuolirooleja korostavan juhlan äänenkannattajina heteroseksuaalista maailmankuvaa parhaimmillaan. Hääit ovat parisuhteen julkisena juhlistamisena yksi keskeisistä heterouden ihanteellistamisen muodoista ja samalla hääit sosiaalistavat myös nuorempia polvia suositeltaviin rooleihin lasten toimiessa morsiusystyteinä ja sulhaspoikina (Heikkinen 1994: 84). Lisäksi romanttinen rakkaus avioliiton perustana on institutionalisoitunut nimenomaan heteroseksuaalisiin suhteisiin (Liljeström 1999: 8). Häälehtien yhteydessä osuva on myös Judith Butlerin käsitys (1999: xiv–xv) sukupuolesta performa-

5 Näissä teorioissa heteroseksuaalisuuteen liitetään usein sellaisia negatiivissävyyisiä määritteitä kuin esimerkiksi 'pakollisuus' ja 'seksismi' sekä 'homofobia', 'naissorto' ja 'miehinen ylivalta' (ks. esim. Heikkinen 1994: 82–83; Liljeström 1996: 114, 219).

tiivisuutena – tekemisenä, ei olemisena. Tältä kannalta huomio kiinnittyy nimenomaan sukupuolen ja sukupuoliroolien esittämiseen ja toistamiseen, toistotekoihin, joiden kautta sukupuolta tuotetaan esimerkiksi osana häärituaaleja – niin ruumiillisesti kuin esimerkiksi visuaalisesti ja verbaalisestikin. Performatiivisuuden kannalta olennaista on lisäksi huomata, että sukupuolta voidaan toistaa myös toisin, kaavoja tahallaan tai tahattomasti rikkoen. (performatiivisuudesta myös Rossi 2006: 64–65.)

Edellä esitettyä ajatellen häälehtien kontekstissa ei liene odotuksenvastaista olettaa miesten ja naisten vastakkainasettelun heijastuvan myös lehtien kieleen tyypillisinä, jopa kaavamaisina sananvalintoina ja asenteina. Katson kuitenkin aiheelliseksi huomauttaa, että vaikka heteroseksuaalinen konteksti kaikkine etuineen ja rasitteineen onkin mielestäni käyttökelpoinen käsite myös häälehtiä analysoidessa, en pyri ottamaan tätä kontekstuaalista tietoa annettuna. Tarkoitukseni ei ole myöskään käsitellä aineistoani erityisestä feminiinisestä näkökulmasta käsin. Tavoitteenani on sitä vastoin tarkastella naisten ja miesten representointia sellaisena kuin se aineistossani ilmenee.

3 NAISTEN JA MIESTEN NIMITYKSET

3.1 Nimitystyypit

Tarkastelen seuraavaksi naisiin ja miehiin viittaavia nimityksiä rooleittain, häiden päähenkilöihin ja avustajiin keskittyen. Tarkastelun helpottamiseksi olen jakanut nimitykset viiteen luokkaan:

1. häihin liittyvät nimitykset,
2. sukulaisuusnimitykset,
3. siviilisäädyn paljastavat nimitykset,
4. neutraalit nimitykset ja
5. kuvailevat nimitykset.

Luokittelu on hierarkkinen siten, että olen ensin ryhmitellyt kaikki häihin liittyvät terminomaiset nimitykset luokkaan yksi, sitten sukulaisuusnimitykset luokkaan kaksi jne. Tarkoitetaan jotenkin erityisesti kuvailevat nimitykset ovat puolestaan eräänlainen sekaluokka, johon kuuluvat kaikki muihin luokkiin sopimattomat nimitykset. Näihin nimityksiin kuuluu siviilisäädyn paljastavien ja neutraalien nimitysten tapaan sekä sukupuolittuneita että sukupuolisesti neutraaleja nimityksiä (esimerkiksi *prinsessa* ja *prinssi* sekä *ihminen* ja *mielitetty*). Toisin kuin muita nimityksiä kuvailevia nimityksiä yhdistää kuitenkin tietynlainen värikyys ja mielikuvituksellinen ote, joka näkyy esimerkiksi sanoissa *kaunotar*, *tyylitaituri* ja *onnenpoika*. Luokkien 1–3 nimityksille on puolestaan yhteistä se, että ne suhteuttavat tarkoitteensa toisiin ihmisiin, esimerkiksi perheenjäseniin tai aviopuolisoihin. Tällaisia relationaalisia substantiiveja, kuten *vaimo*, *isä* ja *miniä*, on joitakin myös viimeisessä ryhmässä (esimerkiksi *ystävä*), mutta leimallisesti ne ovat juuri sukulaisuutta ja siviilisäätystä ilmaisevia nimityksiä (Hakulinen ym. 2004: 557).

Nimitysten luokittelun olen tehnyt lähinnä sanojen merkitystä silmällä pitäen, mutta usein olen ottanut huomioon myös lause- ja tekstikontekstin. Käytännössä ainoastaan häihin

liittyvät nimitykset sekä useimmat sukulaisuus- ja jotkut siviilisäädyn paljastavat nimitykset ovat merkitykseltään niin läpinäkyviä, että ne ovat helposti luokiteltavissa ilman kontekstia. Sitä vastoin esimerkiksi sana *poika* kuuluu jaottelussani sekä sukulaisuusnimityksiin että neutraaleihin nimityksiin, koska sanalla on lausekontekstista riippuen viitattu sekä sukulaiseen että vain nuoreen, mahdollisesti naimattomaan miespuoliseen henkilöön yleensä.

Kaikkiaan aineistossani esiintyy noin 100 erilaista naisten ja 64 erilaista miesten nimitystä. Naisiin myös viitataan häälehdissä paljon useammin kuin miehiin. Tämä seikka ei vastaa sitä tendenssiä, jonka mukaan maskuliinia ilmaisevat sanat ovat kaikyypisessä kielenkäytössä, myös lehdissä, lähes säännöllisesti yleisempiä kuin feminiiniä ilmaisevat sanat. Esimerkiksi maskuliinisesta sanasta *mies* on leksikon rakenteellisempänä yksikkönä mahdollista muodostaa useita sellaisia johdoksia ja yhdyssanoja, joita feminiinisestä vastineesta *nainen* ei voi muodostaa. (Niemikorpi 1998: 44–45.) Häälehdissä sitä vastoin substantiivi *morsian* vaikuttaa erityisen produktiiviselta yhdyssanoja muodostettaessa. Esimerkiksi *morsian*-loppuisia yhdyssanoja on peräti viisi kertaa enemmän kuin *sulhanen*-loppuisia. Tässä yhteydessä on kuitenkin huomattava, että tutkimukseni ulkopuolelle jäävät sellaiset yhdyssanat kuin *morsiuspuku*, *morsiuskruunu* ja *morsiamenpuuro*, joilla ei viitata ihmiseen. Toisaalta häälehtien luonne ja sisältö vaikuttavat sukupuolisidonnaisten sanojen esiintymistaajuuteen. Niiden voi kuvitella olevan ennen kaikkea naisten media, jonka tärkeimpiin tehtäviin kuuluu opastaa *morsiamia*, *kaasoja*, *äitejä* ja *tyttöjä* hääjuhlaan liittyvissä tehtävissä.

Seuraavasta taulukosta näkyy, että tarkoitteidensa perusteella laskettuna suurin osa erilaisista nimityksistä viittaa häiden pääpariin, morsiamen ja sulhaseen, kun taas muihin häähenkilöihin viittaavia nimityksiä on huomattavasti vähemmän:

Taulukko 1: Nimitysten määrät rooleittain.

Nimitykset	Naiset	Miehet	Yhteensä
Häiden päähenkilöt	66	32	98
Häiden avustajat	15	18	33
Häävieraat	27	18	45
Muut	23	15	38
Yhteensä	131	83	214

Taulukkoon on laskettu kaikki aineistossani esiintyvät nimitykset. Luvut eivät siis ole suoraan verrannollisia käsittelyluvuissa listattuihin nimityksiin, koska erilaiset rajaukset vähentävät lopulta käsiteltävien nimitysten määriä. Taulukosta käy kuitenkin ilmi se peruseriaate, että häiden avustajia lukuun ottamatta naisten nimitykset ovat jokaisessa henkilöryhmässä enemmistönä. Tämä on aineistolle leimallinen piirre siitäkin huolimatta, että tässä nimitysten tarkoitteiden perusteella tehdyssä jaottelussa samat sanat saattavat toistua useamman roolihenkilön kohdalla. Näin ollen esimerkiksi lekseemillä *nainen* viitataan aineistossani paitsi morsiammeen myös kaasaan, naispuoliseen sukulaiseen sekä tarkoitteeltaan epäselväksi jäävään naisihmiseen (luokka Muut). Tällainen vahvasti kontekstisidonnainen lähestymistapa voi olla nimitysten määrien puolesta hieman harhaanjohtava, mutta se auttaa hahmottamaan sitä, miten monipuolisesti erilaisilla nimityksillä esimerkiksi morsiammeen ja sulhaseen häälehdissä viitataan.

Seuraavassa tarkastelen ensin mahdollisimman kattavasti häiden päähenkilöihin, morsiammeen ja sulhaseen, viittaavia nimityksiä (liite 1). Nämä nimitykset on jaettu viiteen luokkaan, joista jokainen muodostaa oman alalukunsa (3.2.1 Häihin liittyvät nimitykset, 3.2.2 Sukulaisuusnimitykset jne.). Päähenkilöiden nimitysten jälkeen käsittelen luvussa 3.3 lyhyesti häiden avustajiin lukeutuvat henkilöt. Nämä henkilöt nousevat lehdissä yleensä maininnan arvoisiksi vain suhteessa morsiammeen ja sulhaseen tai hääjuhlan tehtävänjakoon. Käsittely eroaa morsiammeen ja sulhaseen viittaavien nimitysten käsittelystä siten, että otan nimitykset esille henkilöryhmittäin. Näin ollen alaluvussa 3.3.1 tarkastelun kohteena ovat kaasaan ja puhemieheen viittaavat nimitykset ja alaluvussa 3.3.2 muiden hääavustajien nimitykset. Kummassakin alaluvussa käsitellään siis kaikki kyseisiä henkilöitä kuvaavat nimitykset, häihin liittyvistä nimityksistä kuvaileviin nimityksiin. Tällainen lähestymistapa johtuu siitä käytännön seikasta, että muihin kuin häiden päähenkilöihin viittaavia nimityksiä on lehdissä suhteellisen vähän, kun taas nimitettäviä henkilöitä on useita, jolloin luokittain etenevä käsittely olisi hyvin epätasaista (esimerkiksi kaasaan ja puhemieheen viitataan kahdellatoista kuvailevalla nimityksellä, mutta ei yhdelläkään siviilisäädyn paljastavalla nimityksellä). Kaiken kaikkiaan käsittelytapani ja -laajuuteni tuleekin olemaan hyvin morsianta ja sulhasta painottava jo siitä syystä, että he ovat juhlan päähenkilöitä ja siten myöskin lehtien pääasiallista kohderyhmää. Häiden avustajien osalta käsittely rajoittuu mielenkiintoisimpiin nimityksiin, joiden tarkoitus on tarjota lähinnä vertailukohtaa häiden päähenkilöiden nimityksille. Tarkasteluni ulkopuolelle jäävät

kokonaan esimerkiksi aiemmin (ks. luku 1.3) mainitsemani sukulaisten nimitykset (esimerkiksi *kummisetä*, *mummi*) ja häiden ammattilaisten nimitykset (esimerkiksi *pappi*, *floristi*).

3.2 Häiden päähenkilöt: morsian ja sulhanen

3.2.1 Häihin liittyvät nimitykset

Häälehtien vuoden 2004 numeroissa esiintyy kaikkiaan 12 erilaista häihin liittyvää nimitystä morsiamelle ja viisi erilaista nimitystä sulhaselle. Nimitykset ovat seuraavat:

NAISET	MIEHET
morsian	sulhanen
morsio	sulho
kevätmorsian	sulhasmies
kesämorsian	julkkissulhanen
syysmorsian	hopeasulhanen
talvimorsian	
nykymorsian	
säätyläismorsian	
seurapiirimorsian	
supermorsian	
freesiamorsian	
vähemmistömorsian	

Lehtien ehdottomasti eniten käytettyjä naiseen ja mieheen viittaavia substantiiveja ovat yleiskieliset ja tyyliarvoltaan neutraalit nimitykset *morsian* ja *sulhanen*. Näiden nimitysten käyttötaajuudessa on suuri ero. Siinä missä mieheen on viitattu lehdissä sanalla *sulhanen* kaikkiaan 183 kertaa, on naista nimitetty *morsiameksi* peräti 361 kertaa. Ero tulee erityisen selvästi esille *Mennään naimisiin* -lehdessä, joka puhuu *morsiamesta* 188 kertaa, mutta *sulhasesta* vain 78 kertaa. *Häät*-lehti sitä vastoin näyttää tässä suhteessa olevan myös miespuolisen päähenkilön asialla: *morsiamen* 173:a esiintymää vastaa *sulhasen* 105 esiintymää. Erot nimitysten käyttömäärissä vastaavat sanojen esiintymistiheyttä yleisemminkin: Suomen kielen taajuussa-

nastossa *morsian* on järjestysnumerolla 4701. huomattavasti yleisempi kuin *sulhanen*, joka si-
joittuu järjestyksessä vasta sijalle 11 536 (Saukkonen ym. 1979: 129, 270).

Morsian ja *sulhanen* ovat erityisen taajakäyttöisiä sellaisissa konstruktioissa, joissa ne toimivat jonkin substantiivin genetiivimuotoisina määritteinä, genetiiviattribuutteina. Tällai-
set substantiivin etumääritteinä olevat elollistarkoitteiset substantiivilausekkeet ilmaisevat
tyypillisesti omistamista tai kuuluvuutta (Hakulinen ym. 2004: 566–567), ja häälehdissä nii-
den pääsanana esiintyy useimmiten joko toinen henkilötarkoitteinen substantiivi (esimerkiksi
isä tai *äiti*) tai jokin esiteltävä tuote (esimerkiksi *puku*, *solmio* tai *koru*). Nämä ilmaukset nos-
tavat huomion kohteeksi lehtien esittelemät tuotteet sekä henkilöihin liittyvät esineet, asiat ja
ominaisuudet, jolloin – suuresta esiintymistaajuudestaan huolimatta – *morsian* ja *sulhanen* ei-
vät näyttäytyä aktiivisina toimijoina, vaan jäävät ikään kuin määritteiden asemaan. Varsinkin
morsiamen yhteydessä puhutaan erilaisista ulkoiseen olemukseen ja persoonallisuuteen viit-
taavista asioista, kun taas *sulhasen* kohdalla painotetaan tehtävien ja mielipiteiden kautta hää-
juhlan kuulumista myös hänelle.⁶

- (1) – – katse kiinnittyy *morsiamen upeisiin huuliin* (H1/04: 43).
- (2) *Morsiamen kaunistautuminen* hääpäivään saattaa olla useiden
kuukausien projekti alkaen ihonhoidosta ja päättyen hääkampauk-
sen viimeiseen lakansuihkaukseen (H1/04: 60).
- (3) Nutturakampaus korosti viehkosti *morsiamen skandinaavisen*
raikasta kauneutta (M3/04: 58).
- (4) *Morsiamen kaunein päivä* alkaa pukeutumalla ylelliseen alus-
asuun (M1/04: 19).
- (5) *Morsiamen tyyli* on trendikkään punainen! – – Väri korostaa
morsiamen omaa persoonallisuutta. (M2/04: 8.)
- (6) Yleisin käytäntö taitaa olla se, että *morsian* hoitaa niistä [häiden
valmistelutoimista] suurimman osan ja *sulhasen tehtävänä* on an-
taa kommentteja (M1/04: 76).

---

6 Nykysuomen sanakirjassa ja Suomen kielen perussanakirjassa annetaan hakusanan *morsian* kohdalla
esimerkkeinä *morsiamen huntu* (NS; PS s.v. *morsian*), *morsiamen kruunu* ja *morsiamen ryöstö* (NS s.v.
morsian). *Sulhanen* ei sen sijaan esiinny esimerkeissä genetiiviattribuutin asemassa. Tämän voi nähdäkseni
tulkita vahvistavan sitä seikkaa, että *morsiamuutta* merkitään erilaisten ulkoisten asioiden ja esineiden kautta.

- (7) Jyrä voi olla myös morsian, joka ei kysele edes *sulhasen mielipidettä* (H2/04: 125).
- (8) Kyse on kuitenkin myös *sulhasen juhlasta* (H2/04: 126).

Hyvin tyypillisesti *sulhanen* esiintyy sanaparin *morsian ja sulhanen* jälkimmäisenä jäsenenä tai muuten selvästi vastaparinsa *morsian* yhteydessä. Nimenomaan *sulhasen* kohdalla tämä rinnasteisuus herättää huomiota, koska kyseisten sanojen esiintymistaajuuksissa on niin suuri ero. Näin ollen morsian on häälehdissä käsittelyn arvoinen aivan itsessäänkin, kun taas sulhasen asioita nostetaan esille huomattavasti harvemmin vain omassa yhteydessään. Tähän seikkaan viittaavat myös Suomen kielen perussanakirjan määritelmät, joiden mukaan *sulhanen* on 'kihloissa oleva mies varsinkin kihlattunsa kannalta' (PS s.v. *sulhanen*), mutta *morsian* on yksinkertaisesti vain 'kihlattu nainen' (PS s.v. *morsian*). Lisäksi sanakirjojen esimerkit tukevat tätä havaintoa: kummassakaan sanakirjassa *sulhanen* ei esiinny yksin, kun taas *morsiamella* on useita vain morsiamuuteen liittyviä merkityksiä (NS; PS s.v. *sulhanen, morsian*).

Virallisten termien ohella morsianta ja sulhasta nimitetään lehdissä myös muilla selvästi häihin liittyvillä substantiiveilla sekä joukolla erilaisia *morsian-* ja *sulhanen-*sanoihin perustuvia yhdyssanoja. Nimityksistä *morsio, sulho* ja *sulhasmies* ovat suhteellisen vakiintuneita, mutta useimmat yhdyssanat on luotu kontekstinsa pohjalta tilapäistä ja kuvailevaa käyttöä varten. Vaikka nimityksillä on samat tarkoitteet, ne eivät ole toistensa kanssa täydellisiä synonyymeja. Tekstianalyysin periaatteiden mukaisesti muotojen ollessa erilaiset täytyy myös merkityksissä olla eroja (Fairclough 1997: 79–80). Erot liittyvät lähinnä sanojen sävyyn ja tyyliin siten, että *morsio* on runokielinen nimitys morsiamelle ja *sulho* ylätyylinen tai leikillinen nimitys sulhaselle. *Sulhasmies* sopii puolestaan käytettäväksi varsinkin häissä, kun sulhasta halutaan nimittää leikillisesti. (PS s.v. *morsio, sulhasmies, sulho*.) Häälehdissä näistä sanoista *morsio* esiintyy ainoastaan kerran vuokrapuvun hankintaa käsittelevässä kolumnissa, kun taas *sulho* ja *sulhasmies* ovat useammin käytettyjä. Sananvalinnoilla on lehdissä tavoiteltu jonkinlaista leikillistä ja kepeää tunnelmaa:

- (9) – – *sulhasmies* saattaa kauhistua sitä intoa ja antaumusta, jolla morsian ja koko lähipiirin naisväki alkaa häitä suunnitella (H1/04: 6).

- (10) Kohtelias *sulhasmies* kysyy luvan kosintaan morsiamen isältä (H2/04: 120).
- (11) Morsiamen on hyvä kysellä *sulhon* mielipiteitä myös kahden kesken. Juhla on yhteinen, ja asioilla on sulhaselle merkitystä. (H2/04: 127.)
- (12) *Sulholla* on jo käytössä tyylikäs huomenlahjansa, Kalevala Korun mukavan miehekäs, hopeinen ristiriipus (M1/04: 45).
- (13) Hääpäivänä *sulhonkin* on suositeltavaa poiketa meikkaajalla kevyessä ihonpohjustuksessa – – (M1/04: 77).

Esimerkit osoittavat, että *sulhasta* varioivilla sananvalinnoilla on kontekstissaan usein asiaa pehmentävä ja leikillisesti sävyttävä vaikutus. Varsinkin perinteisesti naiselliseksi miellettyillä alueilla, kuten häiden suunnittelun ja kauneudenhoidon yhteydessä, on tunnelman keventäminen ollut kirjoittajien mielestä tarpeellista. Vastaavasti tunnelmaa on kevennetty myös viitataessa vanhaan perinteeseen, jonka mukaan miehen täytyy pyytää naisen kättä tämän isältä. Esimerkkien perusteella syntyy vaikutelma, että häät tiettyine oheistoimintoineen ovat miesten kannalta jollakin tavalla vähemmän vakavasti otettava tilaisuus.

Oman ryhmänsä hääaiheisista sanoista muodostavat *morsian-* ja *sulhanen-*loppuiset yhdyssanat. Niitä on kaikkiaan kaksitoista erilaista, ja kymmenen niistä viittaa morsiameen. Kaikki aineistossani esiintyvät yhdyssanat – *sulhasmiestä* lukuun ottamatta – ovat kahden substantiivin muodostamia määritys yhdyssanoja, joissa perusosana toimivaan *morsiameen* tai *sulhaseen* on liitetty jokin teksti- tai asiayhteydestä nouseva, perusosan tarkoitetta rajaava määriteosa. Perusosaltaan nämä sanat ovat siis yhdenmukaisia, mutta määriteosansa merkityksen mukaan ne voidaan jakaa useampaan semanttiseen ryhmään. Valtaosaa tässä tarkasteltavista yhdyssanoista luonnehtii kontekstisidonnaisuus: ne ovat useimmiten tilapäisiä muodoiteita, joita voidaan luoda tarvittaessa rajattomasti ja joiden asianmukainen tulkinta usein vaatii tekstiympäristön huomioon ottamista.

Aineistoni yhdyssanoista hahmottuu merkityksen perusteella useampi, osittain päällekkäinen kategoria. Ensinnäkin *kevät-*, *kesä-*, *syys-* ja *talvimorsian* liittyvät selvästi aikaan. Vuodenajan mukaan määritellyt *morsiamet* esiintyvät muotia, asusteita ja kampauksia käsittelevissä jutuissa, ja sanat konnotoivat sitä, että morsiamen tyyliässä ja ulkonäköön liittyvissä ominaisuuksissa on eroja vuodenajasta riippuen:

- (14) *Kesämorsiamen* Belen Donate -sandaaleissa kukkivat ruusut – – (H1/04: 28).
- (15) Upea kuparin sävy sopi myös mainiosti valittuihin erikoisiin koristeisiin: pähkinöihin ja jännittävän näköiseen ristikkoon, jotka koristavat näyttävästi juuri *syys- ja talvimorsiamen* kampausta (M3/04: 17).

Myös *nykymorsian* ilmaisee jossain suhteessa aikaa, mutta ajanjakso on käsitettävä pikeminkin historialliseksi. Tällöin tekstissä sen vastaparina esiintyvät *esiäiti* ja *säät yläsmorsian*:

- (16) Nimikoidessa voi riemuita *nykymorsiamena* olost ja suoda muutamana lempeän ajatuksen *esiäideilleen*, jotka valmistivat kapiotaan vuosikausia (M1/04: 52).
- (17) *Säät yläsmorsiamia* metallikruunut eivät koristaneet enää 1800-luvulla, vaan kampaukset ja hiuskoristeet vaihtelivat morsiusmuodin mukaan. – – *Nykymorsiamen* ei tarvitse olla huolissaan kruunuun liitetystä symboliikasta, sillä se on jo vuosikymmeniä sitten jäänyt toissijaiseksi. (H2/04: 78.)

Nykymorsiamen tapaan *säät yläsmorsiankin* liittyy kontekstissaan historialliseen aikaan. Toisen, kirjaimellisemmän tulkinnan mukaan se voisi kuulua myös tarkoitettansa sosiaalisen statuksen mukaan rajaavaan ryhmään. Tässä ryhmässä *morsiamen* yhdistetyistä määritteistä ainakin *seurapiiri-* ja *super-* osoittavat eräänlaista sosiaalista arvoasteikkoa, sillä niillä on *Mennään naimisiin* -lehdessä viitattu joukkoon kuninkaallisia morsiamia. Toisaalta samaan ryhmään voitaisiin laveasti tulkiten lukea myös *julkkissulhanen*, jonka tarkoitteet edustavat nykymaailmassa ihailtua ihmisryhmää:

- (18) Viime kesän sulhaset suosivat näyttäviä, vaaleita raitoja hiuksissaan. Mallia näyttivät *julkkissulhaset* Jari Kurri ja Janne Ahonen. (M3/04: 8.)

Supermorsian ja *julkkissulhanen* ovat lisäksi esimerkkejä nykyajan muotisanaston yleistymisestä lehtikielessä. Vierasperäisellä etuliitteellä *super-* ja arkikielisellä määriteosalla *julkkis*⁷-tehdään eroa "tavallisten" ja jollain tavalla huomattavammassa asemassa olevien morsianten ja sulhasten välille. Vierasperäisten etuliitteiden *super-*, *hyper-*, *ekstra-* jne. runsas käyttö mainoksissa ja lehtiteksteissä johtaa kuitenkin helposti siihen, että tyylistä tulee arkista ja vahvistussanat menettävät merkityksensä (Punttila 1995: 128–129; ks. myös luku 4.3.3). Näin on käynyt myös etuliitteelle *super-*, joka omaperäisiin sanoihin yhdistyessään on usein tyyllitään arkinen (PS s.v. *super-*).

Loput kolme yhdyssanaa – *freesiamorsian* ja *vähemmistömorsian* sekä *hopeasulhanen* – eivät jakaudu kovinkaan selviin merkityksellisiin kategorioihin. *Freesiamorsiamella* viitataan kontekstissaan yksinkertaisesti morsiameen, jolla on ollut freesioista sidottu morsiuskimppu. *Häät*-lehden kolumnissa esiintyvän *vähemmistömorsiamen* ensisijaiseksi tulkinnaksi voisi taas ajatella jotain vähemmistöryhmiin – esimerkiksi kansallisuuteen tai seksuaalisiin vähemmistöihin – liittyvää. Nimitys kuitenkin viittaa kontekstinsa perusteella tietyn tyylistä vuokrapukua etsivään morsiameen:

- (19) Huomasin olevani *askeettisen selkeässä skandinaavisessa kons-tailemattomuudessani vähemmistömorsian* vuokrapukumarkki-noilla (H2/04: 28).

Hopeasulhanen erottuu omanlaiseksi yhdisteeksi siinä mielessä, että se on metaforinen ilmaus, jonka ymmärtäminen vaatii hääpäiväperinteen tuntemusta. Kontekstissaan se tarkoittaa hopeahääpäiväänsä viettävää miestä.

- (20) Pöydän antimista nauttimisen lomassa mies, "*hopeasulhanen*" voi pitää puheen vaimolleen ja joku lapsista vanhemmilleen yhteisesti (M2/04: 32).

---

⁷ *Julkkis* on vanhemmalle slangisanastolle tyypilliseen tapaan käännöslainaa ruotsin kielestä (Karttunen 1989: 151). Toisin kuin vierasperäiset slangisanat yleensä *julkkis* on kuitenkin niin vakiintunut ilmaus, että se esiintyy myös Suomen kielen perussanakirjassa omana hakusananaan, pitkäähkön ja kömpelön 'julkisuuden henkilön' arkikielisenä vastineena (PS s.v. *julkkis*).

Toisin kuin *freesiamorsiamen* ja *vähemmistöorsiamen hopeasulhasen* tulkinta vaatii pikeminkin kulttuurisen kontekstin kuin välittömän lausekontekstin huomioon ottamista. Tämän nimityksen kohdalla kyse ei ole enää hääjuhlasta, vaan nimitys viittaa hopeahääpäivään, joka on avioliiton 25. vuosipäivä. Perinteen mukaan häiden vuosipäivät on nimetty eri materiaalien mukaan siten, että ensimmäinen vuosipäivä on nimeltään paperihäät, toinen pumpulihäät jne. aina rautahäihin saakka, joka on häiden 70. vuosipäivä. Aineistossa *hopeasulhanen* esiintyy lainausmerkeissä, mikä tarkoittanee sitä, että kyseessä on tilapäinen muodoste. Toisaalta sana voisi hyvin olla vakiintunutkin, sillä Nykysuomen sanakirja tarjoaa vastaavanlaisiksi esimerkeiksi *hopea-* ja *kultamorsianta* (NS s.v. *morsian*).

3.2.2 Sukulaisuusnimitykset

Morsianta ja sulhasta nimitetään lehdissä myös muilla kuin hääaiheisilla sanoilla. Ne eivät ole niin läpinäkyviä kuin häihin liittyvät nimitykset, vaan niiden tarkoitteiden tulkinnassa on nojaututtava välittömästä lause- ja tekstikontekstista saatavaan tietoon. Tarkastelemissani häälehdissä esiintyy ensinnäkin muutamia morsiameen ja sulhaseen viittaavia sukulaisuusnimityksiä:

NAISET

tytär
miniä
äiti
esiäiti

MIEHET

poika
isä

Erilaisten nimitysten vähäisestä määrästä huolimatta voidaan todeta, että naisten nimityksiä on tässä luokassa kaksi kertaa enemmän kuin miesten nimityksiä. Viittausten määrien perusteella sukupuolten välinen ero käy vieläkin selvemmäksi: morsiameen viitataan sukulaisuusnimityksillä kaikkiaan 21 kertaa, kun taas sulhasta nimitetään *pojaksi* tai *isäksi* yhteensä vain kuusi kertaa. Tämä on odotuksenmukaista, kun otetaan huomioon, että naisia yleensäkin nimitetään relatiivisilla substantiiveilla useammin kuin miehiä. Esimerkiksi Liisa Tainio (2001: 139) on havainnut, että parisuhdeoppaissa nainen muuttuu, toisin kuin mies, maininnan arvoiseksi silloin, kun häntä pohditaan suhteessa johonkin toiseen – siis puolisoon tai muuhun per-

heeseen. Myös lehtiteksteissä, erityisesti naistenlehdissä, naiset määrittävät itseänsä ja olemistaan konventionaalisesti perheenjäsenyyteen liittyvien roolien kautta riippumatta esimerkiksi siitä, miten maskuliinisiksi mielletyissä tehtävissä ja asemissa he työelämässä toimivat (Heikkinen 1998: 98–100).

Sukulaisuusnimityksistä ehdottomasti yleisin on morsiamen viittaava *tytär*. Morsianta nimitetään *tyttärekseksi* kaikkiaan 14 kertaa, mutta sulhasesta puhutaan *poikana* ainoastaan viidesti. Lisäksi naisesta käytetään nimitystä *miniä* kahdesti, kun taas miespuolista vastinetta *vävy* ei lehdissä esiinny lainkaan. Nimitys *tytär* vaihtelee *morsiamen* kanssa erityisesti hääperinteitä ja hääjuhlan kulkua käsittelevissä jutuissa. Hyvin tyypillinen se on puhuttaessa sellaista perinteisistä ohjelmanumeroista kuin alttarille saattaminen ja sulhaselle luovuttaminen sekä hääpuheen ja häävalssin yhteydessä. Tällöin *tyttären* vastaparina teksteissä esiintyy muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta *isä*.⁸

- (21) Vihkiminen. *Isä* saattaa *tytärtään*. (H1/04: 121, tärkeimpien asioiden muistilista.)
- (22) Morsiamen *isä* nousee seisomaan. Hän on hetki sitten luovuttanut *tyttärensä* sulhaselle ja nyt on hääpuheen aika. (M1/04: 80.)
- (23) Morsiamen *isä* on usein pitänyt upean puheen *tyttärestään*, ilman papereita (M1/04: 64).
- (24) Ennen vihkiryijyn valmisti morsian kapiroikseen tai sen saattoi valmistaa *äiti tyttärelleen* (H1/04: 76).
- (25) Morsiamen *äiti* taas ottaa sulhasen tanssittavakseen ja kertoo tälle, kuinka hänen *tytärtään* kuuluu hoivata (M2/04: 68).
- (26) Voimme siis Ainon kanssa rauhassa luovuttaa tuon pienen lettipäisen *tyttäremme* sinun huomaasi – – (H1/04: 117, mallipuhe).

---

⁸ Morsiusparin lähimpinä sukulaisina *äiti* ja *isä* ovat häälehdissä useimmin esiintyviä sukulaisten nimityksiä. Näistä *isä* 46:lla esiintymällään on kaksi kertaa yleisempi kuin *äiti* (23 esiintymää). Toisin kuin morsiuspariin viittaavissa sukulaisuusnimityksissä vanhempien nimityksissä mieheen siis viitataan relatiivisella substantiivilla useammin kuin naiseen. Tilanne selittyy sillä, että äidin rooli hääjuhlassa ei ole niin näkyvä kuin isän rooli. *Isän* taajakäyttöisyys korreloi siis morsiamen viittaavan *tyttären* taajakäyttöisyyden kanssa ja isä määrittäytykin nimenomaan morsiamen *isäksi* kaikkiaan 35:ssä tapauksessa.

Tytär-sanan tyypillisen esiintymisyhteyden huomioon ottaen ei ole yllättävää, että se on taa-
jemmin käytetty nimitys kuin *poika*. Monet häiden perinteisistä toimintamalleista ja -kaavois-
ta ovat nimenomaan isän ja tyttären yhdessä suorittamia "ohjelmanumeroita", eikä vastaavia
rituaaleja ole sulhaselle. Tällainen on esimerkiksi morsiamen saapuminen alttarille isänsä kä-
sipuolessa – vanha anglosaksinen ja patriarkaallinen tapa, joka symboloi naisen luovuttamista
isän vallasta tulevalle miehelle. Tapa on – naisten alistusta konnatoivista merkityksistä huoli-
matta – yhä edelleen voimissaan, joskin nykyiset morsiamet määrittelevät sen pikemminkin
perinteeksi kuin alistusrituaaliksi (Otnes–Pleck 2003: 112). Miestä sen sijaan on häiden kon-
tektissa harvemmin tarvetta määritellä suhteessa vanhempiinsa, erityisesti isäänsä, ja kol-
messa tapauksessa viidestä *poika* esiintyykin *äitinsä* yhteydessä.

- (27) Yleensä käsitettiin, että kaukana seisominen aiheuttaisi riitaisan avioliiton. Joskus *äiti* meni lähentämään *poikaansa* – – (H2/04: 132.)
- (28) Seuraavaksi morsiamen isä kaappaa tyttärensä parikseen ja sulhasen *äiti poikansa* (M2/04: 69).
- (29) Ohjelmanumeroihin voi liittää pieniä lahjoja hääparille. *Isä* voi luovuttaa takaisin *poikansa* ensimmäisen jääkiekkomailan – –. (H1/04: 110.)
- (30) Myös sulhasen vanhemmilla saattaa olla jotakin mukavaa kerrottavaa *poikansa* lapsuudesta ja nuoruudesta – – (H1/04: 114).

Tyttären ja *pojan* lisäksi kolmas "nuoremman sukupolven" nimitys on *miniä*. *Miniää* käytetään *Häät*-lehdessä vain kaksi kertaa ja tällöin se esiintyy yhdessä *anopin* kanssa. Nimitysten tekstiyhteys on mielenkiintoinen: *miniästä* puhutaan jutussa, jonka otsikko on vihjailevasti *Näin vältät häähysterian* (H2/04: 124–127). Tekstissä asetetaan vastakkain hysteeriset naiset ja rennot miehet, joista ensin mainitut "rähisevät" palaveripöydässä ja "jyräävät" miehet ja heidän mielipiteensä (vrt. Siirainen 1988: 45). *Miniästä* ja *anopista* muodostuu tekstin pohjalta taistelupari:

- (31) Kauhukuvia: *Miniä Anopin* tukassa (H2/04: 125, otsikko).

- (32) Usein on helpompi ottaa vastaan neuvoja ammattilaiselta kuin *anopilta* tai tulevalta *miniältä* (H2/04: 125–126).

Sinänsä on hiukan yllättävää, ettei lehdissä esiinny useampia hääparin tuleviin appivanhempiin suhteuttavia nimityksiä. *Miniän* miespuolista vastinetta *vävy* ei häälehdissä käytetä lainkaan, eikä niissä esiinny myöskään *anopin* miespuolista vastinetta *appi* morsiusparin vanhemmista puhuttaessa. Tilanne ei vastaa kielenkäyttöä yleensä, sillä niin *vävy* kuin *appi* ja *anoppikin* ovat järjestysnumerolla 9466. yleisempiä nimityksiä kuin *miniä*, jota ei Suomen kielen taajuussanaston noin 12 000:n yleisimmän sanan joukossa ole lainkaan (Saukkonen ym. 1979: 203, 236). Kontekstinsa perusteella epäsuhta on toisaalta odotuksenmukainen. Kyseisessä tekstissä on haluttu tuoda esille hääjärjestelyiden työläyttä ja stressaavuutta nimenomaan henkilösuhteiden kautta, hääammattilaisten tärkeyttä samalla korostaen. Tässä yhteydessä on nojaututtu käsitteiden stereotyyppisiin merkitysvivahteisiin käyttämällä *miniää* ja *anoppia* esimerkkinä riitaisesta parista – vastaavaa suhdettahan ei vävyn ja appivanhempien välille yleensä oleteta (vrt. NS s.v. *miniä*, *anoppi*, *vävy*, *appi*).⁹ Kyse on tietysti myös arvottavista valinnoista, sillä asiat voidaan aina ilmaista myös toisin. Huomattava on, että sananvalintoihin liittyen yhtä tärkeää kuin se, mitä tekstiin sisältyy, on se, mitä siitä puuttuu eli miten asia olisi vaihtoehtoisesti voitu ilmaista (Fairclough 1997: 30).

Viimeiset kolme nimitystä tässä luokassa ovat *äiti* ja *esiäiti* sekä *isä*. Kuten edellisessä luvussa jo mainittiin *esiäiti* on tehty ymmärrettäväksi suhteessa *nykymorsiameen*, jonka elinpiiri on siinä mielessä muuttunut, että *nykymorsiamella* – toisin kuin *esiädillä* – ei ole tekstin mukaan enää aikaa eikä tarvettakaan viettää tuntikausia kirjontakehikon ääressä kapiroitaan valmistaen (M1/04: 52). Morsiameen ja sulhaseen viittaavat *äiti* ja *isä* puolestaan ovat hiukan tulkinnanvaraisia. *Äidin* ja *isän* voi tulkita tarkoittavan morsianta ja sulhasta yhden kerran *Mennään naimisiin* -lehden juttusarjassa, jossa käsitellään vuosia naimisissa olleiden julkisuuden henkilöiden häitä ja avioliiton alkutaivalta:

---

9 *Anoppi* on häälehdissä suhteellisen taajakäyttöinen 12 esiintymällään. Kahta tai kolmea tapausta lukuun ottamatta *anopilla* viitataan vain sulhasen äitiin. Parissa tapauksessa kyse on sekä morsiamen että sulhasen äideistä, mutta kertaakaan *anopista* ei puhuta ainoastaan sulhasen näkökulmasta eli morsiamen äitinä. Tällainen *miniä–anoppi*-näkökulma saattaa olla yksi syy siihen, että *anoppi* on niin taajakäyttöinen häälehdissä.

- (33) Tanssinopettajat Leena ja Åke Blomqvist olivat asuneet yhdessä jo monta vuotta, kun parin lapsista toinen, neljävuotias Klaus tuli seurakunnan kerhosta ja kysyi, milloin *isä* menisi *äidin* kanssa naimisiin. Åke vastasi, että jonkin ajan päästä, ja niin vihille oli sitten mentävä. (M3/04: 55.)

Äidin voi ajatella tarkoittavan morsianta edellisen esimerkin lisäksi kolmessa muussa tapauksessa. Näistä kahdessa viitataan tiettyyn, tekstissä nimettyyn henkilöön, joista ensimmäinen odottaa naimisiin mennessään esikoistaan ja toinen on perustamassa uusperhettä. Neljännen nimityksen käyttöä ei edellisten tavoin motivoi tekstinulkoinen tarkoite, vaan se esiintyy yhteydessä, jossa silkkikukista ehdotetaan luotavaksi uutta, sukupolvirajat ylittävää perinnettä.

- (34) Muotilegenda Valentinon (6. kuulla raskaana olevalle) Clotildelle suunnittelema maidon valkea silkkipuku tuntui peittävyysessään ja pehmeysessään ikään kuin suojelevan tulevaa *äitiä* maailman kovuudelta (M1/04: 62).
- (35) Riitan tytär toimi yhtenä *äitinsä* kaasoista – – (M1/04: 63).
- (36) Silkkikukista tehty morsiuskimppu säilyy vaikka *äidiltä* tyttärelle (H2/04: 61).

Vaikka häälehtien tyypillinen morsiuspari onkin ensimmäisiä häitään viettävä nuoripari, antaa nimitysten *äiti* ja *isä* käyttö morsiamesta ja sulhasesta osaltaan ymmärtää, että myös vanhemmat, mahdollisesti jo aiemmin naimisissa olleet ovat lehtien kohderyhmää. Nimityksissä heijastuu se sosiologinen fakta, että nykyisin pariskunnat ovat naimisiin mennessään pääsääntöisesti vanhempia ja kokeneempia kuin aiemmin sekä usein myös jo asuneet vuosia avoliitossa joko lapsien kanssa tai ilman (Otnes–Pleck 2003: 52, 138). Toisaalta on kuitenkin huomiotava, että häälehdissä pääosassa ovat edelleen ikänsä ja muitten ominaisuuksien puolesta varsin perinteiset hääparit, mikä nimitysten osalta näkyy esimerkiksi *äidin* ja *isän* vähäisessä, pääasiassa ainoastaan *Mennään naimisiin* -lehteen keskittyvässä käytössä.

3.2.3 Siviilisäädyn paljastavat nimitykset

Sukulaisuusnimitysten tapaan myös siviilisäädyn paljastavat nimitykset kuvaavat tarkoitettua suhteessa johonkin toiseen perheenjäseneseen – tässä tapauksessa yleensä avio- tai avopuolisoon. Kuten edellisessä luvussa tarkasteltuja nimityksiä, näitäkin nimityksiä käytetään pääasiassa enemmän naisista kuin miehistä (vrt. esim. Tainio 2001: 139). Erot käyttötaajuuksissa johtunevat osaltaan eroista naisista ja miehiä nimittävien sanojen määrissä: feminiininen sanue on maskuliinista sanuetta tuntuvasti suurempi aviosäädyn ja sukupuolisen kokemuksen paljastavien nimitysten osalta. Naisia siis toisin sanoen luokitellaan tarkkoihin alaryhmiin ikään kuin miesten näkökulmasta, jolloin naisen – toisin kuin miehen – aviosäätty ja sukupuoliset kokemukset on mahdollista ilmaista suoraan tiettyä yksittäistä nimitystä käyttämällä. (Karls-son 1974: 31–32.)

Parisuhdeoppaiden tapaan häälehdetkin seuraavat kielenkäytössä yleistä tendenssiä nimitämällä morsianta yhdeksällä ja sulhasta ainoastaan viidellä erilaisella siviilisäädyn paljastavalla nimityksellä. Nimitykset ovat tässä luokassa seuraavat:

NAISET	MIEHET
vaimo	mies
aviovaimo	aviomies
rouva	puoliso
nuorikko	poikamies
puoliso	poikaystävä
neito	
neitonen	
leski	
akka	

Nimitykset jakaantuvat merkityksensä puolesta kahteen ryhmään, jolloin osa nimityksistä ilmaisee tarkoitteensa naimattomuutta (esimerkiksi *neito* ja *poikaystävä*), ikään kuin häitä edeltävää tilannetta peilaten, kun taas osa nimityksistä (esimerkiksi *rouva* ja *aviomies*) suuntaa katsetta jo häiden jälkeiseen aikaan. Tältä kannalta tarkasteltuna jälkimmäinen merkitysryhmä on häälehdissä sekä naisilla että miehillä huomattavasti yleisempi kuin ensimmäinen, vaikka nimitykset eivät sukupuolten välillä muuten tasavahvuisia olekaan.

Hääseremonian myötä muuttunutta siviilisäätystä ilmaisevat lehdissä sellaiset nimitykset kuin *vaimo* ja *mies*, näiden pohjalta muodostetut yhdyssanat *aviovaimo* ja *aviomies* sekä *rouva* ja *nuorikko*. Lisäksi sinänsä sukupuolineutraalia nimitystä *puoliso* on käytetty kontekstiensa perusteella kahdesti sekä morsiamesta että sulhasesta – puolessa tapauksista lisämääritteellä *tuleva* tarkennettuna. Tällaisten häiden jälkeistä aikaa implikoivien nimitysten käyttöä suosii erityisesti *Mennään naimisiin* -lehti. Käyttötaajuudeltaan yleisimmät tämän ryhmän nimitykset ovat naisen aviosäädyn suoraan ilmaiseva *vaimo* sekä *mies* sanan "aviollisessa" merkityksessä (NS; PS s.v. *mies*). Nimitysten käyttömäärien ilmoittaminen on sanojen tarkoitteiden monitulkintaisuudesta johtuen vaikeaa, mutta näillä sanoilla on sekä morsiameen että sulhasen viitattu joka tapauksessa vähintään puolenkymmentä kertaa. Hyvin tyypillisesti nimityksiä käytetään erilaisia hääjuhlan ohjelmanumeroita esittelevissä teksteissä. Tällöin ei kuitenkaan rinnasteta toisiinsa *miestä* ja *vaimoa*, vaan vastapareina esiintyvät pääasiassa *vaimo* ja *sulhanen* sekä *morsian* ja *mies*:

- (37) Tanssi päättyy morsiamen syleilyyn äitinsä kanssa, jonka jälkeen *sulhanen* noutaa *vaimonsa* ja he lähtevät yhdessä *sulhasen* kotiin (H1/04: 110).
- (38) Lopuksi *sulhanen* voi kohottaa maljan *vaimolleen* – – (H1/04: 114).
- (39) Välitön *morsian* joutui välillä ottamaan nenäliinan esille oman puheensa aikana sekä kuunnellessaan oman *miehensä* lämpimiä ja humoristisia sanoja (M2/04: 59).
- (40) *Sulhanen* ostaa huomenlahjan annettavaksi hääyön jälkeisenä aamuna *vaimolleen*, ehkä *morsiankin* haluaa antaa pienen lahjan *aviomiehelleen* (H1/04: 138).

Vaimon ja *sulhasen* sekä *morsiamen* ja *miehen* rinnastaminen toisiinsa voi johtua ensinnäkin siitä, että tekstissä halutaan välttää toistoa. Koska tilanne on kuitenkin sama jutusta ja lehdestä toiseen, on ilmiölle oltava jokin toinenkin selitys. Todennäköisesti näiden nimitysten rinnakkaisella käytöllä halutaankin – tietoisesti tai tiedostamatta – korostaa häitä siirtymäriittinä, siviilisäädyn muuttumisen paikkana. Kuten esimerkeistä käy ilmi, ensin mainittu henkilö – *sulhanen* tai *morsian* – toimii vielä hääjuhlan puitteissa, jolloin subjektin rooli liittyy häihin.

Siviilisäädyn paljastava nimitys puolestaan implikoi jo avioelämää. Nähdäkseni tekstikatkelmissä käytetyt nimitykset tahtovat siis viitata tilanteeseen, jossa ollaan niin sanotusti toinen jalka häissä, toinen jo avioelämän puolella.

Edellisten esimerkkien lisäksi *vaimoa* ja *miestä* käytetään kahdessa muussakin yhteydessä: häpäivien (esimerkiksi hopea- ja kultahäät) vietosta puhuttaessa sekä häiden historiaa esiteltäessä.

- (41) – – *mies* antaa *vaimolleen* samoja kukkia kuin hääkimpussa oli ja ruokalistakin on se häissä nautittu (M2/04: 32).
- (42) Aikoinaan huntu symbolisoi morsiamen neitsyyttä ja toisaalta suojasi häntä pahoilta hengiltä hänen siirtyessään *vaimojen* säätyyn (M2/04: 95).
- (43) Vyössä oleva avainnippu oli entisaikoihin myös *aviovaimon* tunnus (M2/04: 16).

Nimitysten tarkoitteiden tulkitseminen morsiameksi ja sulhaseksi on kuitenkin hiukan kyseenalaista, sillä niiden voi ajatella viittaavan naisiin ja miehiin myös yleisesti.

Vaimon ja *aviovaimon* lisäksi naisen muuttunutta siviilisäätystä ilmaistaan sellaisilla nimityksillä kuin *rouva* ja *nuorikko*. Nämä ovat nimityksiä, joille ei ole olemassa samamerkityksistä miespuolista vastinetta. *Rouvan* vastapariksi voitaisiin periaatteessa käsittää *herra*, mutta käytännössä nimitysten merkityspiirteissä on eroa: toisin kuin *rouvan herran* merkitysryhmiin ei kuulu viittausta siviilisäättyyn (PS s.v. *rouva, herra*).¹⁰ *Häät*-lehdessä kerran esiintyvän *rouva*-sanana käyttö nostaa puolestaan esille juuri tämän piirteen höystettynä tietynlaisella mairittelevalla tittelimäisyydellä:

- (44) Esimerkiksi hopeasta muotoiltu koru muodostaa tummaa pukua vasten graafisen vaikutelman ja soveltuu näin myös sulhasen asusteeksi. Ja häiden jälkeen sille löytyy varmasti käyttöä myös *rouvan* asujen somisteena. (H1/04: 59.)

---

10 Tässä yhteydessä on huomautettava, että *rouva* ei *herran* tapaan todellakaan implikoi kovin arvossa pidettyjä ominaisuuksia. Sanan *rouvamainen* merkitys antaa tästä osviittaa: kyseessä on henkilö, joka on 'vanhentunut, pyylevöitynyt, menettänyt naisellista viehätysvoimaansa, seksikkyyttään' (PS s.v. *rouvamainen*).

Nuorikko puolestaan tuo esille vähän toisenlaisen näkökulman naimisissa olevaan naiseen. Nimityksen merkitys on Suomen kielen perussanakirjan mukaan 'vasta vihitty (nuori) vaimo' (PS s.v. *nuorikko*). Naisia on siis mahdollista erotella jopa sen mukaan, onko kyseessä juuri vihitty vai yksinkertaisesti vain naimisissa oleva henkilö. Häälehdissä *vaimon* ja *nuorikon* käyttöyhteydet eivät juurikaan eroa toisistaan, vaan *nuorikon* käyttöä motivoinee ennen kaikkea vaihtelunhalu. Nimitykset olisivat keskenään periaatteessa täysin vaihdettavissa sellaisissa yhteyksissä kuin *Huomenlahjaksi nuorikolle sopii* – – (M1/04: 47) ja – – *sulhanen joutui maksamaan nuorikostaan* – – (M2/04: 106).

Aikajanalla edellisiä nimityksiä taaemmaksi, häitä edeltävään aikaan sijoittuvat sellaiset nimitykset kuin *neito* ja *neitonen* sekä *poikamies* ja *poikaystävä*. Sanat itsessään konnotoivat tarkoitteidensa nuoruutta ja naimattomuutta, naisten kohdalla jopa viattomuutta ja koskemattomuutta, vaikkei niiden käytöllä kaikkia näitä miellelyhtymiä välttämättä tietoisesti pyritään herättämään. Naisten ja miesten välillä on näissä nimityksissä selvä tyylillinen ero: naisia nimittävät sanat ovat ylätyylisiä, jopa vanhahtavia, kun taas miestä nimitetään tässä yhteydessä normaaliin yleiskieleen kuuluvilla sanoilla (PS s.v. *neito*, *neitonen*, *poikamies*, *poikaystävä*). Ero näkyy osittain myös nimitysten käyttöyhteyksissä. Naisten nimityksistä *neitoa* ja *neitosta* käytetään useamman kerran viitattaessa johonkin vanhaan perinteeseen, kuten morsiuskruunuun tai helluntaitaikoihin, jolloin nimitysten valinnalla lienee tarkoitettu tehdä eroa nykyisten ja entisaajan morsianten sekä heihin kohdistuneiden erilaisten vaatimusten ja käytäntötapojen välille.

- (45) Kansanperinteessämme on tunnettu kruunuhäät, vihkiäiset, joissa morsian on kantanut päässään kruunua. Kruunun merkittävästä asemasta kertoo se, että metallikruunuja saivat vihittävät *neidot* lainata kirkolta, raatimiehen vaimolta tai morsiamen pukijalta. Kunniallisuuden osoittaman symbolin käyttöön kaikilla morsiamilla ei kuitenkaan ollut oikeutta. (H2/04: 77.)
- (46) *Neito* lennättää kesän ensimmäisen vastan mökkisaunan katolle. Minne tyvi osoittaa, sieltä talsii paikalle sulhanen. (H2/04: 86.)
- (47) Harvalla naisella on aikaa viettää entisaikojen *neitosten* tapaan tuntikausia päivästäan kirjontakehikon ääressä, vaikka se on niin oivallinen tapa juoruilla ja näyttää puuhakkaalta (M1/04: 52).

Poikaystävää ja *poikamiestä* sekä *neitosen* toista esiintymää on sen sijaan käytetty täysin nykyhetkeen liittyvässä yhteydessä. Siinä missä naisten nimitykset ovat selvästi sävyttyneitä, on miehiin viittaavien nimitysten valintaa lienee motivoinut lähinnä vain tarkoitteen laatu. Toisaalta esimerkin (50) *poikamies* myös viestittää tietynlaista haikeutta, joka miehillä – ei niinkään naisilla, ainakaan häälehtien mukaan – stereotyyppisesti liittyy poikamieselämästä luopumiseen. *Neitosen* käyttöä nykymorsiamesta puolestaan motivoinee ennen kaikkea sormuksen nimi.

- (48) Ensimmäisissä häissään Johanna oli 22-vuotias ja odotti esikoistaan pitkäaikaiselle *poikaystävälleen* (M3/04: 79).
- (49) Kun unelmieni *poikamies* kosi minua, tiesin tarkalleen millainen morsian minusta tulisi (H2/04: 26).
- (50) Usein onkin hyvä idea varata yhteinen aika [parturiin] sulhaselle ja bestmanille, näin he voivat keskenään laatia viime hetken suunnitelmia tai toisaalta pyrkiä hetkeksi unohtamaan koko häähumun. – – Koko tilanteesta tulisi luoda eräänlainen rituaali, hyväntuuliset viime hetket *poikamiehenä!* (H1/04: 63.)
- (51) **Little Miss Pretty** -sormus ilahduttaa varmasti kaikkia *neitosia* kihla- tai vihkisormuksena (M3/04: 60).

Pisimmälle tulevaisuuteen katsotaan *Mennään naimisiin* -lehdessä, jossa esiintyy yhden kerran siviilisäädyn paljastava *leski*. Tällä itsessään sukupuolineutraalilla nimityksellä viitataan lehdessä naiseen, ja se valottaa häiden historiaa huomenlahjaan liittyen:

- (52) Melkein yhtä vanha traditio on huomenlahja. Sen tarkoitus oli alkujaan taata morsiamen turva, jos hän jäisi lapsettomana *leskeksi*. (M2/04: 108.)

Toinen kontekstissaan yllättävä nimitys esiintyy myös *Mennään naimisiin* -lehdessä: vähemmän mairittelevan luonnehdinnan *vanha ja lapsia tehnyt akka* kirvoittaa hunnun käyttö vastoin perinnettä (M3/04: 54). Kyseessä ei kuitenkaan ole lehden sananvalinta, vaan tekstissä on lainattu erään kymmenisen vuotta sitten naimisiin menneen julkisuuden henkilön itseironista kommenttia omasta hääasustaan.

3.2.4 Neutraalit nimitykset

Neutraalit nimitykset on siinä mielessä hiukan harhaanjohtava ilmaus, että tarkalleen ottaen ei ole olemassa kaikissa käyttöyhteyksissä neutraalia kieltä. Erilaisten nimitysten neutraalius riippuu pitkälti niiden kontekstista, jolloin samakin nimitys voidaan tulkita hyvin eri sävyiseksi tilanteesta riippuen. Siitä huolimatta tähän ryhmään on laskettu kuuluviksi sellaiset nimitykset, jotka itsessään eivät paljasta tarkoitteestaan muuta kuin korkeintaan sukupuolen ja ikäryhmän. Kyseessä on puhtaasti käytännöllinen, aineiston analyysia helpottava ratkaisu. Tähän luokkaan sisältyvät seuraavanlaiset nimitykset:

NAISET	MIEHET
nainen	mies
tyttö	poika
pikkutyttö	
teinityttö	
ihminen	

Kuten asetelmasta voi havaita, on neutraaleiksi luokittelemiani nimityksiä häälehdissä ainoastaan muutamia. Laadullisesti tarkasteltuna naisten nimitykset ovat tässäkin luokassa enemmistönä: kahta sulhasen nimitystä vastaa viisi erilaista morsiamen nimitystä. Mielenkiintoinen seikka puolestaan nousee esiin, kun kiinnitetään huomiota nimitysten lukumääriin. Siinä missä kaikkia tämän ryhmän morsiameen viittaavia substantiiveja käytetään lehdissä yhteensä noin 40 kertaa, esiintyvät substantiivit *mies* ja *poika* useammin eli peräti yli 50 kertaa. Ero ei ole suuri, mutta *mies* ja *poika* kuitenkin vastaavat käyttömäärältään useampaa kuin viittä erilaista naiseen viittaavaa nimitystä.¹¹ Lukusuhteet näiden sanojen osalta heijastavat hyvin Antero Niemikorven (1998: 35, 42) havaintoja maskuliinisten "perussanojen" suuremmasta käyttötaajuudesta feminiinisiin sanoihin verrattuna. Koska erilaisia – esimerkiksi aviosäädyn ja sukupuolisen kokemuksen paljastavia sekä negatiivisesti sävyttyneitä – feminiinisiä sanoja on jo

---

11 Nimitysten *mies* (53) ja *nainen* (33), *tyttö* (6) ja *poika* (2) sekä *teinityttö* (1) lukumäärät ovat suuntaa antavia. Osa nimityksistä viittaa kontekstinsa perusteella selvästi morsiamen ja sulhaseen, kun taas osa nimityksistä on sellaisia, joiden voi tulkita tarkoittavan myös naisia ja miehiä yleensä. Olen kuitenkin päättänyt käsittelemään nimitykset tässä kohdassa, mikäli niiden voi edes laveasti tulkiten katsoa sisältävän tarkoitteet morsian ja sulhanen. Käsitteilytapaa tukee lehtien suppea lukijakunta: morsian (ja sulhanen) ovat lehden pääasiallista kohderyhmää, jolloin esimerkiksi kosmetiikkaa ja vaatteita käsittelevät puffijutut puhuttelevat erilaisilla nimityksillään ennen kaikkea heitä.

Fred Karlssonin (1974: 32) tekemän havainnon mukaan tuntuvasti enemmän kuin vastaavalaisia maskuliinisia sanoja, ovat "miessanat" informaatioarvoltaan pienempiä kuin "naissanat", joissa käyttö jakaantuu useamman sanan osalle. Tästä syystä vain harvoja piirteitä sisältävät yleiskäsitteiset sanat (*mies*) ovat yleisempiä kuin enemmän merkityspiirteitä sisältävät sanat (*nainen*) (vrt. myös Saukkonen ym. 1979: 42, 44).

Morsiamesta ja sulhasesta puhutaan häälehdissä *naisena* ja *miehenä* erityisesti häärekvisiittaan, kuten vaatteisiin, asusteisiin, kosmetiikkaan, koruihin ja kampauksiin, liittyvissä yhteyksissä. Nimitysten käytössä on kuitenkin sellainen ero, että *mies* on erityisen taajakäyttöinen nimenomaan kosmetiikkaan ja ihonhoitoon sekä vaatetukseen liittyvissä jutuissa. Kun verrataan toisiinsa häälehtien yleisimmän naiseen viittaavan sanan *morsian* ja toiseksi yleisimmän mieheen viittaavan sanan *mies* käyttöä, saadaan selville jotain juuri näitä erikoisjulkaisuja hyvin kuvaavaa. Molemmissa lehtinimikkeissä opastetaan paitsi naisia myös miehiä pukeutumisessa ja kauneuden- tai ihonhoidossa, mutta eroja syntyy siitä, kenelle ohjeet nimitysten perusteella suunnataan. Neuvoja saavat nimittäin pääasiassa *morsiamet* ja *miehet*, joskus *miehet* ja *naisetkin*, mutta eivät juuri *morsiamet* ja *sulhaset*, kuten voisi olettaa.

- (53) Hemmottelua ja hoitoa *miehelle* (H1/04: 60, otsikko). Vrt. Ylellinen meikki *morsiamelle* (M3/04: 6, otsikko).
- (54) *Miesten* puvuissa tulevat vaaleat värit ja pitkät takit (H2/04: 43). Vrt. *Morsiamelle* valittiin kauniisti laskeutuvasta villasilkistä tehty satiinipuku (H2/04: 23).
- (55) *Miehen* välttämättömät korut ovat vihkisormus ja kello (H2/04: 42). Vrt. Mikäpä kaunistaisi *naista* niin kuin sädehtivä tiara? Loisteliaasta korusta on tullut *morsianten* suosikkiasuste – –. (H1/04: 52.)
- (56) Pukua usein käyttävä *mies* löytää mieleisensä hääasun pukuliikkeestä, mutta mikään pakko ei ole ostaa omaa pukua, sillä myös pukuvuokraamoista *sulhanen* löytää oivallisia vaihtoehtoja (H2/04: 49).
- (57) Tämän päivän *mies* haluaa hoitaa ihoaan tunteakseen mielihyvää ja antaakseen itsestään huolitellun ja tyylikkään kuvan (M1/04: 12).

Syy siihen, miksi häälehdissä annetaan pukeutumis- ja ihonhoito-ohjeita *miehelle* ja vinkkejä *morsiamelle* saattaa piillä siinä kulttuurisessa ilmapiirissä, jonka mukaan ulkonäöstä huolehtiminen vaatetuksen ja kauneudenhoidon avulla on kuulunut perinteisesti naisten yksinoikeuksiin. Viime aikoina on kuitenkin huomattu, että myös miehet voivat olla potentiaalisia kosmetiikkatuotteiden kuluttajia ja näin ollen markkinoilla alkaa olla yhä enemmän tuotteita, jotka on suunniteltu juuri miehen ihonhoidon erikoistarpeisiin (M1/04: 12). Häälehdet osallistuvat osaltaan tähän miesten kauneudenhoidon ilosanomaa kuuluttavaan keskusteluun tarjoamalla hoito-ohjeita nimenomaan *miehille*, sillä lienee kannattavampaa istuttaa ajatusta koko miessukupuolelle kuin sulhasille, jotka ovat tässä asemassa kenties vain kerran elässään. Toisaalta naisille suunnattuja kauneusvinkkejä ja muotivihjeitä ovat naistenlehdet täynnänsä, joten suuntaamalla ohjeensa pääasiassa *morsiamille* häälehdet tavallaan löytävät oman paikkansa myös tällä saralla.

Toinen tyypillinen esiintymisympäristö sanoille *nainen* ja *mies* ovat parinmuodostukseen, esimerkiksi puolison etsintään ja kosimiseen, liittyvät tekstikatkelmat. Näissä tapauksissa korostuu stereotyyppinen näkemys miehistä aktiivisina toimijoina ja aloitteen tekijöinä, vaikkakin myös naisten muuttuneita mahdollisuuksia pyritään tuomaan esille:

- (58) Useimmiten aloitteen tekee edelleen *mies*, mutta kyllä *nainenkin* voi kosia. Perinteisesti *naisella* oli mahdollisuus yllättää vain karkauspäivinä. (H2/04: 120.)
- (59) Kun *mies* ostaa *naiselleen* timanttisormuksen, hän viestittää rakautensa olevan vakavaa, suuren investoinnin arvoista (M2/04: 18).

Hyvänä esimerkkinä stereotyyppisestä roolijaosta on myös käsitys häistä nimenomaan naisten elämän kohokohtana ja tavoitteena, johon valmistautuminen alkaa jo nuorella iällä. Susanna Paasosen (1999a: 15, 50) jäsenystapaa tiivistäen häissä ei ole kyse niinkään siirtymäriitistä kuin romanttisen fiktion huipentumasta ja elämäkerrallisen tarinan kliimaksista tai käännekohtasta. Nämä elementit näkyvät seuraavassa *Häät*-lehden pääkirjoituksesta poimitussa katkelmassa. Tekstistä käy hyvin ilmi myös naisten ja miesten vastakkainasettelu sen suhteen, miten sukupuolten ajatellaan asennoituvan häihin ja häävalmisteluihin:

- (60) Luulen että jokainen *nainen* on alkanut suunnitella omia häitä jo paljon ennen sitä päivää, kun häneltä kysytään tai hän itse kysyy "Tuletko puolisoiksi?" – –. Moni on *teinityttö*nä selaillut morsiuslehtiä ja mielikuvitusleikeissään valinnut niiden sivuilta kauden neimmat puvut ja asusteet, ehkä jopa komeimman *pojankin* sulhasekseen. Ja jo vuosia aikaisemmin hän on varmasti leikkinyt nukeilla prinsessaleikkejä, jotka aina huipentuivat siihen, että unelmien prinssi vei vihille suloisen prinsessan – –. Vaan harvempi *mies* on uhrannut montaa ajatusta hääasulleen, ennen kuin morsian kantaa hänen eteensä kuvia sopivista vaihtoehdoista. Tai pohtinut serviettien väriä tai häämenun yksityiskohtia. Nämä eivät yleensä sisälly *poikien* suosikkileikkeihin tai nuorten *miesten* harrastuksiin. (H1/04: 6.)

Sukupuolta ilmaisevien perussanojen *nainen* ja *mies* lisäksi olen laskenut tähän luokkaan kuuluviksi nimitykset *tyttö* ja *poika* sekä yhdyssanat *pikkutyttö* ja *teinityttö*. Näiden nimitysten huomioon ottaminen vaikuttaa kokonaiskuvaan siten, että tarkoitteiden välille syntyy eroa paitsi sukupuolen myös iän perusteella – naisten jakautuessa tarkempiin ikäryhmiin kuin miesten. Kuten esimerkki (60) antaa ymmärtää, tavoitteena on erottaa täysikasvuiset, naimakelpoiset henkilöt ja naimakelpoisuudesta vasta haaveilevat nuoret henkilöt toisistaan. Ikä käy ymmärrettävällä tavalla esiin myös puhuttaessa isän suulla *pienestä ja iloisesta lettipäisestä työstä* (H1/04: 116) ja viitattaessa häälahjaksi saatuun jakkaraan, jolla *Anu oli pikkutyttö*nä *istunut* (M3/04: 50). Sitä vastoin viidessä muussa tapauksessa *tyttö*-sanana käyttöä ei motivoi ensisijaisesti ikä. Suoranaista työttölyä¹² esiintyy *Mennään naimisiin* -lehdessä, jossa substantiivina *tyttö* on käytetty kahdesti viitattaessa aikuisiin, morsiuspukuja esitteleviin naisiin:

- (61) Hopealle hohtavat strassit ja helmikirjailut luovat morsiuspukuun juhlanan tunnelman. Vaalean *tytön* runsashelmainen puku Morsiusateljee Katarinasta ja tumman *tytön* kapealinjainen puku Stockmannilta. (M2/04: 47.)

---

12 Aikuisen naisen puhuttelemisen tytöksi on yksi feminististen kielentutkijoiden kestoerimerkki seksistisestä kielenkäytöstä arkipäivän tilanteissa. Työttölyyn loukkaavuus perustuu sen tuttavallisuuteen ja ylimielisyyteen, ihmisen autonomian kieltävään hellittelyyn ja tungetteluun. Vieraiden ihmisten, yleensä miesten, käyttämänä nimitys *tyttö* synnyttää mielikuvan alempiarvoisesta, lapsenomaisesta ja holhottavasta henkilöstä, jonka yksityiseen tilaan on kenen tahansa lupa tunkeutua. (ks. esim. Cameron 1996: 132–133.)

Näissä tapauksissa substantiivit *nainen*, *morsian* tai *malli* olisivat olleet myös osuvia vaihtoehtoja, ja kyseisiä nimityksiä onkin käytetty muissa vastaavissa tilanteissa morsiusmalleihin viitattaessa.

Toisenlainen esimerkki *tyttö*-sanan käytöstä esiintyy *Häät*-lehden puolison etsintää käsittelevässä perinnejutussa:

- (62) Työnteon tahdillakin oli merkitystä. Jos *tyttö* jäi kovasti jälkeen muista, karisivat haaveet ison talon emännyydestä (H2/04: 86).
- (63) Myös pellavan käsittelyn nopeudessa kilpailtiin, sillä vikkelan maine kasvoi. Työn jäljestä uumoiltiin, saako *tyttö* kauniin vai ruman *miehen*. Arvostelun alla oli lihtaajan tekemä kimppu. (H2/04: 86.)
- (64) Myöhemmin yhteistä aikaa alettiin viettää seurojen ja yhdistysten iltamissa. Silloin nuori *mies* saattoi päästä *tytön* kanssa jäähyille tai saatolle. (H2/04: 86.)

Esimerkeissä (63) ja (64) huomiota kiinnittää kahden eri ikäryhmää ilmaisevan "sukupuolisaan", *tytön* ja *miehen*, vastakkain asettaminen. Tekstikatkelmissa esiintyvät henkilötarkoitteiset substantiivit ovat ikään kuin epätasapainossa keskenään, jolloin voi syntyä vaikutelma naispuolisten henkilöiden alemmasta arvosta ja kypsymättömyydestä. *Tyttö*-sanankäyttöä selittää kuitenkin sen konteksti: entisajan seurustelukulttuuria käsittelevässä jutussa *tytön* merkitys liittyy naimattomuuteen. Tekstissä ei siis aktivoidu niinkään *tytön* ikään liittyvät merkityspiirteet, vaan kyse on 'naimattomasta (nuoresta) naisesta' erotuksena naimisissa olevasta naisesta (NS; PS s.v. *tyttö*). Nimityksen *mies* esiintyminen *tytön* vastaparina¹³ taas johtuneen sanan *poika* sopimattomuudesta tähän yhteyteen. Toisin kuin Nykysuomen sanakirjassa uudemmassa Suomen kielen perussanakirjassa *poika* ei enää esiinny merkityksessä 'naimaton mies' (NS; PS s.v. *poika*). *Poika* siis viittaisi kontekstissaan luultavasti liian nuoreen mieheen.

Viimeinen nimitys tässä ryhmässä on ainoastaan morsianta kuvaava *ihminen*. Se on hyvin neutraali nimitys, joka vähimmillään paljastaa vain tarkoitteensa lajin erotuksena esimer-

---

13 Samassa jutussa esiintyviä muita henkilötarkoitteisia substantiivipareja ovat *neito* ja *sulhanen*, *neito* ja *mies*, *neito* ja *mielitetty* (ja *miekkonen*) sekä *neito* ja tuleva *rakas*. Miesten nimitykset ovat tässä tekstissä harvinaisen moninaisia, mutta – toisin kuin naisten nimityksiin – niihin ei sisälly tarkoitteensa nuoruutta tai viattomuutta implikoivia merkitysvivahteita.

kiksi eläimistä. Sukupuolesta ja iästä tämä sana ei yksinään kerro mitään. Konteksteissaan *ihmisen* kaksi esiintymää merkitsevät tarkoitteekseen selvästi morsiamen. Ensimmäinen tapauksista liittyy häävalssiin, jolloin morsian määrittyy kuvaannollisesti sulhasen sukuun liittyväksi uudeksi jäseneksi.

(65) - Hääparin vielä tanssiessa sulhasen isä tulee hakemaan morsiamen tanssiin ja kutsuu siten vertauskuvallisesti uuden *ihmisen* sukuun (M2/04: 68).

(66) - Tämä on selkeästi herkän *ihmisen* morsiuskampausta, hän muistuttaa (M3/04: 19).

Jälkimmäisessä esimerkissä *ihmistä* määrittää adjektiivi *herkkä*. Substantiivilauseke *herkkä ihminen* on jo kauempana siitä neutraalista vaikutelmasta, jonka pelkkä sana *ihminen* antaa.

3.2.5 Kuvailevat nimitykset

Viimeisenä ryhmänä luokittelussani ovat nimitykset, joiden olen tulkinut kuvailevan tarkoitettuaan jollakin erityisellä tavalla. Kyseessä on eräänlainen sekaluokka, johon olen kerännyt kaikki muista luokista "ylijääneet" nimitykset. Tämä ryhmä onkin kaikkein heterogeenisin ja mielenkiintoisin sikäli, että tässä esiintyvät värikkäimmät sanat, joilla naisia ja miehiä on häälehdissä nimitetty:

NAISET	MIEHET
prinsessa	prinssi
prinsessa Ruusu	prinssi Uljas
prinsessa Ruusunen	prinssi Rohkea
kuningatar	kulkuri
lumikuningatar	ritari
romantikko	sankari
kaunotar	onnenpoika
tyylitaituri	rakas
farkkutytty	mielitetty
tyllikermakakku	Hän
hahmo	kaveri

rakastettu	miekkonen
mielitetty	herrasmies
Hän	asiakas
Se Oikea	
ystävä	
ystävätär	
tuttu	
daami	
enjoy-nainen	
kansannainen	
suomalaisneito	
suomalainen	
tottumaton	
asiakas	
persoona	

Kuten asetelmasta käy ilmi, erilaisia nimityksiä on tässä luokassa enemmän kuin kaikissa aiemmin käsitellyissä luokissa yhteensä.¹⁴ Heterogeenisestä luonteesta johtuen tämän ryhmän nimityksille on kuitenkin vaikea keksiä yhtä yhteistä nimittäjää. Ne eroavat toisistaan paitsi rakenteidensa myös merkitystensä puolesta. Semanttiselta kannalta katsottuna nimityksistä voidaan tosin hahmottaa joitakin enemmän tai vähemmän selvärajaisia merkityskimppuja tai -kenttiä eli sellaisia käsitteellisiä kategorioita, joihin kuuluvat sanat ovat jollakin tavalla yhteydessä toisiinsa (Kangasniemi 1997: 67). Tällainen ryhmittymä voisi olla esimerkiksi kuninkaalliset tai satumaiset nimitykset, joita sekä morsiamelle että sulhaselle on häälehdissä useampia. Lisäksi vaikkapa sellaiset suhteita ilmaisevat kategoriat kuin rakastetun nimitykset (hellittelynimitykset) ja ystävyysnimitykset sekä ulkonäköön tai muuhun ominaisuuteen viittaavat nimitykset ovat häälehdissä varsinaisia attraktiokeskuksia eli ne keräävät useampia sanoja ympärilleen. Kaikkien aiempien ryhmien tapaan tässäkin luokassa morsiamen nimitykset ovat enemmistönä. Tässä yhteydessä naisiin viittaavien nimitysten suuri määrä ei kuitenkaan yllätä. Lukusuhteet itse asiassa lähentelevät Kaarina Karttusen Nykyslangin sanakirjaan (1979: 313, 326–327) kokoamien naisten ja miesten nimitysten lukumääriä: myös slanginimityksiä on tytölle tai naiselle huomattavasti enemmän kuin pojalle tai miehelle.

14 Kuten neutraaleissa nimityksissä, myös kuvailevissa nimityksissä on paikoitellen epäselvyyttä nimityksen tarkoitteesta. Mikäli nimityksen voi edes väljästi ottaen tulkita viittaavan morsiameen tai sulhaseseen, käsittelen sen tässä yhteydessä. Käsittelyn ulkopuolelle olen kuitenkin jättänyt *antajan*, *käyttäjän*, *omistajan*, *pukeutujan* jne. tyyliset tekijännimet, jotka verbikantaisina johdoksina tarkoittavat kantaverbinsä ilmaiseman toiminnan suorittajaa (Hakulinen ym. 2004: 256). Muotonsa ja merkityksensä puolesta ne eivät ole samalla tavalla kuvailevia kuin muut tämän ryhmän nimitykset.

Runsa lukuisin edellä mainituista nimitysryhmistä on "kuninkaalliset nimitykset". *Prinsessan* ja *prinssin* tyypilliset nimitykset ovat häälehdille varsin luonteenomaisia siitä syystä, että – kuten Susanna Paasonen huomauttaa (1999a: 74–80) – kuninkaalliset häämenot ovat hääteollisuuden jatkuvaa raaka-ainetta. Kuninkaalliset häämenot voidaan siis nähdä hääspektaakkelien kiteytyminä ja samalla ne toimivat esikuvina, joiden pohjalta, oikeiden kulutus päätösten kautta, myös "tavallisten" parien häistä voidaan luoda satumaisen romanttinen tilaisuus. Häälehdet viestittävät kuninkaallisten häiden esikuvamaisuutta nimittämällä morsianta *prinsessaksi*, *Prinsessa Ruusuksi*, *Prinsessa Ruususeksi*, *kuningattareksi* ja *lumikuningattareksi* sekä sulhasta *prinssiksi*, *Prinssi Uljaaksi* ja *Prinssi Rohkeaksi*. Kaikkiaan näitä nimityksiä käytetään lehdissä noin kymmenen kertaa ja ne ovat jakautuneet siten, että molemmissa lehtinimikkeissä *prinsessa* ja *prinssi* esiintyvät vähintään kerran, kun taas valtaosaa muista nimityksistä on käytetty vain *Häät*-lehdessä. Kulutusvalintojen ohjaaminen on näiden nimitysten ensisijainen tarkoitus, sillä suurin osa nimityksistä esiintyy tuotekuvastojen ja -mainosten otsikoissa ja leipäteksteissä:

- (67) *Asuja prinssille ja prinsessalle* (H1/04: 3, sisällysluettelo).
- (68) *Prinssi Uljas ja Prinsessa Ruusu* (H1/04: 19, otsikko).
- (69) *Prinsessa Ruususen häät* (H1/04: 84, otsikko).
- (70) Diorin kevätuoksu on Chris 1947. – – Sen kantaja on elämäniloinen *romantikko*, joka urbaanin kiireen keskellä etsii omaa *Prinssi Rohkeaa*. (H1/04: 8.)
- (71) Morsian on häätjuhlan *kuningatar*, mutta prinsessan rooli on ehdottomasti varattu pienille morsiusneidoille (M2/04: 90).
- (72) Tiara päässään morsian on häidensä ehdoton *kuningatar* – – (M2/04: 94).
- (73) Gummerus sitoisi *lumikuningattaren* kimpun tietysti valkoisesta ja ripauksesta vihreää ja hopeaa (H2/04: 129).

Esimerkeistä voi havaita, että *prinsessa* ja *prinssi* ovat nimityksiä, joilla hääparia usein kuvataan. Nämä nimitysparin jäsenet esiintyvät pääasiassa yhdessä, mutta ne voivat saada vastaparikseen jonkin toisenkin, samantyyllisen nimityksen (esimerkiksi *ritari*, *romantikko*) – vain

prinsessa esiintyy häälehdissä yksinään, ilman miespuolista vastinettaan. Morsiamesta käytetään lisäksi vanhempaan sukupolveen kuuluvaa nimitystä *kuningatar*, jonka maskuliinista vastinetta *kuningas* ei esiinny lehdissä lainkaan. *Kuningatar* on kontekstissaan nimitys, joka sijoittuu arvoasteikossa *prinsessaksi* kutsuttua morsiusneitoa ylemmäksi tai jonka käyttöä motivoi jokin arvoa symboloiva esine, tässä tapauksessa tiara. Nimitystä *kuningatar* voidaan myös käyttää kuvaannollisesti merkityksessä 'rakastettu' sekä viitattaessa naiseen, joka on 'kaunein tai huomattavin jossakin suhteessa' – siis merkityksissä, joita nimitykselle *kuningas* ei kuulu (NS; PS s.v. *kuningas*, *kuningatar*). Kulutustuotteet, jotka edellisten nimitysten käytöyhteyksien perusteella luovat häihin kuninkaallista loistoa, voivat häälehtien mukaan kattaa kaiken vaatteista ja asusteista astioihin, koristeisiin, kukkakimppuihin ja kosmetiikkaan. Kyse on siis varsin pitkälle viedystä hääfantasiasta, jonka suosio perustuu sen helppoon toteutukseen ja hallittavuuteen: perinteinen sadunomainen fantasia on laajasti tunnettua, lähes universaalisti ymmärrettyä ja se on helposti saavutettavissa kulutusvalintojen avulla. Se on myös onnistuneesti rakennettuna ja elettyinä lähes varma tapa välttää pettymystä ja illuusiottomuutta häpäivänä. (Boden 2003: 121–122.)

"Kuninkaallisten nimitysten" ohella häälehdissä esiintyy joukko muita romantiikan ja satujen diskursseista peräisin olevia nimityksiä. Kuvaava on ensinnäkin esimerkin (70) *romantikko*. Teksti nimeää puheena olevan hajuveden kantajan *elämäniloiseksi romantikoksi*, jolloin hajuveden käyttäjäprofiili kattaa hyvin myös romanttisia häitä suunnittelevat morsiamet. *Mennään naimisiin* -lehden otsikko taas kuuluu: *Kesähäiden prinssit, kaunottaret ja kulkurit* (M3/04: 58). Kyseisen otsikon alle on koottu lyhyt esittely kesän 2004 seuratuimmista kotimaisista ja ulkomaisista hääpareista, joihin kuuluu kaksi oikeaa prinssiä, joukko kauniita naisia ja muutama urheilijätähti. Romantiikan kertomusperinnettä tuodaan selvästi esille myös seuraavissa esimerkeissä:

- (74) Kävin muutama viikko sitten katsomassa Kurt Nuotion ohjaaman Tuhkimo-musikaalin Helsingin kaupunginteatterissa. Katsomossa oli runsaasti lapsia, varsinkin sellaisia seitsemästä kymmeneen vuoden ikäisiä pikkuneitejä, jotka silmät säteillen seurasivat tutun sadun tapahtumia. Lopussa romanttiset unelmat toteutuivat, ja *Tuhkimo* sai *prinsinsä*. Vietettiin loistokkaita häitä. (H1/04: 6.)

- (75) Saduissa ja romanttisissa tarinoissa jalosukuista *prinsessaa* palvovat *ritarit* laulavat oodeja tämän tornikamarin juurella ja tappavat lohikäärmeitä häntä puolustaessaan. Koettelemuksiin joutuneet *kaunottaret* taas saivat lopulta palkkioksi elämänsä *ritarin*. Yhdessä he elivät aina onnellisena elämänsä loppuun, joten *ritarin* ja *prinsessan* pari symboloi satumaista rakkautta. (M2/04: 17.)

Näiden esimerkkien nimitykset eivät suoranaisesti viittaa morsiameen ja sulhaseen, mutta ne antavat hyvän kuvan siitä, millaisilla mielikuvilla häälehdissä operoidaan. Tällaiset *prinsessan* ja *ritarin*, *kaunottaren* ja *ritarin* sekä *kaunottaren* ja *kulkurin* tyylliset nimitysparit luovat kuvaa häälehdistä varsin stereotyyppisiä nais- ja mieskuvia vaalivana median. Nainen nähdään esimerkeissä passiivisena satuolentona, jonka tärkein tehtävä on kauniin ulkomuodon avulla herättää miehissä suojelun ja valloittamisen halua. Vastaavanlainen mielikuva syntyy myös erisnimien tapaan käytetyistä nimityksistä *Prinsessa Ruusu* ja *Prinsessa Ruusunen* sekä *Prinssi Uljas* ja *Prinssi Rohkea*: miesten nimitykset nostavat esiin arvossa pidettyjä henkisiä ominaisuuksia, kun taas naisten osana on olla fyysisesti kuin hento ja hehkeä ruusu.

Vahvistusta "mieli vastaan ruumis" -tulkinnalle voidaan vielä hakea muutamista häämuotia käsittelevistä jutuista. Tällaiset suuria kuvia ja kuvatekstejä yhdistävät jutut ovat paikkoja, joissa kuvailevien nimitysten käyttö on yleensä tavanomaisempaa kuin enemmän tekstiä sisältävissä artikkeleissa. Näissä jutuissa naista kuvailevat nimitykset liittyvät lähes yksinomaan ulkomuotoon (esimerkit 76 ja 77). Miesten nimitykset puolestaan vaihtelevat tyyliään enemmän, mutta heitä ei nimitetä – tässä kuten missään muussakaan yhteydessä – yhdelläkään ulkonäköön liittyvällä nimityksellä.

- (76) Katseet kääntävä *kaunotar* (M1/04: 35; M3/04: 33, kuvatekstin otsikoita).
- (77) *Tyylitaiturille* (M1/04: 37, kuvatekstin otsikko).
- (78) Rakkauden *onnenpoika* häätunnelmissa (M1/04: 44, otsikko).
- (79) Hääpäivän *sankari* pukeutuu tällä kertaa sakettiin ja bonjour-pukuun (M1/04: 44).

Vastaavanlaisia morsiamen ulkonäön ja ulkoisen olemuksen pohjalta motivoituja nimityksiä ovat myös aiemmin esillä olleet *Prinsessa Ruusu*, *Prinsessa Ruusunen* ja *lumikuningatar* sekä sellaiset nimitykset kuin *farkkutyttö* ja *tyllikermakakku*. Ensin mainitut nimitykset liittyvät osaltaan häiden teemaan (ruusuhäät, lumi), jota myös morsiamen ulkoasun odotetaan noudatettavan. *Farkkutyttö* ja *tyllikermakakku* sekä hiukan epämääräinen *hahmo* ovat puolestaan hyvin kuvaannollisia nimityksiä. Näistä ensimmäinen ja viimeinen esiintyvät erilaisia kampaustyynejä ja hääkimppuja esittelevissä jutuissa ja ironinen *tyllikermakakku* puolestaan vuokrapuvun etsintää käsittelevässä kolumnissa. Nämä nimitykset – aiemmin esillä olleiden *kesämorsiamen* ja *freesiamorsiamen* tyylisten nimitysten tapaan – jäsentävät morsiamuutta tietyn tyylliseksi kategorioiksi, joista jokaisen morsiamen tulisi valita itselleen sopiva (Boden 2003: 60).

- (80) – Fiilikselään vähän rockenroll, sellaisen *farkkutytön* morsiuskampa, joka ei halua tinkiä linjastaan – – (M3/04: 18).
- (81) Hääkimppuaan myöden kokovalkoinen morsian on ajattoman kaunis, voimassaan ja herkkyydessään pysähdyttävä *hahmo* (M2/2004: 27).
- (82) Heti onnitteluita seuranneissa lauseissa kuulin: "Voi me tehdään sinusta niin prinsessa!" Ja: "Kurjaa että tuota tukkaa ei ehdi saada nutturalle. Vai kannattaisiko häitä vähän lykätä?" Moni tuttu ja ystävä näki minut sielunsa silmin imelänä *tyllikermakakkuna* kruunu päässä. (H2/04: 26.)

Toisin kuin morsiamen nimitykset sulhasta kuvailevat nimitykset eivät ole luonteeltaan näin visuaalisia. Sulhasen nimityksiä ei myöskään motivoida häiden teeman pohjalta. Miesten nimityksistä välittyy pikemminkin tietynlainen huumorimieli höystettynä leikillisellä arvokkuudella, mikä näkyy hyvin myös sellaisissa nimityksissä kuin *onnenpoika* ja *sankari*. Ne ovat tyyliältään erilaisia kuin edellä käsitellyt morsiamen nimitykset, eikä niistä muodostu yhtä selvää merkityskimppua kuin morsiamen ulkonäköä kuvaavista nimityksistä. Toisin kuin naisille miehille ei nimitysten perusteella aseteta ulkonäköön liittyviä paineita ja velvoitteita, eikä heidän myöskään oleteta ilmentävän häiden teemaa ja tyyliä siinä määrin kuin naispuolisten henkilöiden.

Kuninkaalliset, satumaiset ja ulkonäköä kuvaavat nimitykset ovat häälehdille tyypillinen tapa käsitteellistää häiden pääparia, morsianta ja sulhasta. Toisenlainen, häälehdille myös varsin yleinen tapa jäsentää morsianta ja sulhasta on nimittää heitä suhteessa toisiinsa ja muihin ihmisiin. Toki useimmat muutkin nimityssubstantiivit ovat luonteeltaan relationaalisia, mutta sellaiset kuvailevat nimitykset kuin *rakas*, *mielitetty* ja *ystävä* suhteuttavat jo peruserkityksensäkin puolesta tarkoitteensa johonkin toiseen henkilöön.¹⁵ Periaatteessa tällaiset nimitykset voidaan vielä jakaa vaikkapa "rakastetun nimityksiin" (esimerkiksi *rakas* ja *rakastettu*) ja "ystävyyssnimityksiin" (esimerkiksi *ystävä*, *ystävätär* ja *tuttu*), joita erottaa toisistaan ainakin kyseessä olevan suhteen laatu ja henkilöiden läheisyys. Tiukasti ottaen näillä nimityksillä kuvataan lähes vain ja ainoastaan morsianta, mutta mikäli sallitaan nimityksen tarkoitteen puolesta väljempi tulkinta, myös sulhasesta voidaan ajatella käytettävän joitakin tämän ryhmän nimityksiä:

- (83) Savoijin kuningashuoneen pää, Italian prinssi ja Venetsian herttua **Emmanuel Filiberto** vei Roomassa 25.9.03 vihille *rakastettunsa*, ranskalaisen näyttelijän **Clotilde Couraun** (M1/04: 62).
- (84) Muutamaa minuuttia vaille kolme seisoi Sami alttarilla bestmanninsa Mikan ja sulhaspoikien Jessen ja Jussin kanssa odottamassa *rakastettunsa* saapumista vihkiseremoniaan (M3/04: 49).
- (85) Kun tanssi alkaa, morsian siirtyy valssin edellyttämästi puoli varalonmittaa sivulle, jotta pyöriminen onnistuisi. Sulhanen lähtee viemään *rakastettuaan* ensiksi käsillään, jalat seuraavat vasta sitten. (M2/04: 68.)
- (86) Kun jouluaamuna neito palasi kirkosta, hän kasteli sukan ja vetäisi sen oikeaan jalkaansa. Unessa tuleva *rakas* rutisti sukan kiuvasiksi. (H2/04: 86.)
- (87) Neidon tuli kieriskellä *mielitetyn* ruispellon yökasteessa, jotta miekkonenkin alkaisi kummasti kiinnostua hänestä (H2/04: 86).

---

¹⁵ Relationaalisuuskin on suhteellinen käsite. Voidaan ajatella, että esimerkiksi *prinsessan* kirjaimellinen merkitys muodostuu ainakin osittain erosta *prinssiin*, jolloin kyseessä on hallitsijahuoneen **naispuolinen** ei-hallitseva jäsen erotuksena hallitsijahuoneen **miespuolisesta** ei-hallitsevasta jäsenestä (PS s.v. *prinsessa*, *prinssi*).

- (88) Sarjakuvissa miehet tuovat *mielitettylleen* sydämen muotoisia suklaarasioita. Suklaan pehmeä herkullisuus rinnastuu rakkauden ihanuuteen. (M2/04: 18.)

Kuten esimerkeistä näkyy kahdessa tapauksessa kolmesta *rakastettu* viittaa tiettyyn, tekstissä nimeltä mainittuun henkilöön. Kaikissa kolmessa tapauksessa tarkoite on kiistatta morsian, josta puhutaan nimenomaan sulhasen näkökulmasta. Näkökulmaa vahvistavat vielä omistusliitteet *-nsa* ja *-aan*, joilla ilmaistaan kuuluvuutta ja korostetaan morsiusparin välistä suhdetta. Omistusliitteellinen muoto on myös viimeisen esimerkin naiseen viittaava *mielitettylleen*, jonka voi väljästi tulkita tarkoittavan vaikkapa tulevaa tai potentiaalista morsianta. Parin valinnan perinteitä käsittelevässä tekstissä esiintyvät miestä kuvaavat nimitykset *rakas* sekä ylätyylinen *mielitetty* (PS s.v. *mielitetty*) voivat lehtien lukijakunnan ja aihepiirin huomioon ottaen sisältää myös sulhasen, vaikka nimitysten tarkoite jääkin naiseen viittaavan *mielitetyn* tapaan tämentämättömäksi.

Ainoastaan *Mennään naimisiin* -lehdessä esiintyy muutama esimerkki naistenlehdille tutusta tavasta nimittää rakastettua isolla alkukirjaimella painotetulla pronomiinilla. Morsiamelle tällainen nimitys on ensinnäkin demonstratiivipronomilla vahvistettu *Se Oikea*, jolla tässä tapauksessa tarkoitetaan vastustamatonta, elämänsä naista (PS s.v. *oikea*). Erisnimenomainen persoonapronomini *Hän* taas viittaa lehdessä kerran morsiameen ja kaksi kertaa sulhaseen. Se on nimitys, jota käytetään usein Jumalasta ja joskus ihailusta, rakastetusta (PS s.v. *hän*). Sulhaseen tämä painokas nimitys viittaa kahdesti miesten kosmetiikkapalstan otsikkona (M1/04: 12; M3/04: 8), morsiameen se viittaa korujen yhteydessä.

- (89) Arpa kohtalon on aina arvaamaton. *Sen Oikean* löytäneellä sulhasella on aihetta voitonriemuun rakkauden jackpotin voitettuaan. (M1/04: 44.)

- (90) Koruja sulhaselle ja *Hänelle* (M1/04: 47).

Miesten kosmetiikkapalstan otsikkona *Hän* vihjaa, että palstan oletettu lukija on sulhasen sijasta morsian. Näkemys on perusteltu, sillä nimitys tarkoittaa sulhasta juuri morsiamen näkökulmasta ja morsian on myös kaikella todennäköisyydellä häälehden ensisijainen lukija. Tältä kannalta katsottuna mielenkiinnon herättääkin morsiameen viittaava *Hän*. Tämän miesten pu-

keutumista koskevan jutun kuvatekstissä esiintyvän nimityksen perusteella lukijaksi on tulkittava sulhanen. Tästä voitaneen päätellä, että häälehdet eivät osoita asiaansa ainoastaan morsiamille, vaan myös sulhasta voidaan pitää lehtien kohderyhmänä.

Rakastettua ja ystävää merkitsevät nimitykset ovat pääsääntöisesti sukupuolineutraaleja. Samaa nimitystä voidaan siis useimmiten käyttää sekä naisesta että miehestä, kuten *mielilitetty* ja *Hän* osoittavat. Poikkeuksena ovat luonnollisesti feminiinisellä *-tAr*-johtimella johdetut nimitykset, esimerkiksi *rakastajatar* ja *ystävätär*. Käytännössä "ystävyyšnimityksissä" tuntuu vallitsevan sellainen jako, että *ystävä* yhdistyneenä helpommin naiseen kuin mieheen ja *kaveri* taas päinvastoin. Tämä saattaa johtua *kaverin* toisesta merkityspiirteestä: sitä voidaan käyttää paitsi tavanomaisena ystävyssanana myös vain miehestä tai pojasta synonyymina sanoille *heppu*, *kundi*, *tyyppi* ja *jätkä* (PS s.v. *kaveri*; ks. myös Mantila 1998: 19–20). Häälehdissä morsiamen viitataan vain *ystävänä* ja *ystävättärenä*, sulhaseen ainoastaan *kaverina*:

- (91) Susanna, 27, oli kaasona *ystävänsä* häissä – – (M3/04: 78).
- (92) Näiden kokemusten jälkeen käännyin *ystävättärieni* ja heidän *tutujensa* puoleen uudella maanisella tarmolla. Etsin käsiini vuokrapukua aikoinaan metsästäneet tutut ja tuntemattomat naiset – – (H2/04: 28.)
- (93) Hyvän ystävän kannattaa muistaa liittää molemmat oppaat sulhasen polttaripakettiin tai häälahjan mukaan, jotta *kaverin* avio- ja perheonni on taatusti turvattu. (M3/04: 75.)

Aineistossa morsiamen kertaalleen viittaava *ystävätär* eroaa kantasanaan feminiinisen merkityksensä puolesta. Siinä missä *ystävällä* voidaan hyvin tarkoittaa myös läheistä miespuolista ystävää (ks. seuraavassa luvussa *ystävä* puhemiehen nimityksenä), on *ystävätär* ainoastaan joko naisen naispuolinen ystävä tai (stereotyyppisesti miehen) rakastajatar (PS s.v. *ystävätär*) – tässä tapauksessa merkitykseltään selvästi ensimmäinen.

Perusmerkitykseltään naista ja miestä kuvaavia nimityksiä on häälehdissä muutamia. Nämä ovat rakenteeltaan joko yksiosaisia substantiiveja tai *nainen-*, *mies-*, *tyttö-*, *poika-* tai *neito-*loppuisia yhdyssanoja, joiden määriteosa muokkaa perusosan sukupuolittunutta merkitystä jollakin erityisellä tavalla. Näillä perusteilla luokiteltuna morsianta kuvaavat seuraavat

nimitykset: *daami*, *kansannainen*, *enjoy-nainen* ja *suomalaisneito* sekä ulkonäköä kuvaavien nimitysten yhteydessä mainittu *farkkutyttö*. Sulhasta puolestaan kuvaavat nimitykset *miekkonen* ja *herrasmies* sekä aiemmin esillä ollut *onnenpoika*.¹⁶ Yksiosaiset nimitykset *daami* ja *miekkonen* antavat naisesta ja miehestä hiukan erilaisen kuvan: *daamilla* viitataan paitsi miehen pöytä- tai tanssitoveriin myös arvottavasti hienoon naiseen (PS s.v. *daami*), *miekkonen* taas on leikillinen tai halventava synonyymi sanalle *mies* (PS s.v. *miekkonen*). Konteksteissaan häävalssiin ja parinvalintaan liittyvien nimitysten tarkoitteisiin voidaan katsoa sisältyvän myös morsiamen ja sulhasen:

- (94) Ellei pari jatka seuraavaa kappaletta, miehet saattavat *daaminsa* istumaan ja tarvittaessa auttavat tuolin heidän alleen (M2/04: 69).
- (95) Neidon tuli kieriskellä mielitietyt ruispellon yökasteessa, jotta *miekkonenkin* alkaisi kummasti kiinnostua hänestä (H2/04: 86).

Yhdyssubstantiiveista *kansannainen*, *herrasmies* ja *onnenpoika* ovat vakiintuneita yhdisteitä, mikäli mittapuuna käytetään sanojen esiintymistä Suomen kielen perussanakirjassa. *Enjoy-nainen*, *suomalaisneito* ja *farkkutyttö* ovat puolestaan enemmän tai vähemmän tilapäisiä yhdisteitä, joiden muodostukseen on vaikuttanut jokin kontekstista esiinnoussut seikka. Yhdisteistä erikoisin, *enjoy-nainen*, vaatii tulkintansa tueksi eniten kontekstuaalista tietoa. *Suomalaisneito* ja *kansannainen* sitä vastoin herättävät jonkinlaisia mielikuvia jo itsessään; konteksteissaan ne viittaavat ruotsalaisen miehen kanssa naimisiin menneeseen suomalaisnaiseen ja vuosisadan alun tavalliseen, "yksimekkoiseen" naiseen erotuksena erillisen hääpuvun hankkimaan kyenneestä paremmasta kansanosasta.

- (96) *Enjoy-nainen* on leikkisä ja viettelevä, nuorekas ja moderni, hyvin naisellinen, salaperäinen ja persoonallinen ja tietenkin iloinen ja seksikäs. Jos tunnistat itsesi näistä kuvauksista, tuoksu on kuin sinulle suunniteltu. (M1/04: 11.)

---

16 Kuriositeettina mainittakoon, että *Mennään naimisiin* -lehdessä esiintyy kerran *ex-vaimo* ja *ex-mies*. Vierasperäisellä etuliitteellä *ex-* entisiksi puolisoiksi merkityt henkilöt eivät luonnollisesti ole morsian ja sulhanen. Eroa nykyisen ja entisen vaimon välille on tehty kihlasormuksen myötä: *Uniikissa kihlasormuksessa taas oli rubiini – ex-vaimo kun oli jo saanut timantteja* (M3/04: 53). *Ex-mies* taas viittaa Elisabeth Taylorin entiseen mieheen Richard Burtoniin (M1/04: 70).

- (97) Vuosisadan lopulla alkoi yleistyä myös ajatus morsiuspuvun käytöstä pelkästään häissä. Tavallisella *kansannaisella* oli kuitenkin vielä pitkälle 1900-luvulle vain yksi juh lamekko, ja se oli musta. (M2/04: 107.)

Sulhasta kuvaavat nimitykset *herrasmies* ja *onnenpoika* ovat siinä määrin vakiintuneita yhdyssanoja, että ne esiintyvät molemmat sekä Nykysuomen sanakirjasta että Suomen kielen perussanakirjasta. *Rakkauden onnenpoika* viittaa kontekstissaan leikillisesti "avioliittomarkkinoilla" menestyneeseen sulhaseen (ks. esimerkki 78 edellä), ja nimityksen sanakirjamerkitykseksi annetaan 'onnen suosikki, onnenmyyrä' (PS s.v. *onnenpoika*). *Herrasmies* puolestaan luo sulhasesta kuvaa hieno- ja tahdikaskäytöksisenä sekä hyvin pukeutuneena miehenä (PS s.v. *herrasmies*). Nimitys esiintyy samassa häävalssia käsittelevässä artikkelissa kuin *daami*, ja tässä tekstissä käsisuudelma tekee sulhasesta *herrasmiehen* (M2/04: 68).

Edellä käsiteltyjen nimitysryhmittymien lisäksi häälehdissä esiintyy vielä muutama esimerkki morsianta ja sulhasta kuvaavista yksittäisistä nimityksistä. Jäljellä olevat nimitykset eivät muodosta aiempien tapaan mitään useamman sanan merkityskimppuja, mutta ne ovat hajatapauksinakin mielenkiintoisia esimerkkejä lehtien tavasta jäsentää häiden päähenkilöitä. Ensinnäkin aineistossa on käytetty kerran nimityksiä *suomalainen* ja *tottumaton*. Nämä ovat yleistäviä nimityksiä, joiden tarkoitteisiin voi kuitenkin lukea kuuluvaksi myös morsiamen. Näistä *suomalainen* liittyy hääpukuun ja osoittaa, että paitsi morsiamen tyylillä myös ihon vaaleudella on vaikutusta hääpuvun valintaan. Substantiivisesti käytetty deverbaalisella *-matOn*-johdoksella johdettu nimitys *tottumaton* liittyy puolestaan kirjontaan. Sen avulla tehdään eroa nykymorsianten ja kappioita valmistaneiden entisajan morsianten välille.

- (98) Pehmeän murrettuna se [luonnonvalkoinen silkki] sopii usein vaalean värittömille *suomalaisille*, ja se onkin meillä suosituin morsiuspuvun sävy (M2/04: 71).
- (99) Parin nimikirjaimen kirjonta sen sijaan sujuu *tottumattomaltakin* nopeasti ja lopputulos on varmasti menestys. Nimikoidessa voi riemuita nykymorsiamena olost ja suoda muutaman lempeän ajatuksen esiäideilleen, jotka valmistivat kappioitaan vuosikausia. (M1/04: 52.)

Jonkinlaista kulutusdiskurssia voisi edustaa molemmissa lehdissä esiintyvä *asiakas*. Kyseessä on nimitys, joka nostaa huomion kohteeksi hääteollisuuden ja jonka voi siis hyvin odottaa esiintyvän häälehtien tapaisessa puffijulkaisussa. Aineistossani *asiakas* viittaa yhden kerran sulhaseen (esimerkki 103 alla) ja neljä kertaa morsiameen. Nimitysten lukumäärät viestivät ehkä hääutkijoiden havaitsemasta seikasta, jonka mukaan häälehdet käsittävät häät pikemminkin morsiamen ja hääammattilaisten kuin morsiamen ja sulhasen välisenä projektina. Tälle projektille on ominaista, että morsian tekee kulutuspäätökset itsenäisesti ammattilaisten kanssa sulhasen pysytellessä mahdollisimman näkymättömissä. (Boden 2003: 70.) Näin radikaalista hääammattilaisten ja morsiamen välisestä salaliitosta tuskin on *asiakkaan* kohdalla kysymys, mutta näistäkin nimityksistä käynee selväksi, että morsian on hääteollisuuden pääasiallinen asiakas:

- (100) – Harmittaa, että vielä nykyisinkin tehdään niin paljon standardia. Pitäisi muistaa, että on paljon uusavioliittoja ja näiden *asiakkaiden* prinsessahäät on jo läpikäytyä elämää ja siksi on vielä tärkeämpää, että kunnioitetaan morsiamen omaa persoonaa. (M3/04: 16.)
- (101) Hän muistuttaa myös, että kampaajan on aina tiedettävä puku, kukat ja juhlapaikka osatakseen suunnitella *asiakkaan* [morsiamen] persoonaan sopivan kampauksen (M3/04: 18).
- (102) Morsian valmistautuu tärkeään päivään pukeutumalla Annele Salosen siniseen korsettiin. Tapettikuosinen korsetti on Nymph collection -mallistosta ja sitä valmistetaan tilauksesta *asiakkaan* omilla mitoilla. (H1/04: 90.)
- (103) Mittatilausjalkine T&P valmistaa kengät käsityönä *asiakkaan* [sulhasen] mittojen mukaan (H2/04: 42).

Kampaukset sekä korsettien ja kenkien valmistus mittatilaustyönä ovat kulutuspalveluita, joiden suhteen morsian ja sulhanen näissä esimerkeissä jäsentyvät *asiakkaisiksi*. Tuotteiden ja palveluiden räätälöiminen asiakkaan "mittojen mukaan" on tavallista nykyisessä yksilökeskeisessä kulutusyhteiskunnassa ja sopii hääteollisuuden markkinoimaan ideaan yksilöllisistä, hääparin – tai ainoastaan morsiamen – itsensä näköisistä häistä. Samaa ideologiaa viestittää myös morsiameen viittaava *persoona*. Nimitystä on käytetty *Mennään naimisiin* -lehdessä kolme

kertaa, joista kerran se esiintyy laihduttamiseen liittyvässä yhteydessä. Kaksi kertaa *persoonan* esiintyy samassa hääkampauksia esittelevässä jutussa kuin *asiakas*.

- (104) Juhlajännitykseen tai stressaamiseen taipuvaiselle *persoonalle* rohkenen ehdottaa, että unohdat laihduttamisen kokonaan (M3/04: 13).
- (105) – Tämä on aikuisen naisen morsiuskampaus iltajuhlaan. Se sopii määrätietoiselle ja vahvalle *persoonalle*. (M3/04: 18.)
- (106) – Hääkampauksen pitää mielestäni aina lähteä *persoonasta* eli pitää huomioida, että morsian viihtyy siinä. On tärkeää, että morsiuskampaus on omannäköinen, Mia Uski korostaa. (M3/04: 19.)

Asiakkaan ja persoonan vaihtelu samassa tekstissä kiinnittää huomion yksilöllisyyden ilmaisemiseen kuluttamisen avulla. Susanna Paasosen mukaan (1999a: 13) "hääteollisuudessa toistuva ajatus yksilöllisyydestä ja itseilmaisusta nivoutuu kulutuskulttuurille ominaiseen tapaan käsittää identiteetin tuottaminen ja ilmentäminen kuluttamisena niin pukeutumistyyliissä kuin laajemmilla elämäntavallisissa käytännöissäkkin." Häät ovat siis mitä mainioin tilaisuus toteuttaa itseään kuluttamalla ja siten rakentaa yksilöllinen kokonaisuus erillisistä, hääteollisuuden tarjoamista tuotteista ja palveluista.

3.3 Muut häähenkilöt: häiden avustajat

3.3.1 Kaason ja puhemiehen nimitykset

Häiden päähenkilöiden – morsiamen ja sulhasen – lisäksi häälehdissä esiintyy joukko muita juhlassa paikkansa vakiinnuttaneita roolihenkilöitä. Heistä tärkeimmässä ja näkyvimmissä asemassa ovat kaaso ja puhemies, morsiamen ja sulhasen "oikeat kädet". Lisäksi lehdissä mainitaan esimerkiksi sellaiset avustajat kuin morsiuustyttö ja sulhaspoika sekä polvipoika ja morsiamenryöstäjä, joihin paneudutaan tarkemmin seuraavassa luvussa. Kaikista morsiamen ja sulhasen nimitysryhmistä poiketen häiden miespuolisille avustajille on enemmän nimityk-

siä kuin naispuolisille (vrt. taulukot tässä ja seuraavassa luvussa). Lehtien yleisestä linjasta poikkeava tilanne selittyy sillä, että siinä missä morsian on häidensä ehdoton "ykkösnainen", jakautuvat miesten roolit hiukan tasaisemmin. Sulhanen on kiistatta miespuolinen päähenkilö, mutta tärkeä osa on myös miespuolisilla avustajilla.

Tässä luvussa puheena olevien kaason ja puhemiehen merkitys hääavustajina on vanhaa perua. Suomalaisia hääperinteitä tutkinut Maija-Liisa Heikinmäki (1981: 50, 278–282, 414) tietää kertoa kaason ja puhemiehen olleen 1800-luvun häiden keskeisiä, morsiusparia vanhempia arvohenkilöitä. Puhemiehen tehtäviin on vanhastaan kuulunut esimerkiksi avioliiton välittäminen, kosiminen, häiden johtaminen ja häätanssin avaaminen. Kaaso puolestaan on vastannut morsiamen pukemisesta, toiminut morsiamen seuralaisena ja ohjaajana sekä suojannut morsianta noitumiselta. Uudemmissa hääoppaissa kaason ja puhemiehen tilalle näyttää vakiintuneen kaason ja bestmanin muodostama pari (ks. esim. Kahden kauppa 1995: 23; Ylönen–Ylönen 2005: 51). Näistä bestmanin juuret juontavat 200-luvun Englantiin, jossa bestman eli kylän "paras mies" oli sulhasen apuna morsiamen ryöstöretkellä ja myöhemmin hääjuhlassa vartioimassa, ettei morsianta ryöstettäisi takaisin (Ylönen–Ylönen 2005: 51). Suomessa *kaason* ja *bestmanin* englantilais-amerikkalais-kalevalainen yhdistelmä on otettu käyttöön osaksi tapaoppaiden vaikutuksesta jo 1940-luvulla, ja kyseisillä henkilöillä viitataan nykyisin morsianta ja sulhasta häärutiineissa avustaviin ystäviin (Kahden kauppa 1995: 23).

Kirsti Aapala (1992: 16–18, 20) on morsiusneidon ja sulhaspojan nimityksiä tarkastellessaan kiinnittänyt huomiota *kaason* ja *bestmanin* yleistymiseen sanomalehtien vihki-ilmoituksissa. Hänen mukaansa *kaaso* ja *bestman* eivät sovi yhteen, sillä *kaaso* on putkahtanut 'morsiusneidon' merkityksessä suoraan englannista lainatun *bestmanin* rinnalle. *Kaason* merkitys on siis 1990-luvun hääbuumin myötä muuttunut vastaamaan *morsiusneidon*, morsiamen läheisimmän ystävän, merkitystä. Eroa on vain iässä, sillä aiemmin morsiuustyöt ja sulhaspojat ovat olleet morsiusparin ikätovereita, kun taas *kaaso* on tarkoittanut vanhempaa naista. Nykyisin morsiuustyöt (ja sulhaspojat) ovat pikkulapsia, jolloin nimitys *kaaso* on vapautunut tarkoittamaan morsiamen ikätoveria. Sulhasen ikätoveriin niin ikään viittaava nimitys *bestman* on verrattain uusi tulokas suomen kielessä. 1900-luvun puolivälissä julkaistuun Nykysuomen sanakirjaan nimitys ei vielä kuulu, kun taas nuoremmassa, 1990-luvulla julkaistussa Suomen kielen perussanakirjassa se jo esiintyy merkityksessä 'sulhasen hyvä ystävä, joka toimii avustajana häissä' (PS s.v *best man*). *Kaason* perinteisen vastaparin *puhemiehen* esiintymistä ny-

kyisessä kielenkäytössä taas epäillään teoksessa Kahden kauppa (1995: 24): "*Puhemies*-nimitystä ei enää käytettäne sen takia, että puhemiehen ensimmäiset tehtävät, avioliittohankkeen pohjustaminen ja kosinnan, hoitaa nykyään sulhanen itse." Sanakirjojen perusteella *puhemies*-merkityksen voi kuitenkin tulkita sopeutuneen nykyiseenkin kielenkäyttöön. Suomen kielen perussanakirjassa *puhemies* viittaa henkilöön, joka paitsi suorittaa kosinnan toisen edustajana myös avustaa sulhasta häissä. Vanhemmassa Nykysuomen sanakirjassa hakusanan *puhemies* kohdalla mainitaan ainoastaan kosinnan suorittaminen. (NS; PS s.v. *puhemies*.)

Häälehdissä *kaason* rinnalla vaihtelevat *puhemies* ja *bestman*, kuten seuraavasta, kaason ja puhemiehen nimityksiä listaavasta taulukosta käy ilmi:

NAISET	MIEHET
kaaso	puhemies
nainen	bestman
ystävätär	seremoniamestari
ex-kämppekaveri	toastmaster
sisar	kaveri
tytär	ystävä
makutuomari	lapsuudenystävä
tuki	tyyppi
puheenpitäjä	apumies
	avustaja
	puhuja

Asetelmasta näkyy, että myös häälehdissä *kaason* alkuperäinen merkitys on hämärtynyt. *Kaasolla* ei siis perinteiseen tapaan tarkoiteta vanhoissa kosinta- ja häämenoissa esiintyvää morsiamen seuralaista ja pukijaa (NS; PS s.v. *kaaso*), vaan kyseessä on morsiamen *ystävätär* (M3/04: 47), *ex-kämppekaveri* (M1/04: 59), *sisar* (M3/04: 47) tai jopa *tytär* (M1/04: 63). Vastaavasti *puhemiestä*/*bestmania* kuvataan sellaisilla ystävyysuhteita ilmaisevilla nimityksillä kuin *kaveri* (H1/04: 114), *ystävä* (M3/04: 47) ja *lapsuudenystävä* (M3/04: 47).

Morsiamen ja sulhasen läheisimpinä apulaisina *kaaso* sekä *puhemies* ja *bestman* ovat häälehdissä useimmin esiintyviä hääavustajien nimityksiä. Näistä *kaasoon* viitataan lehdissä kaikkiaan 69 kertaa, kun taas nimitykset *puhemies* ja *bestman* esiintyvät yhteensä 63 kertaa (*puhemies* 33 kertaa ja *bestman* 30 kertaa). Lehtinimikkeiden väliset erot tulevat selvästi esille juuri näiden nimitysten käyttöä tarkasteltaessa. Siinä missä *Häät*-lehti osoittautuu varsinais-

seksi *kaasojen* ja *puhemiesten* mediaksi 48:lla ja 33:lla maininnallaan (lisäksi *bestman* on mainittu lehdessä kuusi kertaa), on *Mennään naimisiin* -lehdessä viitattu *kaasoon* ja *bestmaniin* ainoastaan 21 ja 24 kertaa. Eroa on viittausten lukumäärän lisäksi myös sanojen käytössä: *Häät*-lehdessä rinnakkain esiintyvät pääasiassa *kaaso* ja *puhemies*, *Mennään naimisiin* -lehdessä vain *kaaso* ja *bestman*.

- (107) Pääpöytään sijoitetaan morsiusparin lisäksi esimerkiksi *kaaso* ja *puhemies*, morsiusparin vanhemmat, kummit ja isovanhemmat ja niin haluttaessa myös vihkipappi puolisoineen (H1/04: 108).
- (108) *Bestmanilla* ja *kaasolla* on häissä vastuu paljosta, joten kunnia-tehtäviin pyydettyjen on oltava todella luotettavia ja läheisiä ystäviä (M1/04: 76).
- (109) *Puhemiehellä* eli *bestmanilla* ja *kaasolla* tulisi olla takataskussa ohjelmanumeroita – leikkejä, viestejä, visailuja – siltä varalta että juhlaan syntyy kuolleita hetkiä (H1/04: 110).

Huolimatta sanojen muuttuneista merkityksistä *Häät*-lehti *kaasoi*neen ja *puhemiehi*neen on jossain määrin perinteikkäämpi. Toisaalta myös kyseisessä lehdessä *puhemiehe*n ja *bestmani*n merkitykset pyritään esimerkin (109) tapaan sekoittamaan toisiinsa.

Kaason sekä *puhemiehe*n ja *bestmani*n merkitys häiden pääapulaisina korostuu, kun nimityksiä tarkastellaan käyttöyhteyksissään. Tältä pohjalta kyseisistä henkilöistä muodostuu kuva varsinaisina monitoiminaisina ja -miehinä, joiden vastualueeseen kuuluvat esimerkiksi hääjärjestelyissä avustaminen sekä hääohjelmasta ja vieraiden viihtyvyydestä vastaaminen. Jokaisessa lehdessä esiteltävät esimerkkihäät ovat poikkeuksetta paikkoja, joissa *kaaso* ja *puhemies* tai *bestman* mainitaan nimeltä. Lisäksi muun muassa *Häät*-lehden jokaisessa numerossa toistuva Hääopas ja *Mennään naimisiin* -lehden hääjärjestelyitä koskeva artikkeli nostavat nämä avustajat tehtävineen esille.

- (110) Samassa yhteydessä *puhemies* ja *kaaso* kertovat juhlapaikasta ja tilajärjestelyistä sekä hääjuhlan ohjelmasta (H1/04: 112).

- (111) Hääpäivää varten on kätevää laatia aikataulu *bestmanin* ja *kaason* kanssa ihan herätyksestä alkaen. Kuka hakee kukat? Kuka huolehtii hääparin kuljetuksista? Milloin pitää olla valokuvamossa? (M1/04: 79.)
- (112) Morsiusparin apuna "hääprojektissa" hääri peräti kolme *kaasoa* ja kolme *bestmania*. Apujoukkoja tarvittiin, sillä esimerkiksi kutsut kirjoitettiin käsin, hääkarkit ja tiekylyt veistettiin puusta ja ruokapöytiin taiteiltiin koivunrangoista persoonalliset pöytäkoristeet. (M1/04: 57, 60.)

Yhteisten tehtävien ohella kaasolla ja puhemiehellä on myös omia, tyypillisesti morsiamen tai sulhasen avustamiseen liittyviä tehtäviä. Näistä tehtävistä antavat osviittaa kaason ja puhemiehen toimintaa kuvaavat nimitykset. Nimitysten *makutuomari*, *tuki* ja *puheenpitäjä* perusteella *kaason* vastuualueeksi määrittäyty morsiamen auttaminen hääpukuun liittyvissä asioissa, yleisenä tukena ja turvana toimiminen sekä hääjuhlassa puhuminen. *Puhemies* tai *bestman* puolestaan toimii häissä sulhasen *apumiehenä*, ja hoitaa juhlassa yleensä puhumisen – usein *kaason* ja muiden avustajien puolesta.

- (113) Tanja oli morsiamen *tukena* ja *makutuomarina* puvun ja muiden hääasusteiden valinnassa sekä avusti kutsujen ideoinnissa ja teos-
sa (M3/04: 47).
- (114) Tunnelmallisimman puheen piti Sonja-*kaaso*, jonka jälkeen niin *puheen pitäjä* kuin kuuntelijatkin pyyhkivät liikutuksen kyyneliä silmäkulmistaan (M3/04: 50).
- (115) Naisväelle eli kaasolle, äideille ja morsiusneidoille varataan vastaavasti kukkavieheet. Kaikista edellä mainituista kukista tai ainakin niiden noutamisesta ja luovuttamisesta hääpäivän aamuna tulisi sulhasen huolehtia! *Puhemies* toimii sulhasen *apumiehenä*. (H1/04: 118.)
- (116) *Puhemies* voi vastata sulhasen puheeseen kiittäen hänelle uskosta luottamustehtävästä. Samalla hän voi välittää *kaason* ja muiden avustajien iloiset kiitokset. – – Mikäli *puhemies* on viimeinen *puhuj*a, hänellä on samalla tilaisuus johdatella vierasjoukkoa hilpeälle juhlamielelle. Puheen pääpaino voi olla morsiusparin tutustumisajoissa, jotka hän sulhasen parhaana *kaverina* varmasti muistaa. (H1/04: 114.)

Puhemiehen roolia häätöjuhlan ohjelmasta vastaavana henkilönä ilmaistaan häälehdissä myös kahdella terminomaisella nimityksellä. Juhlajien ohjaajaa tarkoittava *seremoniamestari* (PS s.v. *seremoniamestari*) ja sitä englannin kielessä vastaava *toastmaster* viittaavat kontekstissaan pääasiassa puhemieheen, vaikkakin suomalais-ruotsalaisen pariskunnan häistä kerrottaessa illan seremoniamestareiksi mainitaan *toastmasterin* ohella myös *kaaso*.

- (117) – Kysyn aina että tulevathan palaveriin myös sulhanen ja *puhemies*. Viimeksi mainittu toimii usein *seremoniamestarina* ja on vastuussa hääohjelmasta, ja siksi hän on hyvin tärkeä linkki tilaisuudessa työskentelevään henkilökuntaan. (H2/04: 126.)
- (118) Illan seremoniamestarit, *kaaso* Heli Purje ja *toastmaster* Michael Ringblom suunnittelivat juhlaohjelman (M2/04: 54).
- (119) Herkullisten ruokien lomassa *toastmaster* Michael Ringblomin johdolla laulettiin paikallisia juomalauluja, unohtamatta Kalliolle kukkulalle -yhteislauluklassikkoamme (M2/04: 60).

Nimitykset *seremoniamestari* ja *toastmaster* eivät ole yksinomaan häätöjuhlaan liittyviä nimityksiä, eivätkä ne myöskään ole samalla tavalla sukupuolisdonnaisia kuin useimmat muut häihin liittyvät terminomaiset nimitykset. Seremoniamestarin ensisijainen tehtävä on vastata juhlan juonnosta ja sujuvuudesta, jolloin tärkein kriteeri tehtävän täyttämiseen on esiintymiskyky. Näin ollen seremoniamestarina häissä voi toimia myös naispuolinen henkilö tai häihin erikoistunut ammattilainen. (Amoriini 2011.)

3.3.2 Muiden hääavustajien nimitykset

Kaason ja puhemiehen ohella häätöjuhlaan kuuluu toisinaan myös muissa enemmän tai vähemmän vakiintuneissa rooleissa toimivia henkilöitä. Roolihenkilöiden määrä vaihtelee ennen kaikkea häiden koon mukaan, jolloin suuremmissa juhlissa myös avustajia on usein enemmän. Tässä luvussa käsiteltäviä muiden hääavustajien terminomaisia nimityksiä ovat synonyymisesti käytetyt *morsiustyttö* ja *morsiusneito* sekä miespuolisiin avustajiin viittaavat *sulhaspoika*, *kantapoika*, *airut*, *polvipoika* ja *morsiamenryöstäjä*. Tarkoitteidensa perusteella jaoteltuna nimitykset viittaavat häälehdissä kolmenlaisiin avustajiin, joista kaikki *morsiamen-*

ryöstäjää lukuun ottamatta ovat lapsiavustajia. Vanhastaan ainoastaan *polvipoika* on suomalaisissa maalais- ja säätyläishäissä tarkoittanut muutaman vuoden ikäistä lapsiavustajaa, joka häätöissä on istutettu morsiamen polvelle lapsionnea tuomaan (Kahden kauppa 1995: 26). *Morsiustytöllä* ja *sulhaspojalla* sekä sulhaspoikaa etelämurteissa tarkoittavalla *kantapojalla* taas on perinteisesti viitattu hääparin seurueeseen kuuluviin ikätovereihin, jotka pari on valinnut sukulaisista tai ystäväistä (Heikinmäki 1981: 282–283).¹⁷ Nykykäytännön mukaan lapsiavustajia ovat kuitenkin myös *morsiustyttö* ja *sulhaspoika*, joiden tärkein tehtävä on toimia *airueina* eli saattaa morsianta ja morsiusparia kirkossa (Ylönen–Ylönen 2005: 53).

Häähähdissä esiintyvät muiden häävustajien nimitykset ovat koottuna seuraavaan taulukoon:

NAISET	MIEHET
morsiustyttö	sulhaspoika
morsiusneito	kantapoika
tyttö	airut
pikkutyttö	poika
kukkaisneito	pikkupoika
prinsessa	polvipoika
	morsiamenryöstäjä

Taulukossa naispuolisten henkilöiden nimitykset ovat kaikki morsiustyttöä tarkoittavia nimiä. Miespuolisten henkilöiden nimitykset puolestaan jakautuvat kolmeen rooliin siten, että sulhaspoikaa kontekstissaan viittaavat myös *kantapoika*, *airut*, *poika* ja *pikkupoika*, kun taas *polvipoika* ja *morsiamenryöstäjä* ilmaisevat omia roolejaan. *Morsiustytön/morsiusneidon* ja *sulhaspoijan* merkityksissä tapahtunut muutos morsiusparin ikätovereista pikkulapsiksi on yleisen angloamerikkalaisuuden mukana omaksuttu käytäntö (Aapala 1992: 18). Muutos käy hyvin ilmi yllä olevasta taulukosta, jossa nimitykset *tyttö* ja *poika*, *pikkutyttö* ja *pikkupoika* antavat viitettä siitä, että puheena olevat häähenkilöt ovat lapsia. Toisin kuin aikaisemmin morsiustytöillä ja sulhaspojilla ei siis ole enää juurikaan merkitystä seuralaisina ja avustajina, vaan he ovat nykyisin lähinnä statistin roolissa, rekvisiittana ja koristeena – etenkin mitä suu-

¹⁷ Suomalaista hääperinnettä esittelevä teos Kahden kauppa (1995: 23–25) kertoo morsiusneitoja ja sulhaspoikia esiintyneen aikoinaan suomalaisissa herrasväen häissä. Maalaishäissä heidän vastineenaan toimivat yleensä kukkatytöt ja kukkapojat, joiden nimitys viittaa koristeena olleeseen rintakukkaan. Nämä avustajat olivat morsiusparin ikätovereita ja heidän tehtävänsä pitkälti samanlaisia kuin kaason ja puhemiehen tai bestmanin nykyään. (ks. myös Heikinmäki 1981: 284–285.)

remmat häät ovat kyseessä. Merkityksen muutos näkyy häälehdissä myös siten, että kyseiset nimitykset nousevat maininnan arvoiksi pääasiassa vain vaatetukseen, asusteisiin ja kukkiin liittyvissä yhteyksissä:

- (120) Valitkaa kaaso sekä puhemies eli best man sekä pikkuiset *morsiustytöt* ja *sulhaspojat* (H1/04: 138).
- (121) Kauniiseen Morsiameen on juuri saapunut laaja valikoima suloisia *morsiusneitojen* asuja ja asusteita (M2/04: 91).
- (122) Helmistä valmistetut hiuskorut ovat kevyitä ja ne soveltuvat myös hyvin pienten *morsiusneitojen* kampausten viimeistelyyn (H2/04: 80).
- (123) Morsiamen tapaan *morsiustytöt* kantavat pieniä kimppuja. Kimpun voi korvata sirolla kukkakorilla tai -kranssilla. Sidontaan pyritään valitsemaan kevyitä ja hempeitä kukkia. (H1/04: 118.)
- (124) Myöskään pienten *sulhaspoikien* napinläpikukkia ei saa unohtaa (H1/04: 118)!

Nimitysten feminiinisestä esiintymisympäristöstä johtunee, että häälehdissä *morsiustyttö* ja synonyymisesti käytetty *morsiusneito* ovat 20:llä esiintymällään yli kolme kertaa yleisempiä kuin ainoastaan kuudesti käytetty *sulhaspoika*. *Mennään naimisiin* -lehti esimerkiksi omistaa *morsiusneitojen* asujen ja asusteiden esittelylle kaksi kokonaista aukeamaa, kun taas *sulhaspoika* mainitaan lehdessä vain kerran erään esimerkkiparin häistä kerrottaessa. Suomen kielen perussanakirjan mukaan samaa tarkoittavat *morsiustyttö* ja *morsiusneito* esiintyvät lehdissäkin vapaasti vaihdellen, joskin *Mennään naimisiin* -lehti puhuu ainoastaan *morsiusneidosta* ja *Häät* -lehti käyttää kumpaakin nimitystä, pääasiassa kuitenkin *morsiustyttöä*. Sanakirja antaa sanoille kuitenkin häälehdistä poikkeavan, "vanhan" merkityksen, sillä *morsiusneito* on 'morsianta vihkiäisissä saattava nuori nainen' ja *morsiustyttö* puolestaan verrattavissa *morsiusneitoon*. (PS s.v. *morsiusneito*, *morsiustyttö*.)

Häät -lehti viittaa sulhaspoikaan kolmesti vanhalla etelämurteisella termillä *kantapoika*. Nimitys on siinä määrin erikoinen, etteivät Nykysuomen sanakirja ja Suomen kielen perussanakirja sitä tunne, mutta Maija-Liisa Heikinmäen suomalaisia häätapoja esittelevässä kirjassa (1981: 724) se esiintyy sulhasen apulaista tarkoittavassa merkityksessä. Heikinmäen Suoma-

laiset häätävät (1981: 278, 283, 285) tietäkin kertoa Itä-Uudellamaalla esiintyneen kantapojan vastanneen esimerkiksi sulhasen pukemisesta, hääajoneuvon ajamisesta sekä morsiamen nostamisesta kulkuneuvoon ja siitä pois. Nykyisellään kantapojan tehtävät vastaavat *Häät*-lehden esimerkin perusteella nuoren sulhaspojan tehtäviä, ja vanhastaan *kantapoika* onkin Hämeen, Kymenlaakson ja Uudenmaan rajoilla tarkoittanut juuri sulhaspoikaa. Tämän verrattain harvinaisen nimityksen käyttöä lehdessä selittää sen esiintyminen erään pariskunnan 1700-luvun teemaa noudattelevissa häissä:

(125) Sulhanen sekä *sulhas-* eli *kantapoikana* toiminut Kristiinan 10-vuotias Atte-poika pukeutuivat kaupunginteatterilta vuokrattuihin asuihin (H2/04: 64).

(126) Bachin Air soi ja alttarille asteli ensin kaaso, hetken päästä *kantapoika* morsiamen kera. – – Sulhanen ja morsian siirtyivät alttarin äärelle ja vartiassa koko toimituksen ajan seisoivat morsiuistyttö, *kantapoika*, kaasot ja puhemies. (H2/04: 64.)

Lähinnä sulhaspoikaa *Häät*-lehdessä tarkoittava nimitys on todennäköisesti myös *airut*. Kyseessä ei ole yksinomaan häihin liittyvä nimitys, vaan sillä voidaan viitata muidenkin juhlamenojen ohjaajaan tai toimihenkilöön (PS s.v. *airut*). Verkkohääopas Amoriini (2011) mainitsee morsiuslasten voivan toimia häissä *airueina* kirkkoon mentäessä ja sieltä poistuttaessa. Kyseinen toimintaa ilmaiseva nimitys on siis itsessään sukupuolineutraali, mutta kontekstissaan sillä viitataan vain miespuoliseen henkilöön.

(127) Sulhanen, isät, puhemies ja mahdolliset *airueet* saavat rintaansa neilikan tai muista kukista sidotun vieheen (H1/04: 118).

Häihin liittyvien terminomaisten nimitysten lisäksi morsiuistyttöä ja sulhaspoikaa nimitetään myös muutamilla neutraaleilla ja kuvailevilla nimityksillä. Edellä mainitut *tyttö* ja *poika* sekä *pikkutyttö* ja *pikkupoika* osoittavat lähinnä sen, että lehdissä esiintyvät morsiuslapset ovat nimenomaan lapsia, eivät nuoria aikuisia.

- (128) Mieti miten haluat kaason, puhemiehen, *pikkutyttöjen* ja *-poikien* sekä muiden apulaisten pukeutuvan (H1/04: 138).

Morsiustyttöä kuvaavat *kukkaisneito* ja *prinsessa* ovat nekin kontekstissaan pienten tyttöjen nimityksiä. *Kukkaisneito* tuo sana-asunsa puolesta mieleen aiemmin käytössä olleen kukkatyön (ks. alaviite 17), vaikkakaan nimityksellä tuskin on mitään tekemistä kyseisen termin kanssa. *Kukkaisneito* esiintyy samassa morsiusneitojen juhla-asuja esittelevässä artikkelissa kuin *prinsessa* ja nimitysten herättämällä mielikuvilla lienee tarkoitus mainostaa hempeitä morsiusneitojen asuja ja asusteita:

- (129) Morsian on häätjuhlan kuningatar, mutta *prinsessan* rooli on ehdottomasti varattu pienille morsiusneidoille. Jokaisen *pikkutyön* unelma on joskus saada olla sadun *prinsessa* ja pukeutua ihanaan juhla-asuun. (M2/04: 90.)
- (130) Suloiset *kukkaisneidot*. Morsiusneitojen hurmaavat pastellisävyiset juhlapuvut ovat Seremoniasta. Kesäiset kukkakorit ja seppeleet ovat Runebergin Kukasta. (M2/04: 90.)

Häiden kuluttajakulttuuria tutkineen Sharon Bodenin mukaan (2003: 123) lapset voidaan sulauttaa romanttiseen hääfantasiaan muuntamalla lapsi joko tulevaksi morsiameksi tai sulhaseksi. Pukemalla tytöt keijukais- tai prinsessa-asuihin ja pojat isänsä asua vastaaviin asuihin saadaan morsiusparin mahdollinen jälkikasvu sovitettua perinteiseen puhtautta ja viattomuutta konnotoivaan häänarratiiviin haastamatta sen ideologiaa.

Viimeiset kaksi tässä luvussa käsiteltävää nimitystä, *polvipoika* ja *morsiamenryöstäjä*, viittaavat sekä toisistaan että sulhaspojasta erillisiin roolihenkilöihin. Näistä *polvipoika* on selvästi nimenomaan häihin liittyvä nimitys, joka Nykysuomen sanakirjassa esiintyy kansanomaisessa merkityksessä 'poikalapsi, joka häissä pantiin hetkeksi morsiamen syliin' (NS s.v. *polvipoika*). Tällä eleellä toivottiin aikoinaan lapsionnea, ja *Häät*-lehdessä nimityksen avulla nostetaan esille esimerkki perinteisestä suomalaisen häätjuhlan ohjelmanumerosta.

- (131) Morsiamen polvelle tuodaan häävieraiden joukosta pieni poika, *polvipoika*, lapsilykkyä tuomaan (H1/04: 110).

Mennään naimisiin -lehdessä kerran käytetty *morsiamenryöstäjä* puolestaan esiintyy erään esimerkkiparin häistä kertovassa jutussa. Nimitys pohjaa yhteen nykyhäiden suosituimmista ohjelmanumeroista, morsiamen ryöstöön, jonka taustalla on entisaikojen tapa hankkia morsian ryöstämällä (Ylönen–Ylönen 2005: 99).

(132) Kun sitten ninjapukuiset *morsiamenryöstäjät* kaappasivat Kristiinan, olivat ruotsalaiset jo pallo hukassa ja luulivat ensin, että ninja-asu kuuluu aina ohjelmanumeroon (M2/04: 60).

Toisin kuin kaikki muut tässä luvussa käsitellyt nimitykset *morsiamenryöstäjä* viittaa aikuisen hääavustajaan.

Sekä tässä että edellisessä luvussa esillä olleista hääavustajien häihin liittyvistä nimityksistä valta-osa on miesten nimityksiä. Kaikkiaan kahdestatoista nimityksestä vain kolme – *kaaso*, *morsiustyttö* ja *morsiusneito* – nimittävät naisavustajia, kun taas miehille terminomaisia nimityksiä on peräti yhdeksän. Tämä epäsuhta johtuu todennäköisesti siitä, että useimmat perinteiset ohjelmanumerot – olipa kyse sitten puheiden pitämisestä, morsiamenryöstöstä tai lapsionnen toivotuksesta – ovat miesten suorittamia. Toisaalta kuten aiemmin jo mainittiin häissä morsian on se ehdoton "ykkösnainen", jonka näkyvyyttä ei muiden naisten tulisi uhata.

4 MORSIAMEN JA SULHASEN KUVAILUT

4.1 Kuvailu hääl ehdissä

Tässä luvussa käsittelen häälehdissä esiintyviä kuvailuja eli adjektiiveja ja adjektiivisesti käytettyjä partisiippeja. Siinä missä nimityksiä tarkastelemalla saatiin selville, miten ja millaisilla sanoilla henkilöihin häälehdissä viitataan, voidaan adjektiiveja tutkimalla syventää kuvaa siitä, miten naisia ja miehiä lehdissä luokitellaan ja kuvaillaan. Näkökulmani on tässäkin osiossa hyvin merkityskeskeinen eli olen kiinnostunut siitä, millaisia arvoja ja asenteita aineistossani esiintyvillä kuvailuilla välitetään.

Aineiston runsaslukuisuudesta johtuen rajoitan tarkasteluni henkilöistä ainoastaan morsiameen ja sulhaseen, joten analyysin ulkopuolelle jäävät kaikkia muita henkilöitä kuvaavat sanat. Lisäksi tarkastelen muutamia morsiusmuotiin (pukuihin, asusteisiin yms.), kampauksiin ja kauneudenhoitoon liittyviä kuvailuja sekä perehdyn hiukan tiettyyn häälehdille tyypilliseen tapaan kuvata ja merkityksellistää asioita erilaisilla liioittelevilla yhdysadjektiiveilla. Käsittelyni noudattaa karkeasti seuraavanlaista jaottelua:

1. morsianta ja sulhasta kuvailevat sanat ja
2. morsiusmuotia kuvailevat sanat.

Luvussa 4.2 käsittelen ensin sitä, miten morsianta ja sulhasta on häälehdissä suoraan kuvailtu, millaisia adjektiiveja ja partisiippeja heihin on välittömästi yhdistetty (liite 2). Erilaisten nimitysten suuresta määrästä johtuen tarkastelen ainoastaan häihin liittyvien nimitysten saamia attribuutteja, jolloin mukana ovat vain nimityksiä *morsian* ja *sulhanen* sekä *sulho* ja *sulhasmies* määrittävät adjektiivit (*vaalea*, *frakkipukuinen*) ja partisiipit (*kruunattu*, *stressaantunut*) sekä jokunen predikatiivirakenne (*morsian on kaunis*). Koska suoraan morsianta ja sulhasta luonnehtivia adjektiiveja on koko aineistossa suhteellisen vähän, olen katsonut tarpeelliseksi tarkastella myös morsiusmuotiin, kampauksiin ja kauneudenhoitoon liittyviä kuvailuja. Näiden kuvausten käsittely luvussa 4.3 puolustaa paikkaansa, sillä häälehdille näyttää olevan luon-

teenomaista määrittää morsiamia ja sulhasia myös välillisesti kuvaamalla muun muassa heidän asusteitaan ja kampauksiaan mitä värikkäimmillä sanankäänneillä (*lumoavat alusasut, sensuelli ja naisellinen puku, lempeät kampaukset*). Luku 4.3 jakautuu edelleen kolmeen osaan: objektiivisiin, subjektiivisesti arvottaviin ja liioitteleviin kuvailuihin. Jako on tehty lähinnä jaksottamaan aineiston analyysia pienempiin osiin, eivätkä luvut ole tasavahvuisia keskenään. Luvussa 4.3.1 otan esiin muutamia esimerkkejä koko aineiston näkökulmasta objektiivisiksi tulkitsemistani kuvailuista eli sellaisista adjektiiveista ja partisiipeista, jotka on motivoitu suoraan jostakin tuotteen havaittavissa olevasta ominaisuudesta käsin (*hopeanvärinen, ryppyylaskospintainen, kapealinjainen*). Luku 4.3.2 käsittää pääasiallisen mielenkiintoni kohteena olevat subjektiivisesti arvottavat kuvailut eli kuvailut, joiden käyttöä ei motivoi mikään selvästi tuotteesta itsestään lähtöisin oleva ominaisuus (*kaunis, hurmaava, elegantti*). Luvussa 4.3.3 haluan vielä ottaa esille yhden häälehdille silmiinpistävän yleisen tavan kuvata morsiusmuotia liioitteleviksi nimeämilleni kuvailuilla, jollaisia ovat erilaisilla etuliitteillä tehostetut yhdysadjektiivit (*huipputyylikä, superkaunis*). Tällaisten kuvailujen yhteydessä voidaan oikeastaan puhua lehtikielelle yleisemminkin tutusta tavasta liioitella ja suurennella asioita esimerkiksi absoluuttisten superlatiivien (*huippuedullinen, ekstrasuuri*) avulla (vrt. Punttila 1995: 126–128).

Häälehdistä poimimiani kuvailuja olen pyrkinyt edelleen jäsentämään muutamiin merkityksellisiin kategorioihin. Tällaisia aineistosta esiin nousevia merkitysryhmiä ovat morsianta ja sulhasta kuvailevien sanojen osalta esimerkiksi ulkonäköä ja tyyliä kuvailevat adjektiivit sekä luonnetta kuvailevat adjektiivit. Morsiusmuodin osalta aineistosta hahmottuu muun muassa ulkonäköä ja aistillisuutta painottavia kuvailuja. Tarkasteluni kohteena ovat lähinnä suhteelliset adjektiivit eli substantiivin tarkoitteesta tai puhujan asenteesta riippuvia ominaisuuksia ilmaisevat adjektiivit (*pieni, ihana*) erotuksena absoluuttisista adjektiiveista (*kuollut, puinen*), joilla näitä ominaisuuksia ei ole. Suhteelliset adjektiivit kuvaavatkin tyypillisesti esimerkiksi ulkoista hahmoa (*paksu*) tai luonteenpiirrettä (*vihainen*), ja ne voivat olla myös subjektiivisesti arvottavia asenneadjektiiveja (*kauhea*). (Hakulinen ym. 2004: 597–598.) Muotoopillisiin seikkoihin en tutkimuksessani juurikaan puutu, vaan viittaan adjektiiveilla yleisesti sekä niin sanottuihin varsinaisiin perusadjektiiveihin (*hyvä*), johdettuihin adjektiiveihin (*lapsellinen*) ja yhdysadjektiiveihin (*vaaleahiuksinen*) että partisiipeihin, jotka esiintyvät tekstissä adjektiivin funktiossa (*hermostunut*).

Tutkimustehtäväni luonteesta johtuen joudun rajaamaan tarkasteluni ulkopuolelle joukon erityyppisiä kuvailuja. Koska tavoitteeni on selvittää adjektiivien välittämiä arvoja ja asenteita, jätän tarkastelematta ensinnäkin erilaiset pronominkantaiset adjektiivit eli proadjektiivit (*millainen, erilainen*) ja adjektiivien tavoin käytetyt pronominit (*kaikki, moni*), joilla on kuvattu varsinkin morsianta. Tarkastelun ulkopuolelle morsiamen ja sulhasen osalta jäävät myös ajankohtaa ja sijaintia ilmaisevat adjektiivit (*seuraava, tuleva*) sekä muutama morsiameen liittyvä paikallista alkuperää kuvaava adjektiivi (*eurooppalainen, suomalainen, stadi-lainen*). Morsiusmuotiin liittyvien kuvailujen osalta rajaus on vastaavanlainen. Tarkasteluni kohteena ovat lisäksi vain adjektiivit, jotka kuvaavat ainoastaan joko morsiameen tai sulhaseseen liittyviä tuotteita, kuten morsiuspukuja tai miesten pukuja. Kontekstin perusteella on yleensä helppo päätellä, kumpi sukupuoli tuotetta käyttää, kun kyse on vaikkapa kimpusta tai vieheestä. Muutaman maininnan varaan jäävät lisäksi sellaiset, varsin absoluuttisesti kuvailevat adjektiivit, jotka ilmaisevat esimerkiksi materiaalia (*kultainen, satiinireunainen*) tai väriä (*vaaleanpunainen, kermanvärinen*). Morsiusmuotia kuvailevien sanojen suuresta määrästä johtuen tarkoitus ei ole tehdä tyhjentävää selvitystä kaikista häälehdissä esiintyvistä adjektiiveista ja partisiipeista, vaan nostaa esille joitakin tyyppiesimerkkejä usein toistuvista kuvailuista.

4.2 Morsianta ja sulhasta kuvailevat sanat

Aineistossani esiintyy suhteellisen vähän morsianta ja sulhasta suoraan kuvailevia sanoja eli sellaisia adjektiiveja ja partisiipeja, jotka liittyvät pääsanaansa joko välittömästi (*herkkä morsian, tummakutrinen sulhanen*) tai predikatiivirakenteen kautta (*morsian on kaunis*). Tarkastelemiani morsiameen liittyviä kuvailuja on kaiken kaikkiaan 25 erilaista, joista valta-osa on varsinaisia adjektiiveja. Lisäksi aineistoon kuuluu viisi yhdysadjektiivia ja kaksi adjektiivista partisiippiä. Sulhaseen liittyviä kuvailuja on paljon vähemmän, ainoastaan yhdeksän erilaista. Näistä neljä on varsinaisia adjektiiveja. Lisäksi vain kaksi yhdysadjektiivia ja kolme adjektiivista partisiippiä määrittää sulhasta.

Suuri osa aineistoni adjektiiveista luonnehtii tarkoitteensa ulkonäköä. Tämä ei ole mitenkään yllättävää, kun otetaan huomioon morsianta kuvailevien sanojen suuri määrä. Kuten

nimityksillä myös kuvailuilla naispuolista päähenkilöä luokitellaan tarkemmin kuin miespuolista. Morsianta määrittävät sellaiset suoraan tarkoitteensa ulkoisesta olemuksesta motivoidut sanat kuin *tumma*, *vaalea*, *vaaleahiuksinen*, *lyhythiuksinen*, *pienijalkainen*, *siropiirteinen* ja *kruunattu*. Vastaavanlaisia sulhaseen liittyviä määritteitä on ainoastaan kaksi: *tummakutrinen* ja *frakkipukuinen*. Adjektiiveista ainoastaan kolme kuvaa tiettyä, tekstissä nimeltä mainittuja henkilöitä. Näkökulma on kuitenkin häälehden, sillä toimittaja on valinnut, minkä ominaisuuden hän on nostanut kohteistaan esille:

- (133) *Vaaleahiuksinen* morsian pelkistetyn linjakkaassa silkkipuvussa sylissään valkoisia liljoja ja ruusuja, *tummakutrinen* sulhanen ryhdikkäästi frakissa (M2/04: 55, 57).
- (134) Antiikkipitsinen hunttu kehysti hienosti *siropiirteisen* morsiamen kasvoja (M3/04: 58).

Muut tarkoitteensa ulkoisista ominaisuuksista motivoidut adjektiivit esiintyvät häihin liittyviä tuotteita esittelevissä jutuissa.

- (135) Kokonaan keltainen kimppu näyttää upeimmalta *tummalla* morsiamella, jonka puvussa on kultaisia tai keltaisia koristeita. Herkän *vaalea* morsian saattaa jäädä sellaisen kimpun varjoon. (M3/04: 39.)
- (136) Travis rakastaa yksinkertaisia, selkeitä ja pelkistettyjä kampauksia. Ehkä juuri siksi hän pyysi saada tehdä morsiuskampauksen *lyhythiuksiselle* morsiamelle. (M2/04: 12.)
- (137) Rainbow Clubin The Little Miss -mallistosta löytyy kokoja myös *pienijalkaisille* morsiamille tai morsiuustyöille – (H1/04: 23).
- (138) *Frakkipukuisen* sulhasen vierellä oleva morsian pukeutuu pitkään ja juhlavaan morsiuspukuun (H2/04: 49).
- (139) *Kruunattu* morsian tuo muistoja meille kuuluneesta hääkulttuurista. (H2/04: 78.)

Esimerkeistä näkyy, että henkilön ulkonäön kuvaaminen liittyy usein jonkin häihin liittyvän tuotteen – puvun, kukkien, asusteiden ja kampausten – esittelyyn ja kuvaamiseen. Häälehdet

erottelevat siten enemmän tai vähemmän suorasti morsiamia erilaisiin kategorioihin esimerkiksi hiusten pituuden ja värin sekä ruumiinrakenteen mukaan. Erilaiset kategoriat ovat, tai niiden oletetaan olevan, merkityksellisiä siinä vaiheessa kun häihin liittyviä ostopäätöksiä häärekvisiitan osalta ryhdytään tekemään.

Ulkonäköä kuvaavia, mutta edellisiä esimerkkejä enemmän esteettisiä ominaisuuksia painottavia adjektiiveja on aineistossani muutama. Morsianta luonnehditaan kolme kertaa *kauniiksi* ja sulhasta kerran *komeaksi*, lisäksi morsiamesta käytetään määritettä *puunattu* ja sulhasesta määritettä *charmikas*. *Kaunis* ja *komea* ovat perusesimerkki suhteellisia ominaisuuksia kuvaavista adjektiiveista, jotka ilmaisevat pitkälti puhujan asenteesta riippuvia ominaisuuksia (Hakulinen ym. 2004: 597–598). Ne ovat myös malliesimerkki sukupuolihakuisista adjektiiveista eli adjektiiveista, joilla on selvä kollokatiivinen merkitys. Tällaiset adjektiivit esiintyvät aina joko ainoastaan tai useimmiten vain jommankumman sukupuolen yhteydessä. (Mantila 1998: 28–29.)

(140) Morsian on *kaunis* ja sulhanen *komea* (H2/04: 68, väliotsikko).

(141) Syksyn *kauniit* morsiamet (M3/04: 27, otsikko).

(142) Hääkimpukaan myöden *kokovalkoinen* morsian on ajattoman *kaunis*, voimassaan ja herkkyydessään pysähdyttävä hahmo (M2/04: 27).

Esimerkki (142) tarkoittaa kauniiksi nimenomaan kukkia myöten *kokovalkoisen* morsiamen, kun taas kahdessa muussa esimerkissä morsiamen kauneus ja sulhasen komeus jäävät abstraktimmalle tasolle. Esimerkki (140) onkin fraasinomainen toteamus ja tekstin perusteella kauneus ja komeus saadaan aikaan pukujen, kampausten, meikin ja rakkauden avulla. Myös keskimäinen esimerkki liittyy morsiuspukuihin.

Morsiamen ja sulhasen ulkonäköä kuvaavat myös määritteet *puunattu* ja *charmikas*. Adjektiivisesti käytetty passiivin 2. partisiippi *puunattu* esiintyy sulhasen ihonhoitoa ja ehostusta käsittelevässä tekstissä, jossa sulhaselle suositellaan hääkuvaa varten *kevyttä pohjameikkiä ja puuteria, jotta et punoita kuvassa puunatun morsiamesi vierellä* (H1/04: 61). Tässä viimeisen päälle huoliteltuun ulkonäköön viittaavan *puunatun* lähin merkitysvastine Nykysuomen sanakirjassa on verbi *buunata* (rinnakkaismuoto *puunata*), jolla arkikielessä tarkoitetaan

esimerkiksi lattian kiillottamista vahalla, vahaamista (NS s.v. *buunata*). *Charmikas* on puolestaan yksilöivä adjektiivi, joka liittyy tiettyyn, tekstissä nimeltä mainittuun henkilöön.

(143) Valkoiseen pukuun sonnustautunut pellavapäinen Kimi oli *charmikas* sulho – – (M3/04: 58).

Kontekstinsa perusteella lähinnä morsiamen tyyliä kuvaa koko joukko adjektiiveja ja partisiippeja. Tyyllillä viitataan tässä jonkinlaiseen ulkonäön kokonaisvaikutelmaan, joka häälehdissä näyttää rakentuvan esimerkiksi vaatetuksen, kukkien ja kampauksen yhdessä muodostaman kokonaisuuden pohjalta. Tyyliin liittyvät adjektiivit ovat yleisiä erityisesti *Häät*-lehden morsiusmuotia esittelevissä jutuissa, joissa ne kuvaavat morsiamia yleisesti ja jaottelevat heitä siten erilaisiin tyyppikategorioihin esimerkiksi morsiuspuvun mallin ja meikkivärien perusteella. Selvimmin tyyliä kuvaavat sellaiset adjektiivit kuin *klassinen*, *moderni*, *muodikas*, *persoonallinen*, *romanttinen* ja *trendikäs*. Näistä *klassinen* ja *romanttinen* muodostavat omat tyyliinsä. Adjektiivit erottelevat morsiamia toisistaan lähinnä pukeutumisen luoman vaikutelman perusteella.

(144) *Klassinen* morsian on raikas yhdistelmä nostalgiaa ja tätä päivää. Selkeälinjaisen kotimaisen puvun on suunnitellut Johanna Lähti ja valmistanut Morsmaikku. – – *Klassisen* tyylin viimeistelee pitkävartinen hortensia- ja marjakimppu, jonka keskipisteenä on viininpunainen kalla. (H1/04: 45.)

(145) Upeasti kirjailtu avonainen puku, näyttävä laahus ja herkät kukat kuuluvat *romanttiselle* morsiamelle (H1/04: 43).

Oman merkityskimppunsa muodostavat myös adjektiivit *moderni*, *muodikas*, *persoonallinen* ja *trendikäs*, joilla kuvataan meikin ja korujen luomaa vaikutelmaa.

(146) *Muodikkaalle* morsiamelle valittiin pehmeä, turkoosin-vihreä silmämeikki, joka korostaa ihon heleyttä ja kuulakkuutta ihanasti (H1/04: 46).

- (147) *Trendikäs* morsian tekee rohkeita valintoja myös meikkiväreissä! – – Värillinen silmämeikki on raikas valinta *persoonalliselle* morsiamelle, joka on tottunut meikin käyttäjä. (H1/04: 46.)
- (148) Kiillotetusta teräksestä valmistettu koru on antiikkia. 1800-luvun loppupuolen koru viehättää vähäeleisyydellään myös *modernia* morsianta (H1/04: 55.)

Edellisten lisäksi tyyliä kuvaavat adjektiivit *herkkä*, *raikas* ja *talvinen*. Näistä kaksi ensimmäistä esiintyvät samassa morsiusmuotia esittelevässä tekstissä, jossa samaa morsiantyyppiä luonnehditaan sekä *herkäksi* että *raikkaaksi*. Morsiamen herkkyyys liittyy tekstissä vaaleansiniseen pellavapukuun ja raikkaus puolestaan syntyy morsiuskimppua korvaavan yksittäisen kukan käytöstä. Adjektiivi *talvinen* muistuttaa mieleen erilaiset *morsian*-loppuiset yhdyssanat, joilla niilläkin tehtiin eroa erityylisten, esimerkiksi *kesä-* ja *talvimorsianten* välille.

- (149) *Herkkä* morsian pukee ylleen Vuokon vaaleansinisen pellavapuvun, jossa on hulmuavat helmat. – – *Raikkaan* morsiamen minimalistinen kimppu onkin yksittäinen kukka Sanna Nuutisen Korsi-riipuksessa. (H2/04: 22.)
- (150) *Talvinen* morsian hajuhernekimppuineen ei luo särötöntä kuvaa (H1/04: 82).

Tyyliä kuvaavien adjektiivien tarkastelu konteksteissaan osoittaa, että valtaosa näistäkin adjektiiveista liittyy pohjimmiltaan ulkonäön kuvaamiseen. Ulkonäköä kuvaavista adjektiiveista tyyliä kuvaavat adjektiivit erottaa kuitenkin tietynlainen asenteellisuus; valtaosa niistä ei kuvaa mitään tarkoitteessa itsessään havaittavaa piirrettä (esimerkiksi lyhythiuksisuus), vaan ne ovat ikään kuin abstraktisempia, kielenkäyttäjän omia arvioita heijastavia kuvailuja (esimerkiksi klassisuus). Vastaavasti kuvauksen kohteena ei ole vain yksi ulkonäköön liittyvä piirre (esimerkiksi siropiirteisyys), vaan kyse on pikemminkin useampien osatekijöiden kokonaisuudesta (esimerkiksi puku, laahus ja kukat liittyen romanttisuuteen). Morsianten tyylit ja tyylien väliset erot siis syntyvät ennen kaikkea siitä, millainen puvustus ja asusteet häätjuhlaan valitaan. Niinpä tietynlaista pukua ja tietynlaisia kukkia käyttävä morsian on lehden mukaan *romanttinen*, kun taas puvun selkeälinjaisuus ja tietyntyylinen kimppu tekevät morsiamesta *klassisen*. Kuten morsianta ja sulhasta kuvailevien nimitysten yhteydessä jo todettiin varsin-

kin morsiamen oletetaan ilmentävän häiden teemaa ja tyyliä omalla olemuksellaan (ks. luku 3.2.5). Ehkä siitä syystä häälehtien mukaan on tärkeää, että morsiamen tyyli on ehjä kokonaisuus (vrt. esimerkki 150).

Edellä käsiteltyjen kuvailujen lisäksi häälehdissä esiintyy jokunen morsiamen ja sulhasen luonnetta, persoonaa tai mielentilaa kuvaava adjektiivi ja partisiippi. Tällaisia kuvailuja ovat morsiameen liittyvät *fiksu*, *perfektionistinen*, *rohkea* ja *välitön* sekä sulhaseen liittyvät *kohtelias*, *hermostunut*, *rentoutunut* ja *stressaantunut*. Näistä *perfektionistinen* ja *välitön* sekä *hermostunut*, *rentoutunut* ja *stressaantunut* kuvaavat tekstissä yksilöityjä henkilöitä. Morsiamen liittyvät kuvailut esiintyvät *Mennään naimisiin* -lehdessä kahden esimerkkiparin häistä puhuttaessa, sulhasen hääjännitys puolestaan nousee esille intialaista päähierontaa käsittelevässä tekstissä.

- (151) *Perfektionistinen* morsian ja isot kirkkohäät ovat kallis yhdistelmä, ja häät paisuivatkin yli budjetin jo alkumetreillä – mutta eihän elämän tärkeintä päivää voi mitata rahassa (M1/04: 60)!
- (152) *Välitön* morsian joutui välillä ottamaan nenäliinan esille oman puheensa aikana sekä kuunnellessaan oman miehensä lämpimiä ja humoristisia sanoja (M2/04: 59).
- (153) Tein taannoin tutulle sulhaselle hieronnan häpäivän aamuna. Tullessaan hän oli erittäin *hermostunut* ja *stressaantunut*. Puolen tunnin päähieronnan jälkeen sulhasmies oli silminnähdessä *rentoutunut*. (H1/04: 63.)

Luonteenpiirteisiin liittyviä yleistäviä kuvailuja ovat puolestaan *fiksu* ja *kohtelias*. Molemmat liittyvät tavallaan häiden perinteisiin, sillä niitä on käytetty kappioista ja morsiamen käden pyytämisestä puhuttaessa.

- (154) *Fiksu* morsian hyödyntää häidenalusajan valmistamalla samalla jotain kestävästä juhlapäiväksi ja nuoren parin kodin kaunistukseksi (M2/04: 104).
- (155) *Kohtelias* sulhasmies kysyy luvan kosintaan morsiamen isältä (H2/04: 120).

Myös adjektiivin *rohkea* voi tulkita – ainakin leksikaalisen merkityksensä perusteella – kuvaavan morsiamen luonnetta. Kontekstissaan *rohkeaksi* luonnehditaan morsianta, joka käyttää tietynlaista hajuvettä: *Värähdyttävä ja viettelevän punainen Flower by Kenzo Le Parfum on rohkean morsiamen tuoksu* (M1/04: 10).

Viimeiset kaksi morsianta kuvaavaa adjektiivia *nuori* ja *villi* eivät muodosta selvää merkitysryhmää. *Mennään naimisiin* -lehdessä kahdesti käytetty *nuori* ja kerran käytetty *villi* esiintyvät kampauksia ja hajuvesiä käsittelevissä teksteissä.

(156) Jennifer Lopez'in uutuustuoksu Still on varsinkin *nuorten* morsianten unelmatuoksu (M1/04: 11).

(157) – Luonnehtisin tätä trendikkääksi, hienostuneen ranskalaistyyppi-seksi *nuoren* morsiamen hääkampaukseksi – (M3/04: 17).

(158) Kampaus ei ole perinteinen nuttura, vaan epäsymmetrinen ja seksikäs. Morsiankin saa olla *villi!* (M1/04: 8.)

Esimerkeistä kaksi ensimmäistä osoittaa, että myös ikäryhmä – aiemmin mainittujen hiusten piteuden, värin, ruumiinrakenteen jne. lisäksi – on merkityksellinen kriteeri luokiteltaessa morsiamia erilaisiin kategorioihin. Tällaista – kuten muunkaanlaista – erottelua ei sulhasen kohdalla tehdä, ainakaan häälehtien adjektiivien perusteella. Esimerkin (158) adjektiivi *villi* taas voitaisiin tulkita myös tyyliä tai luonnetta kuvaavaksi adjektiiviksi, mutta tekstiyhteydessään sen merkitys jää hiukan epävarmaksi. *Mennään naimisiin* -lehden mukaan *villi* morsian on tietynlaista kampausta suosiva morsian ilmeisesti erotuksena perinteistä nutturaa käyttävästä rauhalliseksi tai kesyksi määrittyvästä morsiamesta.

4.3 Morsiusmuotia kuvaavat sanat

4.3.1 Objektiiviset kuvailut

Toisin kuin häiden päähenkilöitä kuvaavia sanoja, morsiusmuotia kuvaavia adjektiiveja ja partisiippeja on häälehdissä valtavasti. Tämä johtuu ennen kaikkea siitä, että häälehtien ensi-

sijainen tehtävä on esitellä ja markkinoida häihin liittyviä tuotteita ja palveluita juhlaa suunnitteleville pareille. Häälehdissä pääosassa eivät ole morsian ja sulhanen, vaan tuotteet, joilla näitä identiteettejä rakennetaan. Häälehdistä poimimani kuvailut kattavat erityisesti sellaiset suoraan jompaankumpaan sukupuoleen liittyvät tuotteet kuin hääpuvut, kampaukset, kimput, vieheet ja erilaiset asusteet (esimerkiksi hunnut, solmiot ja laukut). Nämä tuotteet ovat hyvin sukupuolisidonnaisia ja vahvasti symbolisia, ja niiden tarkoitus on ilmentää hääparin, etenkin morsiamen roolia seremoniassa (Paasonen 1999a: 61–63). Lehdissä käsitellään ja kuvataan kuitenkin myös morsiusmuodin pienempiä osatekijöitä, esimerkiksi morsiuspuvun materiaaleja (pitsit, silkit), kukkia ja kosmetiikkaa. Ne harvoin ovat samalla tavalla itsestäänselvästi sukupuolittuneita tai edes häihin liittyviä kuin edelliset tuotteet, mutta tekstissä ne usein liitetään vain toiseen sukupuoleen ja nimenomaan hääjuhlaan puhumalla esimerkiksi morsiuspuvun materiaaleista, morsiuskimpun kukista tai morsiamelle sopivista meikkisävyistä. Toisinaan on vaikea vetää selvää rajaa varsinaisia häätuotteita, esimerkiksi morsiuskimppuja, kuvaavien adjektiivien ja toisaalta puhtaasti vaikkapa kukkia kuvaavien adjektiivien välille, joten nostan myös morsiusmuodin pienempiin osatekijöihin liittyviä kuvailuja tässä ja seuraavissa luvuissa esiin satunnaisesti.

Morsiusmuotiin liittyvä kuvailu on kaiken kaikkiaan hyvin naiskeskeistä. Vain murtoosa lehdissä esiintyvistä kuvailuista liittyy sulhasen tuotteisiin. Tämä johtuu pitkälti siitä, että häälehdet ovat pääasiassa morsiamille suunnattuja ja hääteollisuuden ensisijaiseksi kuluttajaksi määritetty nimenomaan morsian (Boden 2003: 70). Jonkinlaista osviittaa tässä käsiteltävien kuvailujen sukupuolijakaumasta antaa se, että yli satasivuisesta lehdestä sulhasen tuotteille on varattu 0–8 sivua. Morsiuspukujen esittelyä puolestaan on 10–16 sivua¹⁸ lehteä kohti ja tähän tulevat lisäksi morsiuskampauksia, -kimppuja, hääasusteita, alusasuja, tiaroita, morsiuskruunuja, timantteja, kosmetiikkaa jne. käsittelevät jutut. Kuvailu on paitsi määrältään myös laadultaan erilaista. Sulhasen tuotteita kuvataan niukemmin, ja kuvailu on siinä mielessä asiallisempaa, että valtaosa etenkin pukuja ja asusteita kuvaavista adjektiiveista ja partisiipeista ilmaisee väriä, mallia tai jotain muuta tuotteen silminhavaittavaa ominaisuutta.

---

18 Tähän on laskettu vain ns. toimitetut morsiuspukuesittelyt eli jutut, joissa kullakin sivulla on suuri kuva puvusta ja esittelytekstiä lehden toimittajan kirjoittamana. Varsinaisia mainoksia ilman toimitettua tekstiä on lehdissä tietysti myös paljon.

- (159) Miesten puvuissa tulevat *vaaleat* värit ja *pitkät* takit (H2/04: 43).
- (160) *Vaaleanharmaa* bonjour-puku, *hopeanvärinen*, *ryppy-laskospintainen* liivi ja *syvänharmaa* plastron ovat Juhla-Asusta. *Pystykauksellinen* paita, Frakkipalvelu Nam. (M1/04: 45.)
- (161) Sakettiin ja bonjour-pukuun kuuluu ehdottomasti liivi, mutta juhlapäivänä se sopii myös *yksirivisen* puvun asusteeksi. Liivit vasemmalta oikealle: *Harmaa kiemurakuvioitu* liivi ja *kullan sävyinen* liivi, Juhla-asu; *pronssin sävyisillä kirjannoilla kuvioitu* liivi de Renouard; *oranssi*, *tummanpunainen* ja *kultakuvioitu vihreä* liivi, Frakkipalvelu Nam. (H2/04: 46.)
- (162) Osmo oli pukeutunut muodikkaasti *kapeaan ruosteensuskeaan* pukuun, *samanvärisiin* kenkiin, smokkipaitaan ja solmioon (M3/04: 53).

Myös morsiamen asuja ja asusteita kuvataan vastaavanlaisilla, suoraan tuotteen jostakin havaittavissa olevasta ominaisuudesta motivoituilla adjektiiveilla: esimerkiksi *vaaleanpunainen korsettipuku* (M2/04: 40), *valkea empirelinjainen puku* (H1/04: 22), *kapealinjainen puku* (H1/04: 27), *leveälierinen hattu* (H2/04: 22), *leveähelmainen prinsessapuku* (M1/04: 31), *tyllihelmainen pukukaunotar* (M3/04: 29), *pitsisomisteinen mekko* (M3/04: 54) ja *kullattu kruunu* (M2/04: 76). Väriä, mallia ja materiaalia ilmaisevia adjektiiveja ja partisiippeja on morsiamen tuotteiden kuvauksissa paljon, mutta suhteessa kaikkiin adjektiiveihin ne ovat vähemmistönä.

Varsin objektiivisia ominaisuuksia kuvaavia, vaikkakin edellisiä ehkä hiukan enemmän visuaalista mielikuvitusta vaativia adjektiiveja ja partisiippeja ovat esimerkiksi morsiamen asuja kuvaavat *farkkumainen*, *iltapukumainen*, *korsettityylinen* ja *veistoksellinen* sekä kenkiä kuvaava *tolppakorkoinen*, kampausta kuvaava *irokeesimainen* ja morsiuskimppuja kuvaavat *pallomainen*, *pisaramallinen* ja *pitkävartinen*. Sulhasen kukasta, vieheestä, puhuttaessa adjektiivit *korumainen* ja *selkeämuotoinen* kertovat jotakin tuotteen ulkonäöstä. Tällaisissa kuvailuissa painopiste on enemmän kohteessa itsessään ja kohteen ominaisuuksissa, vaikkakin esimerkiksi adjektiivit *irokeesimainen* ja *selkeämuotoinen* vihjaavat jotain myös nutturaa ja viehettä kantavista henkilöistä. *Irokeesimaisen* kampausten voi ajatella edustavan vähän rohkeampaa tyyliä ja rajaavan siksi myös käyttäjäjoukon tietynlaisiksi henkilöiksi:

- (163) – Fiiliksellään vähän rockenroll, *sellaisen farkkutytön* morsiuskampausta, joka ei hakua tinkiä linjastaan, Sari Harju luonnehtii tekemäänsä kampausta. – Tein tähän *irokeesimaisen* nutturan, jonka voi muunnella klassisemmaksi. (M3/04: 18.)

Vastaavasti *selkeämuotoinen viehe* (M1/04: 46) edustaa tietynlaista, kiteytettyyn ja yksinkertaiseen muotoon liittyvää tyyliisuuntaa erotuksena esimerkiksi *barokkisen runsaasta vieheestä* (M1/04: 48) tai hihansuihin ommelluista *hersyvistä pitseistä* (M2/04: 83). Sulhasen tuotteissa näyttää muutenkin toistuvan ajatus geometrisistä muodoista. Puhutaan esimerkiksi *pyöreistä kalvosinnapeista* (M1/04: 47) ja *kulmikkaista kalvosinnapeista* (M1/04: 47). Kalvosinnappien lisäksi myös viehe ja sormus noudattavat geometrisiä muotoja.

- (164) Miehekkäät *neliskanttiset* spektroliittisomisteiset kalvosinnapit ovat hopeaa – – (M1/04: 44).
- (165) Violetisävyisen värityksen kruunaa *nelikulmion muotoon* sidottu viehe (M1/04: 47).
- (166) *Mutterin muotoisen* valkokultaisen vihkisormuksen tekijä on Laura Helvelahti – – (H2/04: 46).

Selkeämuotoinen kuuluu samaan häälehdissä esiintyvään "adjektiiviperheeseen" morsiuspukua kuvaavien sanojen *selkeä, linjoiltaan selkeä, linjakas, selkeälinjainen, pelkistetty* ja *yksinkertainen* kanssa. Sanoista *linjakas* määrittää myös sulhasen juhlapukua sekä morsiamen laukkaa, kenkiä ja sormusta. Adjektiivi *yksinkertainen* kuvaa puvun ohella morsiamen kampausta ja sulhasen paidan mansetteja. *Selkeä* ja *pelkistetty* puolestaan kuvaavat puvun lisäksi myös morsiamen kampausta ja kimppua:

- (167) Travis rakastaa *yksinkertaisia, selkeitä* ja *pelkistettyjä* kampauksia. Ehkä juuri siksi hän pyysi saada tehdä morsiuskampauksen lyhythiuksiselle morsiamelle. (M2/04: 12.)
- (168) Koska callan upeus perustuu kukan lisäksi varren linjakkuuteen, käytetään sitä useimmiten *pelkistetyissä* käsivarsikimpuissa (M2/04: 29).

Näiden kuvailujen muodostama merkityskimppu huojuttaa jo rajaa objektiivisesti ja subjektiivisesti kuvailevien adjektiivien välillä. Vaikka esimerkiksi selkeys, selkeälinjaisuus ja linjakuus voidaan tulkita tuotteiden ominaisuuksiksi, synnyttävät tämän merkitysryhmän kuvailut konnotaatioita, jotka ulottuvat yksittäisten tuotteiden ulkopuolelle. Näin ollen tämän merkitysryhmän adjektiivit ja partisiipit kuvailevat tietyn tyylistä morsiusmuotia, jossa painotuu yksinkertaisuus ja vähäeleisyys verrattuna ehkä jonkinlaiseen runsaampaan ja romantiempaan tyyliin. Kyseinen vastakkainasettelu ilmenee myös *Häät*-lehdessä, jossa todetaan pukuliikkeiden kiertämisessä olevan oma viehätyksensä *halusipa sitten hankkia prinsessamekon tai yksinkertaisen hääpuvun* (H2/04: 69).

4.3.2 Subjektiivisesti arvottavat kuvailut

Tutkimustehtäväni kannalta edellisiä, varsin objektiivisesti kuvailevia adjektiiveja ja partisiipeja kiinnostavampia ovat subjektiivisesti arvottavat kuvailut. Tällaisia adjektiiveja käytetään erityisesti morsiamen tuotteista, ja pikemminkin kuin kuvailla jotain tuotteen ominaisuutta niiden tarkoitus on synnyttää lukijassa mielikuvia. Yksi mielikuva, jota häälehdissä ahkerasti toistetaan liittyy juhlan ja tuotteiden arvokkuuteen. Morsiusmuodin kohdalla teema näkyy muun muassa adjektiiveissa *arvokas*, *laadukas*, *ylellinen*, *juhlava* ja *uniikki*. Nämä adjektiivit viestivät paitsi juhlan vaatimasta rahallisesta panoksesta myös laadusta, jonka tulee olla parasta. Näin ollen adjektiiveilla *arvokas* ja *laadukas* kuvataan pääasiassa morsiamen ja sulhasen asusteita ja pukujen materiaaleja, kuten esimerkeissä *arvokas pukukangas* (H1/04: 59), *laadukas kangas* (H1/04: 33; M2/04: 71) ja *laadukas solmio* (H2/04: 44). Laadukkuus liittyy lehdissä myös juhlavuuteen ja ylellisyyteen.

(169) *Laadukkaat* materiaalit silkkitafti, organza ja paljetti ovat tämän *juhlavan* puvun valtteja (M3/04: 36).

(170) Ruusu on *juhlava* ja klassinen morsiuskukka. Mitä suuremmat kukat ovat ja mitä pidemmät varret, sen *ylellisempi* vaikutelma on (M2/04: 29).

(171) *Juhlavin* miesten puvuista on frakki (H2/04: 49).

- (172) Pal Zilerin *juhlavissa* nahkakengissä on kapea tasainen kärki – – (H2/04: 45).

Juhlava on häälehdissä tasa-arvoinen adjektiivi. Ensimmäiset kaksi esimerkkiä liittyvät morsiamen tuotteisiin, kaksi jälkimmäistä sulhasen tuotteisiin. *Ylellinen* kuvaa sitä vastoin ainoastaan morsiamen tuotteita. Tätä (ylenpalttisen) loisteliasta, komeaa, suurellista ja mahtavaa tarkoittavaa adjektiivia (PS s.v. *ylellinen*) on käytetty *Mennään naimisiin* -lehdessä ainakin kolmetoista kertaa, ja se kuvaa morsiuspuvun yksityiskohtia, asusteita, kukkia ja kosmetiikkaa. Ainoastaan sulhasen tuotteita puolestaan kuvaa adjektiivi *tavallinen*, joka esiintyy lehdissä yhteensä neljä kertaa.

- (173) Suloiset silkit, ohuet sifongit, elegantit pitsit ja *ylelliset* paljetit loistavat morsiuspukujen materiaaleina (M3/04: 27).
- (174) Morsiamen kaunein päivä alkaa pukeutumalla *ylelliseen* alusasuun (M1/04: 19).
- (175) *Ylellinen* meikki morsiamelle (M3/04: 6, otsikko).
- (176) Liivin kanssa voidaan käyttää myös *tavallista* kauluspaitaa ja solmiota (H2/04: 49).
- (177) Kokonaisuuden nuorentaa Juhla-Asun kiehkurakirjailtu lilanharmaa liivi ja violetti silkinen ns. ruttusolmio, joiden alla on *tavallinen* kauluspaita – – (M1/04: 47).

Yleistä, jokapäiväistä ja tavanomaista tarkoittavana *tavallinen* vertautuu mielenkiintoisella tavalla laatua ja loisteliaisuutta kuvaaviin adjektiiveihin. Se toimii myös vastakohtana adjektiiveille *uniikki* ja *ainutlaatuinen*, jotka etenkin koruista puhuttaessa korostavat hääjuhlan luonnetta tilaisuutena, jossa tunteita ilmaistaan ainutlaatuisen kulutuksen kautta (vrt. Boden 2003: 152).

Kohteen fyysistä puoleensavetävyyttä ilmaisevista adjektiiveista esimerkkeinä ovat ensinnäkin häälehtien käytetyimmät adjektiivit *kaunis* ja *upea*. Nämä ovat siinä mielessä hyvin arvottavia adjektiiveja, että ne eivät anna mitään konkreettista tietoa kohteittensa ominaisuuksista, vaan ainoastaan ilmaisevat kohteen olevan jonkun mielestä ulkoisilta ominaisuuksiltaan

miellyttävä, jopa suurenmoinen (PS s.v. *kaunis, upea*). Kauneus ja upeus ovat ominaisuuksia, jotka liitetään lehdissä lähes ainoastaan morsiamen tuotteisiin, ja adjektiiveilla kuvataan kaikkea mahdollista puvuista, asusteista ja kankaista koruihin, kampauksiin, kimppuihin ja meikkiin.

- (178) Helmililja on herkkä kevään kukka. Siitä saa yksinään *kauniin* pallomaisen kimpun tai sitä voi yhdistää sen siroa olemusta täydentäviin selkeämpimuotoisiin kukkiin. (M2/04: 21.)
- (179) Anne Laineen tekemässä morsiuskampauksessa on lähdetty liikkeelle siitä, että kampausta on yhteneväinen *upeat* ranskalaistyypin hääpuvun kanssa (M3/04: 17).
- (180) Meikin pääpaino on *upeat* huulimeikissä (H1/04: 43).
- (181) *Upeat* kankaat suorastaan inspiroivat suunnittelemaan *kauniita* morsiuspukuja (H1/04: 33).
- (182) Morsiamen kampauksen *upeat* viimeistelijä on Atelier Torbjörn Tillanderin valmistama hiuskoru. *Kauniin* korun jalokivinä loistavat tsavoriitit, beryllit ja turmaliinit. *Upeat* sydäntä voi käyttää myös rintaneulana. (H2/04: 77.)

Adjektiiveja *kaunis* ja *upeat* on molempia käytetty lehdissä yli 30 kertaa. On periaatteessa mielenkiintoista, että adjektiivilla *upeat* ei kuvata yhtäkään sulhasen tuotetta, koska *upeat* – toisin kuin *kaunis* – ei ole perusmerkitykseltään mitenkään itsestäänselvästi kollokatiivinen eli vain toiseen sukupuoleen yhdistyvä (vrt. s. 67). Varsin sukupuolihakuinen adjektiivi *kaunis* taas on verrattomasti yleisempi kuin *Mennään naimisiin* -lehdessä käytetty miespuolinen vastineensa *komea*, joka esiintyy vain kahdesti kuvattaessa sulhasen tuotteita, viehettä ja plastronia.

- (183) *Komea*, selkeämuotoinen viehe täydentää sulhaslookin sopivan hillitysti – (M1/04: 46).
- (184) Paidaksi sopii niin pystykauluspaita kuin tavallinen kauluksellinen juhlapaita, joihin yhdistetään tavallinen solmio taikka *komea* plastron (M1/04: 47).

Komealla on sulhasen tuotteiden lisäksi kuvattu myös morsiamen kimppua, sormusta ja jalokiveä, briljanttia. Vastaavasti *kaunis* määrittää sulhasen pukua *Häät*-lehden tekstikatkelmassa *kauniit luonnonvalkoiset ja hiekan väriset puvut* (H2/04: 49). Erikoinen iiris on *Mennään naimisiin* -lehden mukaan parhaimmillaan *komeana käsivarsikimppuna* (M2/04: 21). Puhuttaessa *komeasta briljantista* (M1/04: 68) ja *komeasta valkokultasormuksesta* (M1/04: 71) taas halutaan painottaa adjektiivin suureen kokoon ja ylellisyyteen tai vaikuttavuuteen liittyviä merkityspiirteitä (PS s.v. *komea*). Vastaavanlaista mielikuvaa haetaan, kun puhutaan *uhkeasta sormuksesta* (M1/04: 73) ja *uhkeasta timanttisormuksesta* (M2/04: 75), vaikkakin kyseessä on nyt Suomen kielen perussanakirjan mukaan pikemminkin naisellisia muotoja kuvaava sana (PS s.v. *uhkea*).

Kohteen fyysistä puoleensavetävyyttä ilmaisevia adjektiiveja ja partisiippeja on edellisten lisäksi paljon muitakin. Sekä morsiamen että sulhasen tuotteita kuvataan muun muassa adjektiivilla *tyylikäs* ja partisiipeilla *hienostunut* ja *näyttävä*. *Näyttävä* on erityisen taajakäyttöinen sana häälehdissä, ja sillä kuvataan pukujen lisäksi asusteita, kampauksia, kimppuja ja koruja.

- (185) *Näyttävään* pukuun mahtui yli seitsemän metriä arvokasta pitsiä, ja luomuksen tekemiseen kului aikaa yli 200 tuntia (M1/04: 60).
- (186) Upeasti kirjailtu avonainen puku, *näyttävä* laahus ja herkät kukat kuuluvat romanttiselle morsiamelle (H1/04: 43).
- (187) Sandbergin *näyttävä* tiara kruunaa loisteliaat häät (H1/04: 52).
- (188) Samilla taas oli musta ja *näyttävä* samettipuku (M3/04: 54).
- (189) Viime kesän sulhaset suosivat *näyttäviä*, vaaleita raitoja hiuksissaan (M3/04: 8).

Näyttävä on suosittu määrite etenkin silloin, kun kuvataan runsasta ja romanttista häätuulijä tai häät ovat suuret ja tuotteet sen mukaiset. Sitä vastoin *tyylikäs* ja *hienostunut* eivät välttämättä implikoi suurellisuutta, vaan myös yksinkertaisuus ja vähäeleisyys voivat olla tyylikästä ja hienostunutta.

- (190) *Tyylikäs* ja klassinen meikki on silloin, kun silmät ovat tummat ja huulet vaaleat (H1/04: 45).
- (191) *Hienostunut* materiaali ja klassisen kaunis tyyli ovat Seremonian puvun takuuvarmoja valtteja (M2/04: 49).

Ainoastaan morsiamen tuotteisiin liittyviä, ulkonäköä painottavia kuvailuja ovat *ihana*, *ihastuttava*, *suloinen*, *hurmaava*, *lumoava*, *soma*, *hehkeä*, *viehkeä* ja *viehko*. Näihin kuvailuihin verrattuna edelliset adjektiivit ja partisiipit tuntuvat kuvailevan kohteitaan suhteellisen neutraalisti. Kyse lienee jonkinlaisista pienuuteen, tunteellisuuteen ja naisellisuuteen liittyvistä merkitysvivahteista, joita valtaosa nyt käsiteltävistä sanoista herättää. Annetaanhan Nykysuomen sanakirjan ja Suomen kielen perussanakirjan esimerkeissä ymmärtää adjektiivien *soma*, *suloinen*, *hehkeä* ja *viehkeä* liittyvän ennen kaikkea pikkulasten, tyttöjen ja nuorten neitojen kuvaamiseen (NS; PS s.v. *soma*, *suloinen*, *hehkeä*, *viehkeä*). Toisaalta taas partisiipit *ihastuttava*, *hurmaava* ja *lumoava* perustuvat positiivista asennetta osoittaviin tunneverbeihin (Koivisto 1987: 213–219). Häälehdissä näitä kuvailuja on käytetty pääosin morsiusmuodin pienempien osatekijöiden kuvaamisessa.

- (192) *Hurmaavia* juhlasandaaleja koristavat perhoset ja vaaleanpunaiset ruusut – – (M3/04: 22).
- (193) *Lumoavia* alusasuja (M1/04: 19, otsikko).
- (194) *Suloinen* vintage-panta on muisto 1920-luvulta (H1/04: 55).
- (195) Taitava harrastaja voi itsekkin sitoa *soman* kukkavihon (H1/04: 118).
- (196) Kaulalla Efva Attlingin *ihana* timanttiristi (M1/04: 32).
- (197) Oikealla Sandbergin *ihastuttava* valkokultainen lettiallianssisormus (M1/04: 68).
- (198) Huuli- ja poskikiilto tuo *hehkeää* rusotusta kasvoille ja paperipuuterilla voi korjailla meikkiä juhlapäivän aikana (H1/04: 90).

Edellisten esimerkkien kuvailuista adjektiivit *ihana* ja *suloinen* ja partisiippi *ihastuttava* ovat vähintään kolmella esiintymällään kohtalaisen vakiintuneita ilmauksia häälehdissä. Ainoas-

taan *ihana* ja *ihastuttava* kuvaavat korujen lisäksi myös morsiuspukuja. Kerran käytetty *viehkeä* ja sen arkikielinen muoto *viehko* (PS s.v. *viehko*) puolestaan määrittävät molemmat timantteja. Tämä on mielenkiintoista sikäli, että ilmaukset esiintyvät eri lehdissä, vaikkakin samassa lehtinimikkeessä. *Viehkeä timanttimatto* (M1/04: 73) ja *viehko timantti-allianssikehä* (M2/04: 75) osoittavat, että ensisijaisesti ihmisiin tai ihmisen toimintoihin (hymyyn, katseen) liitetty viehkeys (NS s.v. *viehkeä*) on ominaisuus, joka sopii kuvaamaan myös sormuksen kiviä.

Mari Siirainen (1988: 44–45) on Nykysuomen sanakirjan naiskuva tarkastellessaan jäljittänyt naisiin kyseisen teoksen sana-artikkeissa liitettyjä ominaisuuksia. Naisellisiksi ominaisuuksiksi hän mainitsee muun muassa kauneuden, lempeyden, pehmeiden, tunteellisuuden ja vaistot. Tähän listaan voisi lisätä vielä ruumiillisuuden ja siihen liittyvän aistillisuuden ja seksuaalisuuden, sillä oppositioparissa mieli/ruumis mieli määrittyy maskuliiniseksi ja ruumis feminiiniseksi (Cameron 1996: 108). Aistillisuutta konnotoivat kuvailut ovatkin häälehdille varsin tyypillisiä. Ensinnäkin aistillista kauneutta kuvaaviksi voidaan tulkita adjektiivit *aistikas*, *aistillinen*, *elegantti*, *herkullinen* ja *sensuelli*. Seksuaalisuuteen puolestaan liittyvät adjektiivi *seksikäs* ja partisiippi *viettelevä*. Aistillista ja *herkullista* lukuun ottamatta kaikkia näitä kuvailuja käytetään vain *Mennään naimisiin* -lehdessä. Aineistossani muutaman kerran esiintyvällä *herkullisella* kuvataan muun muassa alusvaatekokonaisuutta (H1/04: 48) ja sormusta (M3/04: 60). Kyseessä on metaforinen ilmaus, jonka toinen merkitysvariantti viittaa nautittavaan, viehättävään ja houkuttelevaan asiaan (NS s.v. *herkullinen*). Myös *seksikäs* ja *viettelevä* kuvaavat alusvaatteita, mutta kampausta ja puvun korsettiyläosakin voivat olla seksikkäitä.

(199) Sensuelli naisellisuus on näkyvin suuntaus ja se tuo pukuihin syvään uurrettuja kaula-aukkoja, *seksikkäitä* korsettiyläosia ja paljaita olkapäitä (M2/04: 35).

(200) Kampausta ei ole perinteinen nuttura, vaan epäsymmetrinen ja *seksikäs* (M1/04: 8).

(201) Sukkanauhut ja sukat ovat romanttinen yhdistelmä ja *seksikäs* lisä morsiamen alusasuun (M1/04: 22).

- (202) *Viettelevä* morsiusalusvaatekokonaisuus koostuu Wolfordin kermansävyisistä rintaliiveistä, stringeistä, sukkanauhavyöstä ja sukista (M1/04: 20).

Aistillinen on siinä mielessä mielenkiintoinen adjektiivi häälehdessä, että sanakirjojen mukaan se tarkoittaa ensijaisesti ruumiillisiin, varsinkin sukupuolihaluihin vetoavaa ja sen synonyymeja ovat muun muassa *irstas*, *rietas*, *siveetön* ja *säädytön* (NS; PS s.v. *aistillinen*). *Häät*-lehdessä puhutaan *aistillisista juhlatuomuksista* (H1/04: 14), ja jutun otsikko *Lempeät kampaukset* asettaa aistillisuuteen liittyvän vahvan sukupuolilatauksen hiukan erikoiseen valoon. Todennäköisesti *aistillisen* käytöllä onkin tavoiteltu adjektiivin *aistikas* tyylikkyyteen, hienouteen ja eleganttiuteen liittyviä merkityspiirteitä (NS; PS s.v. *aistikas*), kuten *Mennään naimisiin* -lehti puhuessaan trendimeikin *aistikkaista sävyistä* (M3/04: 6). *Aistikkaan* ja *aistillisen* merkitysero nousee esille myös adjektiivien *elegantti* ja *sensuelli* yhteydessä. *Elegantti* on nimittäin esimerkiksi ulkoasusta ja pukeutumisesta käytetty adjektiivi, jonka synonyymeja ovat *aistikas*, *tyylikäs*, *hieno* ja *loistokas* (NS s.v. *elegantti*). *Sensuelli* taas liittyy pikemminkin aistillisuuteen (PS s.v. *sensuelli*). *Elegantti* ja *sensuelli* ovat häälehdissä hyvin taajakäyttöisiä peräti neljällätoista ja kymmenellä esiintymällään. Ne molemmat määrittävät pääasiassa morsiuspukuja, *elegantti* myös koruja.

- (203) Pronoviaksen *elegantti* puku on kaikessa yksinkertaisuudessaan mykistävän tyylikäs (M3/04: 28).
- (204) Vaalea kerman sävy yhdistettynä kullanväriseen pitsiin takaa *elegantin* tyylin (M1/04: 34).
- (205) *Sensuelli* ja naisellinen puku, jonka tyylin takaavat kimaltelevat helmikirjailut ja valkoisen ja hopean *elegantti* värimaailma (M1/04: 32).
- (206) Boutiquen P&P:n *sensuelli* ja naisellinen morsiuspuku on kevyt kuin henkäys (M2/04: 38).
- (207) Huomenlahjaksi nuorikolle sopii Kaunis Korun herkänkauniin Doris-korusarjan hopeinen palloketjuriipus ja *elegantti* rannerengas (M1/04: 47).

Kolmesta ensimmäisestä esimerkistä näkyy, että tuotteen eleganssi syntyy usein värien ja yksinkertaisen mallin pohjalta. *Sensuelli* puolestaan liitetään usein naisellisuuteen, kuten esimerkkien (205) ja (206) *sensuelli ja naisellinen puku/morsiuspuku* osoittavat.¹⁹ Lisäksi *sensuelli* määrittää kahdesti naisellisuutta siten, että puhutaan *sensuellin naisellisuuden* olevan morsiuspuvuissa näkyvin suuntaus. Käytännössä tämä tarkoittaa *Mennään naimisiin* -lehden mukaan syvään uurrettuja kaula-aukkoja, seksikkäitä korsettiyläosia ja paljaita olkapäitä. (M1/04: 27; M2/04: 35.)

Hiukan toisenlaista aistillisuutta konnotoivat partisiipit *huumaava, häikäisevä, sykähdyttävä, sävähdyttävä, säväyttävä* ja *värähdyttävä*. Nämä ovat pääasiassa tunneverbeistä muodostettuja partisiipeja ja ne ilmaisevat psyykkis-fysiologista reaktiota, johon liittyy konteksteissaan positiivinen tunnelataus (Koivisto 1987: 226–227, liite 1: 6–8). Niitä on käytetty metaforisesti kuvaamassa esimerkiksi puvun tai kengän lestin suorastaan aistittavan miellyttävää ulkomuotoa.

(208) *Säväyttävässä* puvussa hehkuvat upean väriset unikot (H1/04: 30).

(209) Kaarina oli itse suunnitellut *sävähdyttävän* pukunsa (M3/04: 57).

(210) Sara Navarron sandaalissa on *sykähdyttävä* lesti ja upea pitsiupotus – (H1/04: 26).

(211) Valitsimme kesän 2004 morsiusmallistoista kolme erilaista pukua ja pyysimme floristeja sitomaan pukujen tyyliä täydentävät kimput. Lopuksi stylisti teki morsiamen pukuun ja kukkiin sopivan kampauksen ja meikin. Kun kaikki yksityiskohdat on sovitettu tarkasti yhteen, tuloksena on *häikäisevä* kokonaisuus – oli tyyli sitten romanttinen, klassinen tai trendikäs. (H1/04: 43.)

Pukujen ja lestin lisäksi aistimellista nautintoa tarjoavat *Mennään naimisiin* -lehdessä myös tuoksut. *Huumaava tuoksu* (M2/04: 8) ja *värähdyttävä parfyymi* (M1/04: 10) ovat esimerkke-

---

19 *Naisellinen* määrittää morsiuspukua myös kahdessa muussa tapauksessa. Näistä toisessa samaa pukua kuvaillaan adjektiivilla *sensuelli* (M2/04: 48), toisessa adjektiivilla *elegantti* (M3/04: 30). *Mennään naimisiin* -lehdessä esiintyy myös *naiselliset rintaliivit* (M1/04: 20). Lisäksi aineistossani on käytetty kerran adjektiivia *miehekäs* sulhasen kalvosinnapeista puhuttaessa (ks. esimerkki 164). Miehekkyyys yhdistyy esimerkin perusteella geometriseen muotoon, ei niinkään abstraktiin ruumiilliseen kauneuskäsitykseen, kuten morsiamen tuotteissa.

jä abstraktin substantiivin määritteenä metaforisesti käytetyistä tunneverbeistä. Kuten Koivisto toteaa (1987: 226), näihin partisiipeihin sisältyy jonkinlainen liioittelun komponentti.

Naisellisista ominaisuuksista tunteellisuus näkyy häälehdissä adjektiivin *romanttinen* runsaassa viljelyssä. *Romanttinen* ja sitä varioivat yhdyssanat *romanttishenkinen*, *perusromanttinen* ja *maalaisromanttinen* esiintyvät lehtinimikkeissä yhteensä noin kolmekymmentä kertaa eli kyse on todellakin häälehtien vakiosanastoon kuuluvasta adjektiivista. Romantiikan diskurssin jatkuva toistuminen häälehdissä on odotettavaa, kun pidetään mielessä lehtien kaupallinen tavoite. Kuten Sharon Boden huomauttaa (2003: 71–72) häälehdet rohkaisevat morsiamia antautumaan romanttisen kulutuksen valtaan ja tuotteita puolestaan halutaan niiden romanttisten konnotaatioiden vuoksi. Adjektiivilla *romanttinen* kuvataankin aineistossani useampia tuoteryhmiä, mutta tyypillinen se on varsinkin morsiuspukuihin ja -kimppuihin sekä erilaisiin asusteisiin liittyvissä yhteyksissä.

- (212) Tanskalaisen Lillyn *romanttisen* puvun yläosassa on *hentoja* vaaleanpunaisia ruusukirjontoja (H1/04: 20).
- (213) Kevään ja kesän 2004 alusasumallistot ovat kuin luotuja morsiamelle, sillä tarjolla on huikean naisellisia, läpikuultavia, *herkkiä* ja *romanttisia* malleja (M1/04: 19).
- (214) Lemmikit, orvokit, ruiskukat ja kissankellot, nuo morsiuskukista *romanttisimmat*, ovat sinisiä. Niiden tavoin useimmat siniset kukat ovat *hentoja* ja *siroja* rakenteeltaan. Se sopii *romanttisiin* kimppuihin, mutta vahvan graafisia linjoja haettaessa se voi olla rajoitus. (M2/04: 19.)
- (215) Auringonkukka on iloisen kesäinen ja sen minilajikkeet sopivatkin mainiosti *maalaisromanttisiin* hääkimppuihin (M3/04: 41).
- (216) Olen lähtenyt hakemaan juuri tälle morsiamelle sopivaa vanhanajan *romanttishenkistä* kampausta, jossa on modernia vivahdetta (M3/04: 16).
- (217) – *Perusromanttiset* rusetit ovat trendikkäitä, vaikka itse olen suosinut niitä aina, Birgit Salo nauraa. – Halusin hääkampaukseen vaaleanpunaista, *romanttista* elokuvahenkeä –. (M3/04: 19.)

Kuten esimerkeistä voi havaita, romanttisuuteen liittyy häälehdissä usein vaaleanpunainen värimaailma, tietynlaiset kukat ja vanhanaikaisuus. Tästä syystä myös adjektiivit *nostalginen* ja *ruusuinen* sopivat hyvin kuvaamaan romantiikkaan liittyvää tunteellisuutta, kuten on laita puhattaessa esimerkiksi *romanttisen puvun* kanssa sointuvasta *nostalgisesta kukkakimpusta* (H1/04: 24) tai *morsiamen ruusuisesta kokonaisuudesta* (H1/04: 90). Myös sulhasen pukeutumisesta käsittelevässä jutussa saketti ja bonjour-puku mainitaan *nostalgisiksi juhlapuvuiksi*. Tässä tekstiyhteydessä eivät kuitenkaan aktivoitu romanttiset konnotaatiot, vaan kyse on lähinnä vanhojen, perinteisten juhlapukujen esittelystä.

(218) *Nostalgiset* juhlapuvut saketti ja bonjour-puku muistuttavat kovasti toisiaan. Kumpaankin pukuun kuuluu pitkä takki, jonka edusta on saketissa viistottu ja bonjour-puvussa suora. (H2/04: 49.)

Muotokieleltään romanttiseen tunteellisuuteen liittyvät hentous, herkkyys ja sirous, kuten esimerkit (212), (213) ja (214) edellä osoittavat. Mainittuja ominaisuuksia vastaavista adjektiiveista erityisesti *herkkä* ja *hento* ovat taajakäyttöisiä häälehdissä, ja edellisten esimerkkien tapaan ne kuvaavat pääasiassa morsiamen koruja, kukkia ja asusteiden yksityiskohtia: *herkkä tiara* (H1/04: 53), *hento hiuskoriste* (M3/04: 22), *herkkä kimppu* (H1/04: 43), *herkkä brodeeraus* (M3/04: 58) ja *hennot pastellisävyt* (M1/04: 21). Naiselliseen tunteellisuuteen liittyvät edelleen myös adjektiivit *hempeä*, *lempeä* ja *pehmeä*. Ne kuvaavat lähinnä morsiamen kampauksia.

(219) Morsiamen kampaus on tyttömäinen ja *hempeä* (M1/04: 8).

(220) *Lempeät* kampaukset (H1/04: 14, otsikko).

(221) Kevään ja kesän 2004 kampaukset ovat supernaisellisia, *lempeitä* ja pyöristettyjä (H1/04: 14).

(222) *Pehmeän* kiharakampauksen seuraksi Jouni muotoili otsadiadeemin Etelä-Afrikan kansalliskukasta King Proteasta (M2/04: 14).

Morsiamen kampauksia kuvaavat, lempeyttä huokuvat adjektiivit asettuvat mielenkiintoiseen valoon, kun niitä verrataan sulhasen hiuksista ja kampauksista käytettyihin adjektiiveihin ja partisiipeihin. Sulhasen kampauksia kuvataan nimittäin kaikessa asiallisuudessaan ilman turhaa tunteilua ja mielikuvia. *Sileä kampaus* (M1/04: 46), *suora kampaus* (M1/04: 47), *hyvä leikkaus* (M3/04: 8), *klassinen muoto* (M3/04: 8) ja *selkeästi rajattu lyhyt malli* (H1/04: 63) ovat hyvin käytännöllisiä kuvailuja. Värikkäimmilläänkin kyse on vain *rennommista leikkauksista* (H1/04: 63), *villimmästä ilmeestä* (M3/04: 8) tai *näyttävistä raidoista* (M3/04: 8; ks. esimerkki 189). *Häät*-lehden lause tiivistää asiasta oleellisimman: *Yleensä riittää, että hiukset ovat puhtaat, hoidetut ja kiiltävät, mutta joskus myös sävy tai raidat voivat olla paikallaan* (H1/04: 63).

4.3.3 Liiottelevat kuvailut

Edellä käsitellyistä kuvailuista käy ilmi kaksi asiaa: morsiusmuodin kuvailu on hyvin naisvaltaista ja käsittelytapa noudattaa pitkälti naisellisiksi määrittyvistä adjektiiveista ja partisiipeista muodostuvia merkitysryhmiä. Tämä ei ole itsetarkoitus, vaan sulhasen tuotteisiin liittyvät kuvailut ovat niin pieni osa kaikista kuvailuista, että merkityskimppuja ei juuri muodostu. Liiotteleviksi kutsumieni kuvailujen kohdalla tilanne on – jos mahdollista – vielä epätasaisempi. Liiottelevilla kuvailuilla viitataan nyt nimittäin sellaisiin, erityisesti *Mennään naimisiin* -lehdelle tyypillisiin yhdysadjektiiveihin, joita kutsutaan myös absoluuttisiksi superlatiiveiksi. Tällaiset *huippuedullisen* ja *ekstrasuuren* tyylliset ilmaukset ovat tyypillisiä etenkin mainosten ja aikakauslehtien kielelle, ja ne ilmaisevat ominaisuuden erittäin suurta määrää. Vastaavanlaisia tehokeinoja viestin perille saattamisessa ovat muun muassa vertailuasteiden, erityisesti superlatiivin (*upein, paras*), ja voimakkaiden intensiteettisanojen (*erittäin, hyvin*) käyttö. (Punntila 1995: 126–127.) Lisäksi monet intensiteettisanoja muistuttavat adjektiiviadverbit (*ihastuttavan, äärettömän*) ilmaisevat ominaisuuden astetta ja vivahduksia (Orpana 1988: 63). Kaikkia näitä tekstin tehokeinoja käytetään paljon myös häälehdissä. Erityisen mielenkiintoisia olisivat *huikean naisellinen, mykistävän tyylikäs, äärettömän persoonallinen* ja *herkän romanttinen* -tyylliset adjektiivilausekkeet, mutta näitä on lehdissä niin valtavasti, että ne vaatisivat jo oman tutkimuksensa. Tilan puutteen vuoksi keskityn tässä lähinnä vain

liioitteleviin yhdysadjektiiveihin, jotka nekin syventävät kuvaa siitä, millaisilla mielikuvilla häälehdissä operoidaan.

Häälehdissä esiintyviä liioittelevia yhdysadjektiiveja voidaan ryhmitellä vaikkapa niiden alkuosien perusteella. Ominaisuuden korkeinta, suurinta ja parasta mahdollista määrää tai laatua ilmaisevat ensinnäkin adjektiivit *huippuhieno*, *huippukaunis*, *huippulaadukas*, *huippumuodikas* ja *huipputyylikä*s (PS s.v. *huippu-*). Vastaavanlaista merkitystä tavoitellaan vierasperäisillä etuliitteillä adjektiiveissa *megakiiltävä*, *superkaunis*, *supermuodikas* ja *supernaisellinen* sekä *ultrakevyt*, *ultranaisellinen*, *ultraohut* ja *ultrasiro* (PS s.v. *mega-*, *super-*, *ultra-*). *Huippu*-alkuiset adjektiivit kuvaavat pääasiassa morsiuspukuja, mutta myös asusteita ja koruja. Poikkeuksellisesti aineistossa esiintyy myös yksi sulhasen pukua määrittävä liioitteleva adjektiivi *huippulaadukas*.

(223) *Huippukaunis* puku Festival Studiosta – – (M1/04: 31).

(224) Muhkeat ja monikerroksiset helmat ovat palanneet ja ovat nyt *huippumuodikkaita* (M1/04: 27).

(225) Simone Pérèlen Casablanca-sarjan upeasti brodeeratut liivit, stringit ja sukkanauhavyö ovat ultranaisellisia ja huikean ylellisiä. Valkoisen ja kullan sävyt luovat juhlanan ja *huipputyylikkään* kokonaisuuden. (M1/04: 22.)

(226) *Huippuhienot* juhlasandaalit, joissa on somisteena kukkia, helmiä ja kimaltelevia lasihelmiä – – (M3/04: 24).

(227) Sulhasen ykkösmaatetta on kotimainen Turo Tailor, jonka valikoimista löytyy niin frakit, saketit, kuin *huippulaadukkaat* tummat puvutkin (M3/04: 8).

Kaikki edellisten esimerkkien adjektiivit esiintyvät *Mennään naimisiin* -lehdessä kerran, lukuun ottamatta viisi kertaa käytettyä *huippumuodikasta* ja kahdesti käytettyä *huipputyylikästä*. Erityisesti ajanmukaisuutta ja nykyaikaisuutta viestivä *muodikas* (PS s.v. *muodikas*) onkin adjektiivi, jonka voi olettaa toistuvan häämuotia esittelevissä lehdissä. Erikoista kuitenkin on, että adjektiivi on käytössä ainoastaan toisessa lehtinimikkeessä. Lisäksi *muodikas* esiintyy vain kerran ilman määritteitä viitattaessa sulhasen *muodikkaaseen poolopuseroon* (M3/04: 55). *Muodikas* vaikuttaakin olevan adjektiivi, joka ei ole häälehdissä perusmerkitykseltään

riittävän tehokas. *Muodikas* siis esiintyy joko tehostettuna määritteillä *huippu-* tai *super-* (ks. esimerkit 228 ja 229 jäljempänä), tai vahvistettuna intensiteettiadverbilla *erityisen*, kuten lausekkeissa *erityisen muodikas vihertävän valkoinen* (M2/04: 27) ja *erityisen muodikas espanjalaishuntu* (M2/04: 95).

Perusosansa merkityksen puolesta *huippumuodikasta* muistuttaa adjektiivi *takuutrendikäs*. *Trendikäs* nimittäin tarkoittaa trendin mukaista, muodikasta (PS s.v. *trendikäs*), kun taas *takuu-* viittaa tässä tapauksessa lupaukseen tai vakuutukseen trendikkydestä. *Takuu* ei kuitenkaan ole Suomen kielen perussanakirjan ja Nykysuomen sanakirjan takuita ja takauksia käsittelevien esimerkkien (NS; PS s.v. *takuu*) perusteella samalla tavalla produktiivinen yhdyssanojen alkuosa kuin esimerkiksi *huippu-* tai *super-*, jotka ovat varsin vapaasti yhdistettävissä erilaisiin perusosiin. *Häät*-lehdessä esiintyykin vain kerran *takuutrendikäs kesätuoksu* (H1/04: 8). Lisäksi *Mennään naimisiin* -lehdessä puhutaan kahdesti *takuuvarmoista valteista* viitattaessa morsiuspuvun materiaaleihin ja tyyliin (M2/04: 46, 49).

Vierasperäisten etuliitteiden avulla muokatut adjektiivit ovat häälehdille varsin tyypillisiä. Kuten jo *supermorsiamen* kohdalla todettiin (ks. luku 3.2.1) vierasperäisten etuliitteiden käytössä piilee vaara, että niiden tyyli arkistuu, eikä ilmauksen intensiteettikään välttämättä kasva. Niihin kuitenkin turvaudutaan, koska uskotaan niiden olevan suomenkielisiä voimakkaampia. (Punntila 1995: 128–129.) Häälehdissä yksittäisen esimerkin varaan jää ainoastaan etuliite *mega-* puhuttaessa *megakiiltävästä kynsilakasta* (M1/04: 6). Alkuosat *super-* ja *ultra-* vastoin yhdistyvät useampiin adjektiiveihin. Määriteosa *super-* yhdistyy aineistossani perusosiin *-kaunis*, *-muodikas* ja *-naisellinen*, määriteosa *ultra-* puolestaan perusosiin *-kevyt*, *-naisellinen*, *-ohut* ja *-siro*. Suurin osa näin muodostetuista adjektiiveista on yksittäisiä esiintymiä, jotka kuvaavat morsiuspuvun ja asusteiden pienimpiä yksityiskohtia, kuten materiaaleja, somisteita ja kirjailuja.

(228) Strassisomisteet niin puvuissa kuin hääkengissäkin ovat nyt *supermuodikkaita* (M3/04: 27).

(229) Tyylikäs ja naisellinen morsiuspuku, jonka korsettiyläosaa somistaa *supermuodikas* strassisomiste (M3/04: 30).

(230) *Ultraohut* ja *superkaunis* pitsi on mukana kokonaisuuden jokaisessa osassa (M1/04: 20).

(231) Modernissa tyyliässä suositaan *ultrasiroja* kirjailuja (M2/04: 95).

Kahdesti esiintyvän *supermuodikkaan* tavoin adjektiivi *ultranaisellinen* ei jää yksittäistapaukseksi. Viisi kertaa käytettynä se on kohtalaisen vakiintunut ilmaus *Mennään naimisiin* -lehdessä. *Häät*-lehdessä puolestaan esiintyy adjektiivi *supernaisellinen*, jolla kuvataan morsiamen kampausta (H1/04: 14). Näiden kuvailujen kanssa samaan sarjaan perusosansa *-naisellinen* puolesta kuuluu vielä molemmissa lehdissä käytetty *ikinaisellinen*. Edellisistä adjektiiveista poiketen se on ylätyylinen, runokieleen kuuluva ilmaus, joka alkuosansa johdosta merkitsee joko ikuisesti tai tavattoman naisellista (PS s.v. *iki-*). Kontekstissaan *ikinaisellinen* ja *ultranaisellinen* määrittävät molemmat morsiuspukuja, *ultranaisellinen* myös alusvaatteita.

(232) Tyylikäs ja *ultranaisellinen* puku Morsmaikusta (M2/04: 50).

(233) Boutique Senjan *ultranaisellisessa* morsiuspuvussa on syvään uurrettu kaula-aukko ja puku on päällystetty hienostuneella pitsikankaalla (M1/04: 30).

(234) Ensi kesänä pastellisävyt ovat huippumuodikkaita alusasumaailmassa ja sopivat hyvin morsiamen siniseksi salaisuudeksi. *Ultranaiselliset*, pitsibrodeeratut rintaliivit ja lahkeelliset housut, Chantelle. (M1/04: 21.)

(235) Muhkeat helmat ovat palanneet ja juuri nyt ne ovat huippumuodikkaita. *Ikinaisellinen* tylliunelma Stockmannilta. (M2/04: 36.)

(236) Huipputytylikäs morsiuspuku, jonka kruunaa suloinen pitsibolero. Romanttinen ja *ikinaisellinen* kokonaisuus Morsmaikusta. (M3/04: 35.)

Edellisten esimerkkien lisäksi *ikinaisellinen* liittyy kertaalleen meikkiväreihin ja koruihin puhuttaessa *ikinaisellisesta roosasta* (H1/04: 8) ja *ikinaisellisesta helmi- ja spektroliittikorusta* (M2/04: 95).

Tässä kohden on hyvä vertailun vuoksi todeta, että sulhasen tuotteista *iki-*, *super-* ja *ultranaisellisen* tyyliä kuvailuja ei käytetä. Periaatteessa olisi mahdollista puhua *super-* ja *ultramiehekkäistä* tuotteista, mutta *ikimiehekäs* kuulostaisi jo liian oudolta. Sulhasen osalta lähemmäksi tällaisia komponentin *miehekäs* sisältäviä liioittelevia kuvailuja päästäänkin vain

erilaisten adjektiivilausekkeiden kautta. Koruihin liittyvissä esimerkeissä *mukavan miehekäs*, *hopeinen ristiriipus* (M1/04: 45) ja *miehekkään rosoista pakotusjälkeä* (M2/04: 75) on kyse adjektiivin ja adjektiivia määrittävän adverbien kombinaatiosta. Ensimmäinen tapauksista vastaa parhaiten morsiamen tuotteista käytettyjä kuvailuja, mutta adverbien intensiteetti ei ole *mukavan* kohdalla niin suuri kuin morsiamen tuotteita määrittävissä yhdyssanoissa. *Häät*-lehden esimerkissä damastiteräkseen liittyvä *miehekkäistä miehekkään materiaali* (H2/04: 118) puolestaan on intensiteetiltään lähempänä *supernaisellisen* ja *ultranaissellisen* tapaisia, ominaisuuden erittäin suurta määrää ilmaisevia kuvailuja.

Edellisessä luvussa huomattiin tunteellisuuden liittyvän romanttisuuden olevan häälehdissä toistuva ominaisuus. Siitä syystä ei ole yllättävää, että myös adjektiivi *romanttinen* saa oman merkitystään tehostavan etumääritteensä *yhtiö-*. *Mennään naimisiin* -lehdessä kolmesti esiintyvä *yhtiöromanttinen* tarkoittaa etuliitteensä perusteella lähinnä kiihkoromanttista (NS s.v. *yhtiö-*). Tämä vahva määrite kuvaa kahdesti morsiuspukuja ja kerran morsiuspukumallistoa.

(237) *Yhtiöromanttinen* ja naisellinen morsiuspuku, jonka korsettiyläosaa somistavat pitsit ja pienet kukkakirjailut (M2/04: 48).

(238) Kaksiosainen korsettipuku, jossa on pitkä laahus, on ikinaisellinen ja *yhtiöromanttinen* (M1/04: 35).

(239) Emelie Costa on "*yhtiöromanttinen*", vaaleanpunaista, röyhelöitä ja ruusukkeita (M1/04: 42).

Yhtä edellisten esimerkkien *yhtiöromanttista* vastaavaa ilmausta on vielä käytetty *Mennään naimisiin* -lehdessä. Kyseessä on kerran esiintyvä *yhtiöpäisen romanttinen*, joka tarkoittaa kiihkomiellisen, fanaattisen romanttista (PS s.v. *yhtiöpäinen*). Tämä adjektiivilauseke kuvaa morsiuspuvun materiaalia, pitsiä, merkityksiä pullollaan olevassa lauseessa: *Utuisen herkkä, yhtiöpäisen romanttinen ja itsetietoisen ylellinen pitsi on hääpuvun ja morsiusasusteiden klassinen materiaali* (M3/04: 66).

5 LOPUKSI

Olen tässä tutkielmassani kartoittanut häälehtien nais- ja mieskuvaa kahden suomalaisen häälehden, *Häät* ja *Mennään naimisiin*, kautta. Tarkasteluni kohteena ovat olleet naisiin ja miehiin viittaavat nimitykset ja heitä välittömästi ja välillisesti kuvailevat sanat. Sananvalintojen perusteella olen pyrkinyt jäljittämään naisiin ja miehiin lehdissä liitettyjä merkityksiä ja niistä muodostuvia laajempia merkitysjärjestelmiä, diskursseja. Mielenkiintoni on kohdistunut ennen kaikkea siihen, miten naisten ja miesten kielellinen esittäminen poikkeaa häälehdissä toisistaan. Olen myös hakenut vastausta kysymyksiin, uusintavatko häälehdet perinteisen juhlan äänenkannattajina perinteisiä sukupuolirooleja ja mikä on miesten asema häälehdissä ja hääteollisuudessa yleensä.

Tutkimukseni oivalliseksi jäsenyskeinoksi osoittautunut häättutkijoiden ajatus häistä tuotettuna speaktaakkelinä ja performanssina (esim. Boden 2003; Paasonen 1999a) on ohjannut minua käsittelemään häitä eräänlaisena näytelmänä. Näytelmän terminologiaa seuraten olen siis tarkastellut ennen kaikkea häiden roolihenkilöitä. Kuvailujen osalta olen nostanut esiin myös joitakin näytelmän puvustukseen, lavastukseen ja rekvisiittaan liittyviä asioita, jotka häiden kontekstissa ovat vahvasti sukupuolittuneita. Pääasiallisen kiinnostukseni kohteena ovat olleet häiden päähenkilöt, morsian ja sulhanen, mutta vertailun vuoksi olen tarkastellut myös muihin häähenkilöihin eli häiden avustajiin liittyviä nimityksiä.

Sanastonsa perusteella häälehdistä piirtynyt kuva on odotuksenmukaisesti varsin morsiankeskeinen. Tämä näkyy nimityksen *morsian* runsaassa käytössä sekä morsianta välittömästi ja välillisesti (esimerkiksi pukujen ja asusteiden kautta) kuvaavien sanojen valtavassa määrässä. Verrattuna häiden miespuoliseen päähenkilöön, sulhaseen, morsiameen viittaavat sanat ovat lehdissä enemmistönä kaikissa tarkastelemissani luokissa – häihin liittyvissä nimityksissä, sukulaisuusnimityksissä, siviilisäädyn paljastavissa nimityksissä, neutraaleissa nimityksissä ja kuvailevissa nimityksissä. Kuvailujen osalta tilanne on vielä epätasaisempi, sillä sulhaseen ja sulhasen tuotteisiin liittyviä kuvailuja on vain murto-osa morsiameen ja etenkin morsiamen tuotteisiin liittyvistä kuvailuista. Muiden häähenkilöiden osalta tilanne on yllättäen tasaisempi. Itseasiassa näissä henkilöryhmissä miesten nimitykset ovat jopa hiukan yleisempiä kuin naisten nimitykset, varsinkin kun tarkastellaan erilaisia häihin liittyviä nimityk-

siä. Häälehdissä esiintyvät nimitykset *puhemies*, *bestman*, *seremoniamestari*, *toastmaster*, *sulhaspoika*, *kantapoika*, *polvipoika*, *airut* ja *morsiamenryöstäjä* viittaavatkin siihen, että miehillä on naisia tärkeämpi rooli erilaisissa avustavissa tehtävissä ja hääjuhlaan vakiintuneissa ohjelmanumeroissa. Avustajien miesvaltaisuus ei kuitenkaan horjuta millään tavalla morsiamen asemaa häiden ja häälehtien "ykkösnaisena", vaan osoittaa nähdäkseni vain sen, että miesten roolit ovat jakautuneet lehdissä tasaisemmin.

Laadulliselta kannalta tarkasteltuna morsiamen ja sulhasen nimityksissä ja kuvailuissa on enemmän eroja kuin yhtäläisyyksiä. Mielenkiintoisia tässä suhteessa ovat erityisesti kuvailtavat nimitykset sekä henkilöitä ja morsiusmuotia kuvailevat adjektiivit ja partisiipit, joiden pohjalta jäsentyy muutamia häälehdille tyypillisiä tapoja merkityksellistää häiden pääparia. Morsiameen viittaavat nimitykset ja kuvailut ovat ensinnäkin hyvin ulkonäkökeskeisiä. Esimerkiksi nimitykset *kaunotar*, *tyylitaituri* ja *tyllikermakakku* sekä koko joukko *tumman*, *vaa-lean*, *kokovalkoisen*, *kauniin*, *upean*, *ihanan* ja *suloisen* tyyliä kuvailevia myötävaikuttavat siihen, että morsiamuus hahmottuu häälehdissä hyvin visuaaliseksi. Osittain ulkonäön kuvaamiseen liittyvät myös morsiamen tyyliä määrittävät yhdyssanat *kevät-*, *kesä-*, *syys-* ja *talvimorsian* sekä morsianta kuvaavat adjektiivit, kuten *talvinen*, *trendikäs*, *moderni* ja *romanttinen*. Yksi syy siihen, miksi morsiamen nimityksissä ja kuvailuissa painottuu niin suuresti ulkonäkö, piilee ilmausten kontekstissa. Suuria kuvia ja kuvatekstejä yhdistävät mainosmaiset jutut ovat paikkoja, joissa kielenkäyttö on värikkäämpää kuin enemmän tekstiä sisältävissä artikkeleissa. Tällaisissa ainoastaan morsiamen tuotteita esittelevissä jutuissa nimitykset ja adjektiivit liittyvätkin lähes yksinomaan ulkomuotoon.

Sulhasesta käytetyt nimitykset ja kuvailut eivät ole luonteeltaan yhtä visuaalisia kuin morsiamesta käytetyt, eikä niiden pohjalta muodostu yhtä selviä merkitysryhmittymiä kuin morsiameen viittaavien nimitysten ja kuvailujen pohjalta. Aineistoni adjektiiveissa ja partisiipeissa toki on muutama esimerkki myös sulhasen ja sulhasen tuotteiden ulkonäköön liittyvistä kuvailuista (*komea*, *tummakutrinen*, *tyylikäs*), mutta yhdelläkään ulkonäköä kuvaavalla nimityksellä sulhaseen ei viitata. Sulhasen nimityksiä ei myöskään motivoida häiden teeman pohjalta, kuten on laita esimerkiksi morsiamen nimityksissä *lumikuningatar* ja *Prinsessa Ruusunen*. Morsiamen ulkonäköä painottavien nimitysten vastapainoksi sulhasen kohdalla asettuvatkin lähinnä nimitykset *sulho*, *sulhasmies*, *miekkonen*, *onnenpoika*, *sankari*, *ritari*, *kulkuri*, *Prinssi Uljas* ja *Prinssi Rohkea*. Näiden nimitysten käyttöä motivoi kaksi asiaa. Ensinnäkin

ne esiintyvät lehdissä yhdessä feminiinisen vastaparinsa kanssa, jolloin näillä nimityspareilla (*prinsessa–ritari, kaunotar–ritari, kaunotar–kulkuri, Prinssi Uljas–Prinsessa Ruusu, romantikko–Prinssi Rohkea*) halutaan herättää kuninkaallisuuteen ja satujen diskursseihin liittyviä mielleyhtymiä. Toisaalta niillä on perinteisesti naisellisiksi miellettyillä alueilla (häät, pukeutuminen, kosmetiikka) liikuttaessa jonkinlainen asiaa pehmentävä vaikutus – leikillisten nimitysten valossa häät eivät näyttäydy miesten kannalta niin vakavasti otettavana tilaisuutena kuin ne naisille stereotyyppisesti ovat.

Kuvailuja tarkasteltaessa näkemys häälehdistä naisvaltaisena mediana vahvistuu. Erityisesti morsiusmuotiin (pukuihin, asusteisiin, kampauksiin, kimppuihin jne.) liittyvissä kuvailuissa toistuvat erilaiset naisellisiksi luonnehditut ominaisuudet, kuten tunteellisuus, aistillisuus, herkkyys ja hempeys. Tyypillistä etenkin subjektiivisesti arvottaville kuvailuille on, että samat määrittelyt toistuvat tuoteryhmästä toiseen. Näin ollen voidaan ajatella, että esimerkiksi morsiuspukua kuvaavat adjektiivit *romanttinen, elegantti, sensuelli, seksikäs, ikinaisellinen* ja *yltiöromanttinen* sekä kampauksia kuvaavat adjektiivit *romanttishenkinen, hempeä, lempeä* ja *pehmeä* kuvaavat puvun ja kampauksen ohella myös tuotetta kantavaa morsianta. Vastaavanlaisia ominaisuuksia ei tuotteen ulkoisen olemuksen pohjalta motivoituilla objektiivisemmilla kuvailuilla ole. Sulhasen tuotteita ja kampauksia määrittävät *neliskanttinen, selkeämuotoinen, yksirivinen, näyttävä, suora, puhdas* ja *hyvä* antavatkin lähinnä vertailutaustaa sille, miten erilaisilla tavoilla morsianta ja sulhasta lehdissä kuvataan.

Häälehdistä nimitysten ja kuvailujen kautta piirtyvä nais- ja mieskuva on siis varsin perinteinen: morsianta luonnehtivat lähinnä ulkonäköön sekä naisellisiin ominaisuuksiin liittyvät merkitykset, kun taas sulhaset joko loistavat lehdissä poissaolollaan tai tulevat kuvatuiksi varsin asiallisesti ja käytännöllisesti. Toisin kuin sulhasia morsiamia myös jaotellaan sananvalinnoilla erilaisiin kategorioihin (*klassinen morsian, romanttinen morsian, rohkea morsian*), jotka häälehtien kaupallisessa kontekstissa ovat käytännössä erilaisia ostajatyyppejä. Sukupuolten välisten erojen korostuminen on odotuksenmukaisia, kun otetaan huomioon häälehtien ja häiden vahvasti heteroseksuaalinen konteksti. Toisaalta erosta tekee ymmärrettävää se, että lehtien pääasiallinen tavoite on myydä erilaisia häihin liittyviä tuotteita. Morsiamet häälehtien ensisijaisena kohderyhmänä ovat myös vaikuttamisen ensisijainen kohde. Tekstin mainosmaisuus näyttääkin heijastuvan erityisesti kuvailujen kieleen, sillä morsiamen tuotteisiin liittyvät sananvalinnat pelaavat niin vahvasti mielikuvilla ja tunteilla. Liittäessään romanti-

kan, satujen ja kuninkaallisen loistokkuuden diskursseista peräisin olevia merkityksiä erilaisiin tuotteisiin häälehdet samalla myös ohjaavat morsiamia tällaisten ominaisuuksien saavuttamiseen tietynlaisten kulutusvalintojen kautta. Tältä kannalta katsottuna häälehdissä pääosassa ovat erilaiset hääaiheiset tuotteet. Hyvänä kakkosena tulevat morsiamet, jotka näihin tuotteisiin pukeutuessaan saavat osan niiden loistosta itselleen.

LÄHTEET

Aineistolähteet

H = *Häät* 1–2/2004.

M = *Mennään naimisiin* 1–3/2004.

Kirjallisuus

- Aapala, Kirsti 1992: Kaaso ja sikapiikki, yrjänrenki ja best man. Morsiusneidon ja sulhaspojan nimitysten koko kirjo. – *Kielikello* 1992 (1) s. 16–20.
- Amoriini 2011. – www.amoriini.com/fi/Häiden-suunnittelu/Vieraat-ja-avustajat/ 7.11.2011.
- Boden, Sharon 2003: *Consumerism, romance and the wedding experience*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Butler, Judith 1999: *Gender trouble. Feminism and the subversion of identity*. 10th anniversary edition. New York: Routledge.
- Cameron, Deborah 1996: *Sukupuoli ja kieli. Feminismi ja kielentutkimus*. Tampere: Vastapaino.
- Fairclough, Norman 1989: *Language and power*. London: Longman.
- 1992: *Discourse and social change*. Cambridge: Polity Press.
- 1997: *Miten media puhuu*. Tampere: Vastapaino.
- 2003: *Analysing discourse. Textual analysis for social research*. New York: Routledge.
- Hakulinen ym. = Hakulinen, Auli – Vilkuna, Maria – Korhonen, Riitta – Koivisto, Vesa – Heinonen, Tarja Riitta – Alho, Irja 2004: *Iso suomen kielioppi*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 950. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Halliday, M.A.K. 1973: *Explorations in the functions of language*. Explorations in language study. London: Edward Arnold Publishers Ltd.
- Halliday, M.A.K. – Hasan, Ruqaiya 1990: *Language, context, and text: aspects of language in a social-semiotic perspective*. Toinen painos. Oxford: Oxford University Press.
- Heikinmäki, Maija-Liisa 1981: *Suomalaiset häätavat. Talonpoikaiset avioliiton solmintaperinteet*. Helsinki: Otava.
- Heikkinen, Teppo 1994: Heteroseksismi ja homojen marginaalistaminen. – Jorma Sipilä & Arto Tiihonen (toim.), *Miestä rakennetaan, maskuliinisuuksia puretaan* s. 81–101. Tampere: Vastapaino.
- Heikkinen, Vesa 1998: Miesnainen myy mediassa itseään – mutta mitä se kielimiehelle kuuluu? – Vesa Heikkinen, Harri Mantila & Markku Varis (toim.), *Tuppisuinen mies. Kirjoitelmia sukupuolesta, kielestä ja kulttuurista* s. 94–131. Tietolipas 154. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- 1999: *Ideologinen merkitys kriittisen tekstintutkimuksen teoriassa ja käytännössä*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 728. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Hiidenmaa, Pirjo 2000: Lingvistinen tekstintutkimus. – Kari Sajavaara & Arja Piirainen-Marsh (toim.), *Kieli, diskurssi & yhteisö* s. 161–190. Soveltavan kielentutkimuksen teoriaa ja käytäntöä 2. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

- Jokinen ym. = Jokinen, Arja – Juhila, Kirsi – Suoninen, Eero 1993a: Diskursiivinen maailma. Teoreettiset lähtökohdat ja analyttiset käsitteet. – Arja Jokinen, Kirsi Juhila & Eero Suoninen (toim.), *Diskurssianalyysin aakkoset* s. 17–47. Tampere: Vastapaino.
- 1993b: Johdanto. – Arja Jokinen, Kirsi Juhila & Eero Suoninen (toim.), *Diskurssianalyysin aakkoset* s. 9–14. Tampere: Vastapaino.
- 1999: *Diskurssianalyysi liikkeessä*. Tampere vastapaino.
- Jokinen, Arja 1999: Diskurssianalyysin suhde sukulaistraditioihin. – Arja Jokinen, Kirsi Juhila & Eero Suoninen (toim.), *Diskurssianalyysi liikkeessä* s. 37–53. Tampere: Vastapaino.
- Kahden kauppa. Juhlatietoa, kuvia ja kertomuksia suomalaisista häistä*. Toimittanut Terttu Kaivola. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura 1995.
- Kalliokoski, Jyrki 1994: Tekstianalyysi kriittisen lingvistiikan tyyliin. – *Kieli ja sen kieliopit. Opetuksen suuntaviivoja* s. 106–111. Laatinut opetusministeriön asettama työryhmä. Helsinki: Painatuskeskus.
- 1999: Johdanto. – Jyrki Kalliokoski (toim.), *Teksti ja ideologia. Kieli ja valta julkisessa kielenkäytössä* s. 8–36. Kolmas painos. Kieli 9. Helsinki: Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- Kangasniemi, Heikki 1997: *Sana, merkitys, maailma. Katsaus leksikaalisen semantiikan perusteisiin*. Helsinki: Oy Finn Lectura Ab.
- Karlsson, Fred 1974: Sukupuoliroolien kielellisistä heijastumista. – *Sananjalka* 16 s. 24–33.
- 1998: *Yleinen kielitiede*. Uudistettu laitos. Helsinki: Yliopistopaino.
- Karttunen, Kaarina 1979: *Nykyslangin sanakirja*. Porvoo: WSOY.
- 1989: Stadi on hervoton pleisi. – Jouko Vesikansa (toim.), *Nykysuomen sanavarat* s. 148–164. Helsinki: WSOY.
- Kielikello*. Kielenhuollon tiedotuslehti. Kotimaisten kielten tutkimuskeskus.
- Kivikuru, Ullamaija 1996: *Vieraita lehtiä. Aikakauslehti ajan ja paikan risteyksessä*. Helsinki: Yliopistopaino.
- KK = *Kieli ja sen kieliopit. Opetuksen suuntaviivoja*. Laatinut opetusministeriön asettama työryhmä. Helsinki: Painatuskeskus 1994.
- Koivisto, Helinä 1987: *Partisiippien adjektiivistuminen suomen kielessä*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 474. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Koivunen, Anu 1996: Sorto. – Anu Koivunen & Marianne Liljeström (toim.), *Avainsanat: 10 askelta feministiseen tutkimukseen* s. 35–75. Tampere: Vastapaino.
- Lee, David 1992: *Competing discourses. Perspective and ideology in language*. Real language series. London: Longman.
- Lehtonen, Mikko 2004: *Merkitysten maailma*. 5. painos. Tampere: Vastapaino.
- Liljeström, Marianne 1996: Sukupuolijärjestelmä. – Anu Koivunen & Marianne Liljeström (toim.), *Avainsanat: 10 askelta feministiseen tutkimukseen* s. 111–138. Tampere: Vastapaino.
- 1999: Lukijalle. – Susanna Paasonen (toim.), *Hääkirja. Kirjoituksia rakkaudesta, romantiikasta ja sukupuolesta* s. 7–10. Turun yliopiston taiteiden tutkimuksen laitos. Naistutkimus. Sarja A. N:o 43. Turku: Turun yliopisto.
- Luukka, Minna-Riitta 2000: Näkökulma luo kohteen: diskurssitutkimuksen taustaoletukset. – Kari Sajavaara & Arja Piirainen-Marsh (toim.), *Kieli, diskurssi & yhteisö* s. 133–160. Soveltavan kielentutkimuksen teoriaa ja käytäntöä 2. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

- Mantila, Harri 1998: *Jätkät ja jässikät, don juanit ja gentlemannit* eli Perussanakirjan mieskuva. – Vesa Heikkinen, Harri Mantila & Markku Varis (toim.), *Tuppisuinen mies. Kirjoitelmia sukupuolesta, kielestä ja kulttuurista* s. 15–31. Tietolipas 154. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Niemikorpi, Antero 1998: Suurifrekvenssinen mies. – Vesa Heikkinen, Harri Mantila & Markku Varis (toim.), *Tuppisuinen mies. Kirjoitelmia sukupuolesta, kielestä ja kulttuurista* s. 32–48. Tietolipas 154. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- NS = *Nykysuomen sanakirja*. Helsinki: WSOY 1951–1961.
- Orpana, Terttu 1988: *Kuvaus vai kommentti. Tutkimus suomen kielen adjektiivadverbien semanttisesta tulkinnasta*. Opera Fennistica & Linguistica 2. Tampere: Tampereen yliopiston suomen kielen ja yleisen kielitieteen laitos.
- Otnes, Cele C. – Pleck, Elizabeth H. 2003: *Cinderella dreams. The allure of the lavish wedding*. Berkeley (Calif.): University of California Press.
- Paasonen, Susanna 1999a: *Nyt! Ja ikuisesti – rewind: häät mediaspektaakkelina*. Jyväskylän yliopiston Nykykulttuurin tutkimusyksikön julkaisuja 61. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- 1999b: "Hän on se oikea! Hän on todellakin se oikea!" Elokuvat Morsian karkuteillä ja Notting Hill romanssiteknologiana. – Susanna Paasonen (toim.), *Hääkirja. Kirjoituksia rakkaudesta, romantiikasta ja sukupuolesta* s. 103–121. Turun yliopiston taiteiden tutkimuksen laitos. Naistutkimus. Sarja A. N:o 43. Turku: Turun yliopisto.
- PS = *Suomen kielen perussanakirja*. Helsinki: Valtion painatuskeskus ja Kotimaisten kielten tutkimuskeskus 1990–1994.
- Punttila, Matti 1995: Hyperhyvää vai huippuhuonoa? Tarpeellisista ja tarpeettomista vahvistussanoista. – Maija Länsimäki (toim.), *Sana kiertää. Kirjoituksia suomen kielestä* s. 126–130. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 80. Helsinki: Painatuskeskus.
- Puustinen ym. = Puustinen, Liina – Ruoho, Iris – Mäkelä, Anna 2006: Feministisen media-tutkimuksen näkökulmat. – Anna Mäkelä, Liina Puustinen & Iris Ruoho (toim.), *Sukupuolishow. Johdatus feministiseen mediatutkimukseen* s. 15–44. Helsinki: Gaudeamus.
- Rossi, Leena-Maija 2006: Mainonta sukupuolituotantona. – Anna Mäkelä, Liina Puustinen & Iris Ruoho (toim.), *Sukupuolishow. Johdatus feministiseen mediatutkimukseen* s. 62–79. Helsinki: Gaudeamus.
- Sananjalka*. Suomen kielen seuran vuosikirja. Turku.
- Saukkonen ym. = Saukkonen, Pauli – Haipus, Marjatta – Niemikorpi, Antero – Sulkala, Helena 1979: *Suomen kielen taajuussanasto*. Porvoo: WSOY.
- Siironen, Mari 1988: Aito naisellinen tunteenpurkaus eli Nykysuomen sanakirjan naiskuva. – Lea Laitinen (toim.), *Isosuinen nainen. Tutkielmia naisesta ja kielestä* s. 41–46. Helsinki: Yliopistopaino.
- Tainio, Liisa 2001: *Puhuvan naisen paikka. Sukupuoli kulttuurisena kategoriana kielenkäytössä*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Ylönen, Marja – Ylönen, Pekko 2005: *Meillä on häät. Opas häiden suunnitteluun*. Helsinki: Helmi Kustannus.

LIITE 1

Morsiamen ja sulhasen nimitykset häälehtien vuoden 2004 numeroissa (suluissa lehti, mikäli sana esiintyy vain toisessa lehtinimikkeessä).

MORSIAN	SULHANEN
akka (M)	asiakas (H)
asiakas	Hän (M)
daami (M)	isä (M)
hahmo (M)	kaveri (M)
Hän (M)	kulkuri (M)
ihminen (M)	miekkonen (H)
kaunotar (M)	mielitetty (H)
kuningatar (M)	mies
lumikuningatar (H)	aviomies
leski (M)	herrasmies (M)
mielitetty (M)	poikamies (H)
miniä (H)	sulhasmies (H)
morsian	onnenpoika (M)
freesiamorsian (M)	poika
kesämorsian (H)	poikaystävä (M)
kevätmorsian (H)	prinssi
nykymorsian	prinssi Rohkea (H)
seurapiirimorsian (M)	prinssi Uljas (H)
supermorsian (M)	puoliso (M)
syysmorsian (M)	rakas (H)
säätyläismorsian	ritari (M)
talvimorsian (M)	sankari (M)
vähemmistömersian (H)	sulhanen
morsio (H)	hopeasulhanen (M)
nainen	julkkissulhanen (M)
enjoy-nainen (M)	sulho
kansannainen (M)	
neito (H)	
neitonen (M)	
suomalaisneito (M)	
nuorikko	
persoona (M)	
prinsessa	
prinsessa Ruusu (H)	
prinsessa Ruusunen (H)	
puoliso (H)	
rakastettu (M)	

MORSIAN	SULHANEN
romantikko (H) rouva (H) Se Oikea (M) suomalainen (M) tottumaton (M) tuttu (H) tyttö farkkutyttö (M) pikkutyttö (M) teinityttö (H) tyllikermakakku (H) tytär tyylitaituri (M) vaimo aviovaimo (M) ystävä (M) ystävätär (H) äiti esiäiti (M)	

LIITE 2

Morsianta ja sulhasta kuvailevat sanat häälehtien vuoden 2004 numeroissa (suluissa lehti, jossa sanaa on käytetty).

MORSIAN	SULHANEN
fiksu (M)	charmikas (M)
herkkä (H)	frakkipukuinen (H)
kaunis (H, M)	hermostunut (H)
klassinen (H)	kohtelias (H)
kokovalkoinen (M)	komea (H)
kruunattu (H)	rentoutunut (H)
lyhythiuksinen (M)	stressaantunut (H)
moderni (H)	tummakutrinen (M)
muodikas (H)	tuttu (H)
nuori (M)	
perfektionistinen (M)	
persoonallinen (H)	
pienijalkainen (H)	
puunattu (H)	
raikas (H)	
rohkea (M)	
romanttinen (H)	
siropiirteinen (M)	
talvinen (H)	
trendikäs (H)	
tumma (M)	
vaalea (M)	
vaaleahiuksinen (M)	
villi (M)	
välitön (M)	